

Internet Monitoring Action Project

iMAP မြန်မာနိုင်ငံ ၂၀၂၃

အင်တာနက် ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှု

အစီရင်ခံစာ

သီးခြားလွတ်လပ်သည့် သုတေသီများ (အမည်မဖော်လိုသူ)၊ Siti Nurliza Samsudin (Sinar Project) နှင့်
Kelly Koh (Sinar Project) တို့ ပူးပေါင်းပြုစုထားသည်။

iMAP အကြောင်း

The Internet Monitoring Action Project (iMAP) သည် မြန်မာ၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ ဟောင်ကောင်၊ အိန္ဒိယ၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ မလေးရှား၊ ဖိလစ်ပိုင်၊ ထိုင်း၊ တီမောလက်စတေးနှင့် ဗီယက်နမ် စသည့် နိုင်ငံ ၁၀ ခုရှိ အင်တာနက် ကွန်ရက်နှောက်ယှက်မှုနှင့် အင်တာနက်ကွန်ရက်အတွင်း လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုနိုင်ခွင့်အပေါ် ကန့်သတ်ချုပ်ချယ်မှုများအား စောင့်ကြည့်အကဲဖြတ်သည့် ဒေသတွင်းနှင့် နိုင်ငံတွင်း ကွန်ရက်များ တည်ဆောက်ရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ Sinar Project သည် ဤ ၁၀ နိုင်ငံရှိ နိုင်ငံတွင်း ဒစ်ဂျစ်တယ် သတင်းအချက်အလက်ရပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်လျက်ရှိပါသည်။ ဤစီမံကိန်းကို Open Observatory Network Interference (OONI) ၏ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုနှင့် သတင်းပို့အစီရင်ခံမှု ဆိုင်ရာ စနစ်များမှတစ်ဆင့် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပြီး၊ ၎င်းတွင် စမ်းသပ်မှုစာရင်းများအား ထိန်းသိမ်းမှု၊ တိုင်းတာမှုများအား ကောက်ယူစုဆောင်းခြင်းနှင့် ဆန်းစစ်ခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။

iMAP နှင့်ပတ်သက်သည့် အချက်အလက်များကို imap.sinarproject.org တွင် ထပ်မံ ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။ ဤ အစီရင်ခံစာနှင့်ပတ်သက်၍ မေးမြန်း၊ အကြံပြုလိုပါက team@sinarproject.org သို့ ဆက်သွယ်နိုင်ပါသည်။

Sinar Project အကြောင်း

Sinar Project သည် မလေးရှားပြည်သူ့လူထုကို အရေးကြီးသတင်းအချက်အလက်များအား သိရှိစေပြီး၊ ရယူအသုံးပြုခွင့် ပိုမိုရှိစေရန်ရည်ရွယ်၍ ပွင့်လင်းနည်းပညာ၊ ပွင့်လင်းအချက်အလက်နှင့် မူဝါဒဆိုင်ရာ ဆန်းစစ်မှုများကို စနစ်တကျ အသုံးပြုတည်ဆောက်ထားသည့် ပြည်သူ့အခြေပြု နည်းပညာဆိုင်ရာ အစီအစဉ်တစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။ ဤအစီအစဉ်သည် မလေးရှားအစိုးရနှင့် ပါလီမန် (လွှတ်တော်) အနေဖြင့် ပြည်သူ့လူထုအပေါ် ပွင့်လင်းမှု၊ ထင်သာမြင်သာရှိမှုနှင့် တာဝန်ခံမှု ပိုမိုတိုးတက်လာစေရန် တွန်းအားပေးဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ပြည်သူ့ရေးရာကိစ္စရပ်များတွင် နိုင်ငံသားများပူးပေါင်းပါဝင်မှုကို အားပေးမြှင့်တင်ရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ အသေးစိတ်အချက်အလက်များကို <https://sinarproject.org> တွင် ထပ်မံကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

ဤအစီရင်ခံစာကို အသုံးပြုရန် နည်းလမ်းများ

စာဖတ်ပရိသတ်များအတွက် အောက်ပါအချက်များကို အကြံပြုတိုက်တွန်းလိုပါသည်။

- အင်တာနက်ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှု၏ သက်သေအထောက်အထားများ ပံ့ပိုးခြင်း
- မိမိတို့နိုင်ငံရှိ အင်တာနက်ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုဆိုင်ရာ နောက်ဆုံးအခြေအနေကို ဝဘ်ဆိုက်ပိတ်ဆို့ သည့်နည်းစနစ်များ၊ ဆင်ဆာဖြတ်တောက်ခံရသည့် ဝဘ်ဆိုက်များနှင့်တကွ သိရှိနားလည်ခြင်း
- မူဝါဒချမှတ်သူများကို တိုက်တွန်းအားပေးခြင်း
- အရေးယူဆောင်ရွက်ရန် တောင်းဆိုခြင်း

ဤအစီရင်ခံစာသည် နိုင်ငံများအကြား တိုင်းတာမှုများ သို့မဟုတ် iMAP စီမံကိန်းအောက်တွင် ခြုံငုံပါဝင်သည့် ကွဲပြားခြားနားသော ဝဘ်ဆိုက်အမျိုးအစားများအကြား တိုင်းတာမှုများကို နှိုင်းယှဉ်ရန် မရည်ရွယ်ပါ။

အတိုကောက်ဖော်ပြချက်များ

ALDR	အရက်သေစာနှင့် ဆေးဝါးများ
ANON	အချက်အလက်၊ အမည်သို့ဝှက်ပေးသည့်စနစ်နှင့် ဆင်ဆာဖြတ်ကျော်ခြင်း နည်းလမ်းများ
ASN	အင်တာနက်ကွန်ရက်အစု နံပါတ်
COMT	ဆက်သွယ်ရေးနည်းလမ်းများ
CTRL	ထိန်းချုပ်ရေး အကြောင်းအရာ
CULTR	ယဉ်ကျေးမှု
DNS	ဒိုမိန်းအမည်ပေးခြင်းစနစ်
COMM	အီလက်ထရွန်းနစ်ကုန်သွယ်မှု
ECON	စီးပွားရေး
ENV	သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်
FILE	ဖိုင်မျှဝေသည့်စနစ်
GMB	လောင်းကစား
GAME	ကစားပွဲ
GOVT	အစိုးရ
HACK	ကွန်ပျူတာစနစ်အတွင်း ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်သည့် ဆော့ဖ်ဝဲစနစ်များ
HATE	အမုန်းစကား
HOST	Hosting and Blogging ပလက်ဖောင်းများ
HUMR	လူ့အခွင့်အရေး ကိစ္စရပ်များ
HTTP	အင်တာနက်ကွန်ရက်တစ်လျှောက် အချက်အလက်ထုတ်လွှင့်ဖလှယ်ရန် အသုံးပြုထားသော အခြေခံစနစ်
IGO	အစိုးရများအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ
ICCPR	နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်
iMAP	Internet Monitoring Action Project
IP	IP လိပ်စာ
ISP	အင်တာနက်ဝန်ဆောင်မှုပေးသူ/ လုပ်ငန်း
MMED	သတင်းအချက်အလက်မျှဝေခြင်း
MISC	သောင်းပြောင်းထွေလာ အကြောင်းအရာများ
NEWS	သတင်းမီဒီယာ
DATE	အင်တာနက်မှတစ်ဆင့် ချိန်းဆိုခြင်း
OONI	Open Observatory Network Interference

POLR	နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဝေဖန်ထောက်ပြမှု
PORN	ညစ်ညမ်းစာပေနှင့်ရုပ်ရှင်
PROV	ကာမရာဂနွှီးဆွသော ဝတ်စားဆင်ယင်ပုံ
PUBH	ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး
REL	ဘာသာရေး
SRCH	ရှာဖွေရေးအင်ဂျင် ဆော့ဖ်ဝဲ
XED	လိင်ပညာပေးခြင်း
GRP	လူမှုကွန်ရက်
MILX	အကြမ်းဖက်နှင့် စစ်သွေးကြွမှုများ
TCP	အချက်အလက်ထုတ်လွှတ်မှု ထိန်းချုပ်ရေးစနစ်
TLS	အချက်အလက် လုံခြုံစွာပို့ဆောင်ရေးစနစ်

မာတိကာ

iMAP အကြောင်း	2
Sinar Project အကြောင်း	2
ဤအစီရင်ခံစာကို အသုံးပြုရန် နည်းလမ်းများ	3
အတိုကောက်ဖော်ပြချက်များ	4
မာတိကာ	6
အဓိကတွေ့ရှိချက်များ	9
စကားချီး	11
သမိုင်းနောက်ခံအကျဉ်းချုပ်	12
လူမှုရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခင်းအကျင်းများ	13
လူမှုရေးအခင်းအကျင်း	13
နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်း	14
၂၀၁၀ အလွန်ကာလ - ဒီမိုကရေစီ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ	15
၂၀၁၆ အလွန်ကာလ - အရပ်ဖက်နှင့်စစ်ဖက် အာဏာခွဲဝေမှုများ	15
၂၀၂၁ အလွန်ကာလ - အာဏာရှင်စနစ် တစ်ဖန်ပြန်လာခြင်း	16
စီးပွားရေး အခင်းအကျင်း	18
ဥပဒေဆိုင်ရာ နောက်ခံဝန်းကျင်	19
ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၈)	21
မြန်မာနိုင်ငံရာဇသတ်ကြီးအက်ဥပဒေ (၁၈၆၁ ဥပဒေကို အခြေခံ၍ ၂၀၁၆၊ ၂၀၁၉ နှင့် ၂၀၂၁ တွင် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခဲ့သည့် ဥပဒေ)	22
အီလက်ထရောနစ်ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေးဥပဒေ (၂၀၀၄ နှင့် ၂၀၁၄ ဥပဒေကို အခြေခံ၍ ပြန်လည်ပြင်ဆင် ထားသည့် ၂၀၂၁ ဥပဒေ)	23
ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးဥပဒေ မူကြမ်း (၂၀၂၁)	23
အခြားဆက်စပ်နေသည့် အကြောင်းအရာများ	24
သတင်းပို့တင်ပြထားသော အင်တာနက်ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှု ဖြစ်ရပ်များ	26
ဆိုရှယ်မီဒီယာပလက်ဖောင်းများ ပိတ်ဆို့အမှောင်ချခံရခြင်း	26
ဝဘ်ဆိုက်များ ပိတ်ဆို့ခံရခြင်း	27
ဝဘ်ဆိုက်များ စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးခံရခြင်း	27

အင်တာနက်ကွန်ရက်ပြတ်တောက်မှုများ	28
အင်တာနက်ကွန်ရက် နောက်ခံအခင်းအကျင်းများ	29
မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း အင်တာနက်ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုဆိုင်ရာ လေ့လာတွေ့ရှိချက်များ	33
အင်တာနက်ဝဘ်ဆိုက်များ ပိတ်ဆို့ခြင်း	33
အစိုးရ ဝဘ်ဆိုက်များ	42
လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	44
အကြမ်းဖက်နှင့် စစ်သွေးကြွဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	46
ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများအလိုက် တားဆီးပိတ်ဆို့ခံရသော ဝက်ဘ်ဆိုက်များ	48
လက်ငင်း စာတိုပေးပို့ခြင်း အက်ပ်များအား ပိတ်ဆို့ထားခြင်း	49
ဆင်ဆာဖြတ်ကျော်ခြင်း နည်းလမ်းများကို ပိတ်ဆို့ခြင်း	49
အကန့်အသတ်များအပေါ် အသိအမှတ်ပြုဝန်ခံခြင်း	51
အနှစ်ချုပ်သုံးသပ်ချက်များ	53
အစီရင်ခံစာ၏ လေ့လာမှုအပေါ်ကူညီပံ့ပိုးပေးခြင်း	54
အသိအမှတ်ပြု ကျေးဇူးတင်လွှာ	55
နောက်ဆက်တွဲ ၁ - အတည်ပြုပိတ်ဆို့ထားသော ဝဘ်ဆိုက်များစာရင်း	56
နောက်ဆက်တွဲ ၂ - အင်တာနက်ဝန်ဆောင်မှုပေးသောကုမ္ပဏီများ (ISPs) စာရင်း	66
နောက်ဆက်တွဲ ၃ - အတိုကောက်စကားလုံး အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ	69
နောက်ဆက်တွဲ ၄ - အသုံးပြုသည့်နည်းပညာများ	72
အချက်အလက်များ	72
အကျုံးဝင်လွှမ်းခြုံမှု	72
ကွန်ရက်တိုင်းတာမှုများကို မည်သို့ စုစည်းထားသနည်း	72
ကွန်ရက်တိုင်းတာမှုများကို မည်သို့ ဆန်းစစ်သနည်း	73
နိုင်ငံကိုယ်စားပြု ကုဒ်	73
Autonomous System Number (ASN)	73
တိုင်းတာမှုများ၏ ရက်စွဲနှင့် အချိန်	73
ဝဘ်ဆိုက် အမျိုးအစားများ	73
IP လိပ်စာများနှင့် အခြားအချက်အလက်များ	77
ကွန်ရက်တိုင်းတာမှုများ	78

00NI တိုင်းတာမှုများကို စိစစ်အတည်ပြုခြင်း

အဓိကတွေ့ရှိချက်များ

- စစ်ဘက်အုပ်ချုပ်မှု ၂ နှစ် ကြာမြင့်ပြီးနောက် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အင်တာနက်ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှု အနေအထားသည် မှန်မှန်မြင့်တက်လျက်ရှိပါသည်။ ယနေ့မျက်မှောက်အခြေအနေများအရ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အင်တာနက်လွတ်လပ်ခွင့်သည် လုံးဝကင်းမဲ့နေသည်ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်ပါသည်။
- သုတေသနပြုကာလ ၂၀၂၂ ဇူလိုင် ၁ မှ ၂၀၂၃ ဇွန် ၃၀ အတွင်း၊ လေ့လာမှုအရ ဝတ်ဆိုင်စုစုပေါင်း ၁၇၇ ခုသည် DNS နှင့် HTTP နှောင့်ယှက်မှုများဖြင့် ပိတ်ဆို့ခံရသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။
- ၂၀၂၂ ဧပြီတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၊ ပို့ဆောင်ရေးနှင့် ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနသည် ဆန့်ကျင်ဘက် အစိုးရအဖွဲ့များ (အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ - NUG နှင့် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကိုယ်စားပြု ကော်မတီ - CRPH ကဲ့သို့သော) နှင့်ပတ်သက်နေသည့် ဝတ်ဆိုင်များကို ပိတ်ပင်တားမြစ်ရန် အမိန့်ညွှန်ကြားစာ ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ ပိတ်ပင်တားမြစ်မှုကြောင့် ပိတ်ဆို့ခံထားရသော အစိုးရဝတ်ဆိုင်များသည် ဤလေ့လာမှုတွင် အရေအတွက် အများဆုံးဖြစ်နေပါသည်။ ဒုတိယအရေအတွက်အများဆုံး ပိတ်ဆို့ခံရသည့်ဝတ်ဆိုင်အမျိုးအစားမှာ လူမှု ကွန်ရက်ဝတ်ဆိုင်များဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ၎င်းတို့၏နောက်တွင် အကြမ်းဖက်နှင့် စစ်သွေးကြွဆိုင်ရာ ဝက်ဘ်ဆိုက်များသည် တတိယအများဆုံး ပိတ်ဆို့ခံရသည့် ဝက်ဘ်ဆိုက်အမျိုးအစား ဖြစ်ပါသည်။
- ယခု ၂၀၂၃ အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ ယခင် ၂၀၂၂ အစီရင်ခံစာပါ ပိတ်ဆို့ခံရသည့် ဝက်ဘ်ဆိုက် ၁၀၄ ခုသည် ဆက်လက်ပိတ်ဆို့ခံထားရဆဲ ဖြစ်ပါသည်။
- ဤလေ့လာမှုအရ ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့် ချင်းပြည်နယ်တို့တွင် ပိတ်ဆို့ခံရဖွယ် ရာခိုင်နှုန်းသည် အခြားပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများထက် ပိုမိုများပြားကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။
- ၂၀၂၁ ဖေဖော်ဝါရီ ၃ မှစ၍ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီများသည် Facebook Messenger နှင့် WhatsApp ကို ပိတ်ဆို့ရန် အမိန့်ပေးညွှန်ကြားခံခဲ့ရပါသည်။ Facebook Messenger ၊ Signal နှင့် WhatsApp ကဲ့သို့ ဒစ်ဂျစ်တယ်ဆက်သွယ်ရေးပလက်ဖောင်းများသည် နှောင့်ယှက်မှုများ ခံရနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါပလက်ဖောင်းများအား အချို့အင်တာနက်ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ (ISP) မှတဆင့် ပိတ်ဆို့မှုလက္ခဏာများကို ပြသလျက် အချို့နေ့များတွင် ဝင်ရောက်အသုံးပြု၍မရပါ။
- မြန်မာနိုင်ငံရှိ အင်တာနက်အသုံးပြုသူများသည် Psiphon ၊ Tor ၊ Tor Snowflake နှင့် Vanilla Tor ကဲ့သို့ ဆင်ဆာရှောင်တိမ်းသည့်နည်းလမ်းများကို အချိန်အများစုတွင် အသုံးပြုနိုင်ကြသည်ကို OONI အချက်အလက်များက ဖော်ပြနေပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အင်တာနက်လွတ်လပ်မှုနှင့် အွန်လိုင်းဝင်ရောက်အသုံးပြုနိုင်မှု အခြေအနေသည် ၂၀၂၁ ဖေဖော်ဝါရီ ၁ မှအစပြု၍ မှန်မှန် ပိုမိုဆိုးရွားလာနေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ကမ္ဘာနှင့် လွတ်လပ်ပွင့်လင်း စွာ

စတင်ချိတ်ဆက်မိစ ၂၀၁၂ မှစ၍ ယနေ့ကာလသည် အတင်းကြပ်ဆုံးသော ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုကို ရင်ဆိုင်
တွေ့ကြုံနေရပါသည်။

စကားချီး

"ဘားမား" ဟုလူသိများသော မြန်မာနိုင်ငံသည် ဖိနှိပ်သည့်စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ ရှိနေခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၁ မှစ၍ ဒီမိုကရေစီပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများနှင့်အတူ စစ်တပ်နှင့် ရွေးကောက်ခံ (ဥပဒေပြု) လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ပြီးနောက်ပိုင်း မြန်မာနိုင်ငံသည် ၂၀၁၂ မှစ၍ ဒစ်ဂျစ်တယ်ပြောင်းလဲမှုများအတွင်း ဝင်ရောက်ခဲ့ကာ အင်တာနက်ရယူအသုံးပြုနိုင်ခွင့် အလျင်အမြန် မြင့်တက်လာခဲ့ပါသည်။

ပြည်သူအများစု ဝယ်ယူလာနိုင်သည်အထိ ဈေးနှုန်းနှင့် မိုဘိုင်းဖုန်းဆင်းကတ်များ၊ စမတ်ဖုန်းများ နှင့်အတူ ပိုမိုများပြားလာသော အင်တာနက်ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများနှင့် မြန်နှုန်းမြင့် အင်တာနက် ကွန်ရက်ချိတ်ဆက်ရေး ပစ္စည်းကိရိယာများက နိုင်ငံတွင်း အင်တာနက်သုံးစွဲသူအရေအတွက်ကို မြင့်တက်စေခဲ့ပါသည်။

သို့ရာတွင် ရွေးကောက်ခံလူထုခေါင်းဆောင် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်နှင့် အာဏာခွဲဝေအုပ်ချုပ်မှု ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုနီးပါး ကြာသည်အထိပင်လျှင် အင်တာနက်ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှု အခြေအနေသည် မညီမျှနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ ယခုအခါ မြန်မာနိုင်ငံသည် နောက်ဆုံးဆယ်စုနှစ်ကကဲ့သို့ပင် ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုစနစ်ဟောင်းသို့ တစ်ကျော့ပြန်လည်ရောက်ရှိသွား၍ ပြီးခဲ့သည့် စစ်အုပ်ချုပ်မှု ၂ နှစ်တာကာလအတွင်း အင်တာနက် သတင်းအချက်အလက် ရယူကြည့်ရှုမှုများ၊ အထူးသဖြင့် လူအခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရမှုများကို သတင်းရယူဖော်ပြသည့် ဝက်ဘ်ဆိုက်များသို့ ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုခွင့် အကြီးအကျယ် တားမြစ်ပိတ်ပင်ခံခဲ့ရပါသည်။

ဤအစီရင်ခံစာတွင် သီးခြားလွတ်လပ်သည့် သုတေသီများသည် iMAP စီမံကိန်းမှတစ်ဆင့် ၂၀၂၂ ဇူလိုင်လမှ ၂၀၂၃ ဇွန်လအထိ OONI အချက်အလက်များတွင် တွေ့ရှိသည့် အင်တာနက်ကွန်ရက် နှောင့်ယှက်ခံရမှုဆိုင်ရာ တိုင်းတာမှုများအား စစ်ဆေးခြင်းဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း လတ်တလောကြုံတွေ့နေရသည့် အင်တာနက်ဆင်ဆာဖြတ်တောက်ခံရမှု အလားအလာများနှင့် ဖြစ်ရပ်များကို စူးစမ်းဖော်ထုတ်ရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။

သမိုင်းနောက်ခံအကျဉ်းချုပ်

မြန်မာနိုင်ငံသည် အရှေ့တောင်အာရှတွင် ဒုတိယမြောက် ဧရိယာအကြီးဆုံးနိုင်ငံဖြစ်၍ ကွဲပြားသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု အစုံအလင် နေထိုင်လျက်ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြည်နယ် ၇ ခု၊ တိုင်းဒေသကြီး ၇ ခု၊ ပြည်ထောင်စုနယ်မြေ ၁ ခု၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရနယ်မြေ ၁ ခုနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ ၅ ခုတို့ ပါဝင်ပါသည်။ ပြည်နယ်များကို တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများဖြင့် သတ်မှတ်ဖွဲ့စည်းထားပြီး ကချင်၊ ရှမ်း၊ မွန်၊ ကယန်း၊ ကရင်၊ ချင်း၊ ရခိုင်နှင့် ရှမ်း စသည်တို့ ပါဝင်ပါသည်။ နိုင်ငံ၏ လူဦးရေအများစုသည် ကျေးလက်ဒေသများတွင် နေထိုင်ကြ၍ အများစုမှာ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ ဖြစ်ကြပါသည်။ တိုင်းဒေသကြီး ၇ ခုတွင် မြန်မာလူမျိုးအများစု နေထိုင်ကြပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် လွတ်လပ်ရေးရစဉ်ကာလမှစ၍ စစ်အုပ်ချုပ်မှု၊ ပြည်တွင်းစစ်၊ အားနည်းသော အုပ်ချုပ်မှု၊ ကျယ်ပြန့်သော ဆင်းရဲမွဲတေမှုနှင့် အခွင့်အရေးများချိုးဖောက်ခံရမှု တို့ကြောင့် ရုန်းကန်ခဲ့ရပါသည်။ လွန်ခဲ့သည့် ၂ နှစ်တာကာလအတွင်း စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုကြောင့် နိုင်ငံသည် စီးပွားရေးလဲပြိုမှု၊ နိုင်ငံရေးအကြပ်ရိုက်မှုနှင့် ကျယ်ပြန့်သော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရမှုများကို တဖန် ပြန်လည်ကြုံတွေ့ခဲ့ရပါသည်။

လူဦးရေ	၅၄.၃၈ သန်း
လူမျိုးစုများ	ဘားမန်း (ဗမာ) (၆၈%)၊ ရှမ်း (၉%)၊ ကရင် (၇%)၊ ရခိုင် (၄%)၊ တရုတ် (၃%)၊ အိန္ဒိယ (၂%)၊ မွန် (၂%) နှင့် အခြား လူမျိုးစုများ (၅%) ။
အင်တာနက်စီမံခန့်ခွဲမှုနှုန်း (အင်တာနက်အသုံးပြုသူ ရာခိုင်နှုန်း)	၄၄ %
မိုဘိုင်းဖုန်းကိုင်ဆောင်မှုနှုန်း (နေထိုင်သူ ၁၀၀ လျှင် အသုံးပြုသူရာခိုင်နှုန်း)	၁၂၆ (၂၀၂၁ ကမ္ဘာ့ဘဏ်အစီရင်ခံစာ)
ဆယ်လူလာမိုဘိုင်းဖုန်း ချိတ်ဆက်အသုံးပြုမှု အရေအတွက်	၆၄.၆ သန်း
Facebook အသုံးပြုသူ အရေအတွက်	၁၅ သန်း
အင်တာနက်လွတ်လပ်ခွင့်အဆင့်အတန်း (၂၀၂၂)	၁၂/၁၀၀၊ လွတ်လပ်ခွင့်မရှိပါ
ဘာသာဝင် (%)	ဗုဒ္ဓဘာသာ (၈၈%)၊ ခရစ်ယာန်ဘာသာ (၆%)၊ မွတ်စလင်ဘာသာ (၄%)၊ သက်ဝင်ဝါဒယုံကြည်သူများ (၀.၈%) ၊ ဟိန္ဒူဘာသာ (၀.၅%) နှင့် အခြားဘာသာဝင်များ (၀.၂%) ။
စာတတ်မြောက်မှုနှုန်း	၈၉.၅ %
နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ် သဘောတူညီချက်	မရှိပါ

ဇယား ၁ - မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ နောက်ဆုံးရ ဖော်ပြချက်များ (ရင်းမြစ် - နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးကောင်စီ [CFR](#) ၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်နှင့် အချက်အလက်ဝဘ်ဆိုက် [Data Portal](#))

လူမှုရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခင်းအကျင်းများ

လူမှုရေးအခင်းအကျင်း

အမေရိကန် ဗဟိုထောက်လှမ်းရေးအေဂျင်စီ (CIA) ၏ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ အချက်အလက်စာအုပ် (CIA Factbook) နှင့် ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးရေးအစီအစဉ် (UNDP) ၏ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ လူသားရင်းမြစ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အညွှန်းကိန်း (HDI) အရ -

- အဓိကအသုံးပြုသည့်ဘာသာစကားများ - ဘားမိစ် (မြန်မာ) (ရုံးသုံးဘာသာစကား) - ဤဘာသာစကားကို နိုင်ငံစုစုပေါင်းလူဦးရေ၏ သုံးပုံနှစ်ပုံက အသုံးပြုပြောဆိုပါသည်။ အခြားလူနည်းစုဘာသာစကားများ — အများစုမှာ ဗမာ (မြန်မာ) အက္ခရာကိုပင် အသုံးပြုရေးသားကြပါသည် — ရှမ်း၊ ကရင်၊ ကချင်၊ တမီး၊ ချင်း၊ မွန် ဘာသာစကားများနှင့် အခြားဒေသသုံး ဘာသာစကားများ ဖြစ်ကြပါသည်။
- မြို့ပြပုံစံဖြစ်ထွန်းမှုနှုန်း - ၃၁.၈ % (၂၀၂၂)
- စာတတ်မြောက်မှုနှုန်း - ၁၅ နှစ်နှင့် အထက် စုစုပေါင်းလူဦးရေ၏ ၈၉.၁ ရာခိုင်နှုန်း (၂၀၁၉)
- ကျန်းမာရေးနှင့်ပညာရေး ညွှန်းကိန်းများ- လူဦးရေ ၁၀,၀၀၀ အတွက် ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုပေးသော ဆရာဝန်ဦးရေမှာ ၆.၈ ဦးဖြစ်၍ ဆေးရုံကုတင်အရေအတွက်မှာ ၁၀ လုံးဖြစ်ပါသည်။ မူလတန်းကျောင်းများတွင် ကျောင်းသား-ဆရာ အချိုးအစားမှာ ၂၄:၁ ဖြစ်ပါသည်။

ကုလသမဂ္ဂ ၏ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ လူသားရင်းမြစ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အညွှန်းကိန်း (HDI) အရ -

- HDI ရမှတ်နှင့် အဆင့်သတ်မှတ်ချက် - ကမ္ဘာပေါ်ရှိနိုင်ငံပေါင်း ၁၈၉ နိုင်ငံအနက် မြန်မာနိုင်ငံသည် ရမှတ် ၀.၅၈၃ နှင့်အတူ အဆင့် ၁၄၇ တွင် ရပ်တည်လျက်ရှိပြီး "လူသားရင်းမြစ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အလယ်အလတ်" (Medium human development) အပိုင်းအခြားအတွင်း ရှိနေပါသည်။ နိုင်ငံ၏ ဖော်ပြပါအညွှန်းကိန်းများသည် ပုံမှန်တိုးတက်လျက်ရှိသော်လည်း၊ စစ်ဘေးဒဏ်ခံရသည့် ဒေသများတွင်မူ ကွဲပြားခြားနားသည့် အခြေအနေများရှိနေပါသည်။
- မျှော်မှန်းသက်တမ်း - ၆၇.၁ နှစ်
- ပျမ်းမျှသက်တမ်း - ၂၉.၀ နှစ်
- ဝင်ငွေအချိုးအစားမညီမျှမှုအဆင့်ဆိုင်ရာ အညွှန်းကိန်း (GINI) - ၃၀.၇
- ကျားမဆိုင်ရာမညီမျှမှု အညွှန်းကိန်း- ရမှတ် ၀.၄၇၈ နှင့်အတူ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အဆင့်သည် ၁၁၈ ဖြစ်ပါသည်။
- အလုပ်လက်မဲ့နှုန်း - ၁.၆%ဖြင့် အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်နှုန်းသည် အလွန်နိမ့်သည့် အနေ အထားတွင်ရှိသော်လည်း လုပ်သားထုစုစုပေါင်း၏ ၅၉.၁% သည် ထိခိုက်လွယ်သည့် လုပ်ငန်းများ အတွင်းရှိနေပြီး ၄၈.၉% မှာ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းတွင် လုပ်ကိုင်နေကြပါသည်။ ကျောင်းပညာသင်ယူခြင်းမရှိသည့်အပြင် လုပ်ငန်းခွင်အတွင်း၌လည်း မရှိသည့် အသက် ၁၅ နှစ်မှ ၂၄ နှစ်အကြား လူငယ်ထုမှာ ၁၉.၆% ဖြစ်ပါသည်။

ကိုဗစ် (၁၉) ကမ္ဘာ့ကူးစက်ကပ်ရောဂါ ဖြစ်ပွားပြီးနောက် မြန်မာနိုင်ငံသည် နိုင်ငံရေးအကျပ်အတည်းကို ၂ နှစ် ကျော်ကြာ ယခုအချိန်အထိ တွေ့ကြုံခံစားနေရပါသည်။ မြန်မာပြည်သူလူထုသည် အထူးသဖြင့် ကျေးလက် ဒေသများနှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာနယ်မြေများတွင် ဆင်းရဲမွဲတေမှု၊ ဝင်ငွေမညီမျှမှုနှင့်၊ ပညာသင်ယူနိုင်ခွင့်၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုနှင့် အခြေခံဝန်ဆောင်မှုတို့အား လုံလောက်စွာမရရှိမှု အပါအဝင် လူမှုပြဿနာရပ် အများအပြားကို ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေရပါသည်။ နိုင်ငံ၏ အချို့သောဒေသများတွင် လက်ရှိပေါ်ပေါက်နေသည့် ပဋိပက္ခများ၊ စစ်ဘေး/ တိုက်ပွဲရှောင်ခြင်းများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရပြီး ပြည်သူလူထု၏ လူမှုရေးတည်ငြိမ်မှုနှင့် ကောင်းကျိုးချမ်းသာအပေါ် ထိခိုက်နေပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး (UNHCR) ၏ ၂၀၂၃ အစီရင်ခံစာအရ ဒေသခံပြည်သူစုစုပေါင်း ၉၈၂,၀၀၀ ကျော်သည် စစ်ပွဲများကြောင့် မိမိတို့နေရပ်ကို စွန့်ခွာခဲ့ရပြီး သောင်းချီသည့် ဒုက္ခသည်များသည် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများသို့ ထွက်ပြေးခဲ့ရပါသည်။¹

၂၀၂၁ ဖေဖော်ဝါရီ ၁ ဖြစ်စဉ်များနောက်တွင် နိုင်ငံတစ်နံတစ်လျား၌ အကြမ်းဖက်မှုနှင့် လုံခြုံမှုကင်းမဲ့မှုများ သိသာစွာ မြင့်တက်လာခဲ့ပါသည်။ အရပ်သားများစွာ သေကြေ၊ ထိခိုက်ဒဏ်ရာရခဲ့ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ကချင်၊ ကရင်၊ ကရင်နီ၊ ရှမ်းပြည်နယ်များနှင့် မကွေး၊ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးတို့အတွင်း စစ်ကောင်စီဆန့်ကျင်သည့် နယ်မြေဒေသများရှိ စာသင်ကျောင်းများနှင့် ဘာသာရေးအဆောက်အအုံများ အပါအဝင် ကျေးရွာများစွာ ဖျက်ဆီးခံခဲ့ရပါသည်။ စစ်ဘေးဒဏ်ကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာရသူ ပြည်သူလူထုအတွက် လူသားချင်းစာနာမှု အကူအညီ များသည်လည်း တားဆီးပိတ်ဆို့ခံခဲ့ရပါသည်။ UNHCR ၏အဆိုအရ တိုက်ပွဲရှောင်ပြည်သူ (IDPs) ၁.၃၅ သန်း သည် အရေးပေါ်ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုနှင့် လူသားချင်းစာနာမှုအကူအညီများ လိုအပ်နေကြောင်း သိရှိရပါ သည်။² အင်တာနက်နှင့် သတင်းမီဒီယာရင်းမြစ်များအပေါ် စစ်ကောင်စီ၏ တားဆီးပိတ်ဆို့ထားမှုများကြောင့် အရပ်သားပြည်သူလူထုအနေဖြင့် သတင်းအချက်အလက် ပြတ်တောက်လစ်ဟာမှုကို ပိုမိုတွေ့ကြုံလာရ ပြီး သေရေးရှင်ရေးအခြေအနေများနှင့် ရင်ဆိုင်နေကြရပါသည်။

နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်း

မြန်မာနိုင်ငံ (ယခင်အခေါ် ဘားမား) တွင် မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်း သိသာထင်ရှားသည့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို ဖော်ဆောင်ခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ သမိုင်းမှတ်တိုင်အချို့ကို အောက်တွင်ဖော်ပြ ထားပါသည်။

¹ ကုလသမဂ္ဂဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး (UNHCR) (၂၀၂၃) ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ မေတ္တာရပ်ခံချက် <https://reporting.unhcr.org/global-appeal-2023?page=10>

² ကုလသမဂ္ဂဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး (UNHCR) (၂၀၂၃) ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ မေတ္တာရပ်ခံချက် <https://reporting.unhcr.org/global-appeal-2023?page=10>

၂၀၁၀ အလွန်ကာလ - ဒီမိုကရေစီ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ

မြန်မာစစ်ဗိုလ်ချုပ်များသည် ၁၉၆၀ အစောပိုင်းနှစ်များမှစ၍ ၂၀၁၁ ခုနှစ်အထိ တိုင်းပြည်ကို အုပ်ချုပ်ခဲ့ပါသည်။ စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကာလတစ်လျှောက် လူ့အခွင့်အရေး၊ လွတ်လပ်စွာ ဖော်ထုတ်ပြောဆိုခွင့်နှင့် သတင်းအချက်အလက် ရယူပိုင်ခွင့် တို့အတွက် ခုခံကာကွယ်သည့် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများသည် ပုံမှန် ထောင်သွင်းအကျဉ်းချခြင်း ခံခဲ့ကြရပါသည်။ ၂၀၁၂ တွင် စစ်အုပ်ချုပ်ရေး၏အဆုံးသတ်ဟု ထင်မြင်ရသည့် ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှု ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပါသည်။ ယခင်ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း ဦးသိန်းစိန်သည် ပထမရာစုနှစ်ထက်ဝက်အတွင်း နိုင်ငံ၏ပထမဆုံးသော အရပ်သားသမ္မတတစ်ဦး ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။^၃ သို့ရာတွင် တိုင်းပြည်သည် စစ်ဖက်လွှမ်းမိုးမှုအောက်တွင် ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် ဥက္ကဋ္ဌ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် အပါအဝင် ရာပေါင်းများစွာသော နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများ အကျဉ်း ထောင်နှင့် နေအိမ်အကျယ်ချုပ်များမှ လွတ်မြောက်လာခြင်းနှင့်အတူ သတင်းအချက်အလက် ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုများလည်း ကင်းလွတ်လာခဲ့ပါသည်။ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် ဦးဆောင်သည့် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်ပါတီ၏ မဲဆွယ်စည်းရုံးရေး လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် အတူ ပါတီစုံဒီမိုကရေစီစနစ်ထူထောင်ရေး ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးပွဲများလည်း ဆက်တိုက် ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ပါသည်။

ပုံ ၁ - မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာသမိုင်းမှတ်တိုင်များ

၂၀၁၆ အလွန်ကာလ - အရပ်ဖက်နှင့်စစ်ဖက် အာဏာခွဲဝေမှုများ

၂၀၁၅ တွင် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်ပါတီသည် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲတွင် အနိုင်ရရှိခဲ့ပြီး စစ်အုပ်စုအရိပ်အငွေ့ကင်းစင်သည့် ပထမဆုံးသော အရပ်သားအစိုးရတစ်ရပ်အဖြစ် ပေါ်ပေါက်လာခြင်းနှင့်အတူ ၅၄ နှစ်ကြာ စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကို အဆုံးသတ်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ NLD အစိုးရသည် ၂၀၁၆ တွင် အာဏာရယူပြီးနောက် စစ်အုပ်စုနှင့် ရင်းနှီးချစ်ကြည်သော ဆက်ဆံရေးတစ်ရပ်ထူထောင်နိုင်ရန် အထူးအားထုတ်ခဲ့ရပါသည်။ ၂၀၁၉

³ Chaudhury, D. R. ပြုစုသည့် မြန်မာ့နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ် (၂၀၂၁ ဖေဖော်ဝါရီ ၁) အဓိကဖြစ်ရပ်ဆိုင်ရာ အချိန်ကာလနှင့် နေ့စွဲများ

တွင် ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ ရိုဟင်ဂျာလူနည်းစုများအပေါ် ပစ်မှတ်ထားနှိပ်ကွပ်ခဲ့သည့် ဟိုးလေးတစ်ကျော် ဖြစ်ရပ်များက နိုင်ငံတော်၏အတိုင်ပင်ခံ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်အပေါ် နိုင်ငံတကာ၏အမြင်များအား အကြီးအကျယ် ထိခိုက်စေခဲ့ပါသည်။ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်သည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာတရားရုံး (International Court of Justice) ၌ တရားစွဲဆိုမှုများအတွင်း လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုဆိုင်ရာ စွပ်စွဲချက်အားလုံးအပေါ် သူမ၏ ငြင်းဆိုမှုများကြောင့် ပြင်းထန်သည့် ဝေဖန်မှုများကို ရင်ဆိုင်ခဲ့ရပါသည်။⁴

၂၀၂၁ အလွန်ကာလ - အာဏာရှင်စနစ် တစ်ဖန်ပြန်လာခြင်း

ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် အစိုးရအနေဖြင့် စစ်အုပ်စုနှင့် ရင်းနှီးချစ်ကြည်သည့် ဆက်ဆံရေးတစ်ရပ်ထူထောင်ခဲ့သော်လည်း စစ်ဖက်မှမဟုတ်သည့် အရပ်သားအုပ်ချုပ်မှုစတင်ပြီး ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုအကြာ ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီးမင်းအောင်လှိုင်သည် နိုင်ငံတော်၏အာဏာကို သိမ်းပိုက်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၂၁ ဖေဖော်ဝါရီ ၁ တွင် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီးမင်းအောင်လှိုင်နှင့် အခြားစစ်တပ်ခေါင်းဆောင်များသည် စစ်အာဏာသိမ်းမှုတစ်ရပ်နှင့်အတူ ၂၀၂၀ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲတွင် ပြည်လုံးကျွတ် သောင်ပြိုကမ်းပြိုအနိုင်ရရှိခဲ့သည့် အရပ်သားအစိုးရခေါင်းဆောင် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်နှင့် အခြားခေါင်းဆောင်များကို ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်၍ တရားစွဲဆိုခဲ့ပါသည်။ စစ်ဗိုလ်ချုပ်များက ရွေးကောက်ပွဲတွင် မဲမသမာမှုများကို တွေ့ရှိခဲ့ရသည်ဟု အကြောင်းပြကာ NLD ပါတီအဖွဲ့ဝင် အများအပြားကို ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခဲ့ပါသည်။ စစ်အာဏာသိမ်းပြီး ရက်သတ္တပတ်အတွင်းမှာပင် နွေဦးတော်လှန်ရေး (The Spring Revolution) ဟု မည်တွင်သည့် ငြိမ်းချမ်းစွာ ကန့်ကွက်ဆန္ဒပြမှုများ နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းတွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပြီး စစ်တပ်ကို အာဏာစွန့်လွှတ်ရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြပါသည်။⁵ နိုင်ငံ၏တစ်နံတစ်လျား၌ လမ်းမထက်ဆန္ဒပြမှုများနှင့်အတူ အစိုးရဝန်ထမ်းများ၏ အမိန့်အာဏာဖိဆန်ရေးလှုပ်ရှားမှု (Civil Disobedience Movement) များလည်း ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပါသည်။ စစ်အာဏာရှင်ဆန့်ကျင်ရေး ရုပ်ပုံများ၊ ပုံနှိပ်စာရွက်များ၊ နံရံဆေးရေး ကြွေးကြော်စာ/ပုံများကို စာရွက်စာတမ်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဆိုရှယ်မီဒီယာမှလည်းကောင်း၊ အလုံးအရင်းနှင့် ဖြန့်ဝေခဲ့ကြပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်မှုအဖွဲ့၏ အစီရင်ခံစာအရ စစ်ကောင်စီသည် အာဏာလက်လွှတ်ရေးတောင်းဆိုမှုများ ကို ငြင်းပယ်၍ ကလေးငယ် ၇၅ ယောက်ခန့်အပါအဝင် ဆန္ဒပြကန့်ကွက်သူနှင့် အားပေးကြည့်ရှုသူ အနည်းဆုံး ၁၂၀၀ ကျော်ကို ပစ်ခတ်သတ်ဖြတ်ခဲ့သည့်အပြင် အစိုးရအရာရှိများ၊ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ၊ သတင်းမီဒီယာသမားများနှင့် အရပ်ဖက်ဝန်ထမ်းများ စုစုပေါင်း ၈၇၀၀ ကျော်ခန့်ကို ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခဲ့ပါသည်။⁶

⁴ Banerjee, S. သုတေသနပြုထားသည့် (၂၀၂၂) လေ့လာမှုစာတမ်း "မြန်မာနိုင်ငံ ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှုအပေါ် ကြာရှည်လေးမြင့်စွာ ဟန့်တားနေသည့် စိန်ခေါ်မှုများ။" "လေ့လာသုံးသပ်သူများ၏ သုတေသနဖောင်ဒေးရှင်း" <https://www.orfonline.org/research/enduring-challenges-to-democratic-transition-in-myanmar/> မှ (၂၀၂၂) စက်တင်ဘာ (၃၀) တွင် မှ ပြန်လည်ရယူထားပါသည်။

⁵ မင်းနိုင်ဆွန်ပြုစုသည့် (၂၀၂၁ နိုဝင်ဘာ ၂) လေ့လာမှုစာတမ်း မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိနိုင်ငံရေးအကျပ်အတည်းများ။ မွန်လူမျိုးတို့၏ နိုင်ငံရေးရှုထောင့်အမြင်အမျိုးမျိုး။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံ။ <https://www.tni.org/en/article/the-current-crisis-in-myanmar-the-different-political-position-of-the-mon-people>

⁶ "လူ့အခွင့်အရေး စောင့်ကြည့်မှုအဖွဲ့" (Human Rights Watch) (၂၀၂၂) အစီရင်ခံစာ။ မြန်မာနိုင်ငံ (၂၀၂၁) အတွင်း ဖြစ်ရပ်များ။ <https://www.hrw.org/world-report/2022/country-chapters/myanmar-burma>

ဖယ်ရှားခံရသည့် ဥပဒေပြုအမတ်များ၊ ဆန္ဒပြခေါင်းဆောင်များနှင့် တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းများမှ တက်ကြွ လှုပ်ရှားသူများပါဝင်သည့် စစ်အာဏာသိမ်းမှုဆန့်ကျင်ရေး အင်အားစုများက အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ (National Unity Government) ဟု ခေါ်သည့် အရပ်သားစင်ပြိုင်အစိုးရတစ်ရပ်ကို စစ်ကောင်စီအား တန်ပြန် ရန် ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။ ၂၀၂၁ စက်တင်ဘာ ၇ တွင် NUG က စစ်အုပ်စုအပေါ် ခုခံတွန်းလှန်စစ် စတင်ဆင်နွှဲ ကြောင်းကြေညာခဲ့ပြီး ပြည်သူ့ကာကွယ်ရေးတပ်မတော် (PDF) ဟုခေါ်တွင်သည့် ပြည်သူ့တပ်မတော်တစ်ရပ် ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။⁷ ၂၀၂၂ အကုန်တွင် စစ်ကောင်စီတပ်ဖွဲ့များနှင့် တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့များ၊ ပြည်သူ့ကာကွယ်ရေးတပ်မတော်တို့အကြား တနိုင်ငံလုံးဖြစ်ပွားသည့်တိုက်ပွဲများသည် တိုင်းရင်းသားနယ်မြေ များတွင်သာမက မြို့ကြီးများအထိပါ ကျယ်ပြန့်လာခဲ့ပါသည်။⁸ စစ်ကောင်စီသည် စစ်အာဏာသိမ်းပြီးချိန်မှစ၍ မြို့နယ်အများအပြားတွင် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကြေညာခဲ့ပြီး၊ ၎င်းအားဆန့်ကျင်သည့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များကို ပြင်းထန်စွာ ပစ်မှတ်ထားတိုက်ခိုက်ခဲ့ပါသည်။ စစ်အုပ်ချုပ်မှု ရှည်ကြာလာခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လွတ် လပ်စွာဖော်ထုတ်ပြောဆိုခွင့်များအပေါ် ခြိမ်းခြောက်ပြီး၊ အမျိုးသမီးများနှင့် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ အ ပေါ် နှိပ်ကွပ်မှုများကို မြင့်တက်စေခဲ့ပါသည်။ စစ်အာဏာမသိမ်းမီ အခြေအနေများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လိုက်ပါက စစ် အာဏာသိမ်းပြီးနောက်တွင် အမျိုးသမီးနှင့် မိန်းကလေးငယ်များအပေါ် ကျူးလွန်သည့် အကြမ်းဖက်မှုများ သိသာစွာ မြင့်တက်လာပါသည်။ စစ်အာဏာသိမ်းပြီးကာလများတွင် ဘေးအန္တရာယ် ကင်းရှင်းရေးနှင့် လုံခြုံရေး ဆိုင်ရာစိုးရိမ်မှုများ မြင့်တက်လာခြင်းနှင့်အတူ အမျိုးသမီးနှင့်မိန်းကလေးငယ်များသည် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် စိတ် ပိုင်းဆိုင်ရာ အနိုင်ကျင့်ခံရမှု၏ သားကောင်များ ပိုမိုဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။

စစ်အုပ်ချုပ်မှု ၂ နှစ်တာကာလအတွင်း ကျယ်ပြန့်စွာပေါ်ပေါက်လာသည့် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ပဋိပက္ခများကြောင့် ထောင်ပေါင်းများစွာသော အရပ်သားများသည် အိမ်နီးချင်း အိန္ဒိယနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံတို့အတွင်းသို့ ထွက်ပြေးတိမ်း ရှောင်ခဲ့ကြရပါသည်။ စစ်ကောင်စီသည် ၎င်းတို့အားဆန့်ကျင်မှုများအပေါ် အထိန်းအကွပ်မဲ့ တုန့်ပြန်ဆောင် ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ဥပမာ စစ်အုပ်စု သည် ဆက်သွယ်ရေးကဏ္ဍအားလုံးကို ထိန်းချုပ်ခဲ့ပြီး တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု မီဒီယာများအပါအဝင် လူမှုကွန်ရက်များနှင့် သတင်းရင်းမြစ်များကို တားမြစ်ပိတ်ပင်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၂၁ စစ်အာ ဏာသိမ်းမှုမတိုင်မီကပင် လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်ပြောဆိုခွင့်အပေါ် ကန့်သတ်မှုများ ရှိခဲ့ပါသည်။ စစ်အာ ဏာသိမ်းပြီးသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှု စနစ်ဟောင်း ပြန်လည်အသက်ဝင်လာကာ လူ့ အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုဆိုင်ရာ သတင်းရယူဖော်ပြမှုများအပေါ် ထိရောက်သည့် ကန့်သတ်ပိတ်ပင်မှုများ ပေါ် ပေါက်လာခဲ့ပါသည်။ စစ်ကောင်စီအုပ်ချုပ်မှု ၂ နှစ်ကြာမြင့်ပြီးချိန်တွင် သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ ဖော်ထုတ်ပြောဆိုနိုင်ခွင့်တို့ ဆက်လက်ချိုးဖောက်ခံခဲ့ရပြီး မြန်မာပြည်သူလူထုအတွက် သေရေးရှင်ရေးအနေ အထားသို့ရောက်အောင် တွန်းပို့နေခဲ့ပါသည်။

⁷ Mathieson, D. S. ပြုစုသည့် (၂၀၂၁ စက်တင်ဘာ ၇) အစီရင်ခံစာ။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပြည်သူ့အစိုးရက ခုခံစစ်ဆင်နွှဲကြောင်း တရားဝင်ကြေညာချက် ထုတ်ပြန်ပါသည်။ အာရှတိုင်းမိစ် သတင်းစာ။ <https://asiatimes.com/2021/09/myanmars-shadow-government-formally-declares-war/>

⁸ Maizland, L. ပြုစုသည့် အစီရင်ခံစာ။ (၂၀၂၂ ဇန်နဝါရီ ၃၁) ပြဿနာရှေးပြန်သည့် မြန်မာ့နိုင်ငံရေးသမိုင်းကြောင်း။ စစ်အာဏာသိမ်းမှုများ၊ စစ်ဖက်အုပ်ချုပ်မှုနှင့် လူမျိုးစုပဋိပက္ခများ။ နိုင်ငံခြား ဆက်ဆံရေးကောင်စီ။ <https://www.cfr.org/background/myanmar-history-coup-military-rule-ethnic-conflict-rohingya>

စီးပွားရေး အခင်းအကျင်း

ညွှန်ပြချက်များ	တန်ဖိုး		
	၂၀၂၀	၂၀၂၁	၂၀၂၂
စုစုပေါင်းပြည်တွင်းထုတ်ကုန် (အမေရိကန်ဒေါ်လာ တီလီယံ)	၇၈.၉၃	၆၅.၁၂	၅၉.၃၆
နိုင်ငံသားတစ်ဦးချင်းဆိုင်ရာ စုစုပေါင်း ပြည်တွင်း ထုတ်ကုန်	၁,၄၇၇.၅	၁,၂၁၀.၅	၁,၀၉၅.၇
စုစုပေါင်း ပြည်တွင်းထုတ်ကုန် တိုးတက်မှု (နှစ်စဉ် ရာခိုင်နှုန်း)	၃.၂	- ၁၇.၉	၃

ဇယား ၂ - ၂၀၂၀ မှ ၂၀၂၂ အတွင်း စုစုပေါင်း ပြည်တွင်းထုတ်ကုန် (GDP) ဆိုင်ရာ အခင်းအကျင်း (ရင်းမြစ် - ကမ္ဘာ့ဘဏ်)

မြန်မာနိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသားပြည်သူအများစုသည် အသက်ရှင်ရပ်တည်မှုအတွက် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းအပေါ် အဓိကမှီခိုနေကြရပါသည်။ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍသည် တိုင်းပြည်လူဦးရေ၏ အစိတ်အပိုင်းကြီးတစ်ခုကို အလုပ် အကိုင်ပေးနေပြီး နိုင်ငံစီးပွားရေးကို ဖြည့်ဆည်းပေးနေသည့် အဓိကကဏ္ဍတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ဆန်၊ ပဲမျိုးစုံနှင့် အခြားစိုက်ပျိုးသီးနှံထွက်ကုန်များသည် နိုင်ငံ၏အဓိကပို့ကုန်များ ဖြစ်ကြပါသည်။ စစ်တပ်၏ တိုက်ရိုက်ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် ရှိနေသော သဘာဝဓာတ်ငွေ့၊ ကျောက်စိမ်းနှင့် ပတ္တမြား စသည့် သဘာဝသယံဇာတများ ပေါများကြွယ်ဝမှုက နိုင်ငံတကာ၏စိတ်ဝင်စားမှုကို ရရှိစေပါသည်။⁹ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လမ်းများ၊ လျှပ်စစ် စွမ်းအင်နှင့် အင်တာနက်ဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက် စသည့် အခြေခံအဆောက်အအုံများသည် လွန်ခဲ့သည့်နှစ်များအတွင်း တိုးတက်ခဲ့ပါသည်။ သို့သော် အထူးသဖြင့် ဆင်းရဲမွဲတေမှုနှုန်းမြင့်မားသည့် ကျေးလက်ဒေသများတွင် အခြေခံအဆောက်အအုံများ ရယူအသုံးပြုနိုင်မှုနှင့် စိတ်ချယုံကြည်နိုင်မှုတွင် စိန်ခေါ်ချက်များ ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။

စီးပွားရေးဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုအလွဲများ၊ လက်ရှိပဋိပက္ခများနှင့် ၁၉၆၀ နှင့် ၁၉၇၀ နှစ်များအတွင်း စစ်တပ်မှ ကျင့်သုံးခဲ့သည့် အထီးကျန်တံခါးပိတ်မှုဝါဒတို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံသည် ၎င်း၏ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများထက် ပိုမိုကြီးမားသည့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများကို ရင်ဆိုင်ရပါသည်။ ရှည်ကြာသည့် စစ်အုပ်ချုပ်မှုအောက် အထီးကျန်တံခါးပိတ်မှုဝါဒက မြန်မာနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးစွမ်းဆောင်ရည်ကို အထူးနိမ့်ကျစေခဲ့ပါသည်။ သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံတွင် စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ စတင်သည့် ၂၀၁၁ နောက်ပိုင်း၊ ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေး၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတို့နှင့် လွတ်လပ်စွာ စတင်ချိတ်ဆက်ချိန်မှစ၍ နိုင်ငံသားတစ်ဦးချင်းဆိုင်ရာ စုစုပေါင်းပြည်တွင်းထုတ်ကုန် (Per Capita GDP) သည် ၂၀၀၈ ခုနှစ်မှ ကိန်းဂဏန်းများထက် ၂ ဆ နီးပါး မြင့်တက်လာခဲ့ပါသည်။¹⁰

⁹ Maizland, L. ပြုစုသည့် အစီရင်ခံစာ။ (၂၀၂၂) ပြဿနာရောပြုန်းသည့် မြန်မာနိုင်ငံရေးသမိုင်းကြောင်း။ စစ်အာဏာသိမ်းမှုများ၊ စစ်ဖက်အုပ်ချုပ်မှုနှင့် လူမျိုးစုပဋိပက္ခများ။ နိုင်ငံခြား ဆက်ဆံရေးကောင်စီ။ <https://www.cfr.org/background/myanmar-history-coup-military-rule-ethnic-conflict-rohingya#chapter-title-0-6>

¹⁰ Maizland, L. ပြုစုသည့် အစီရင်ခံစာ။ (၂၀၂၂) ပြဿနာရောပြုန်းသည့် မြန်မာနိုင်ငံရေးသမိုင်းကြောင်း။ စစ်အာဏာသိမ်းမှုများ၊ စစ်ဖက်အုပ်ချုပ်မှုနှင့် လူမျိုးစုပဋိပက္ခများ။ နိုင်ငံခြား ဆက်ဆံရေးကောင်စီ။ <https://www.cfr.org/background/myanmar-history-coup-military-rule-ethnic-conflict-rohingya#chapter-title-0-6>

အကျိုးဆက်အနေဖြင့် ကုန်ထုတ်လုပ်ရေး၊ စွမ်းအင်၊ ဆက်သွယ်ရေးနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်း စသည့် ကဏ္ဍများတွင် နိုင်ငံခြားတိုက်ရိုက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ အလုံးအရင်းနှင့်ဝင်ရောက်လာခဲ့ပြီး နိုင်ငံ၏ဆင်းရဲမွဲတေမှုနှုန်းမှာ သိသာစွာ ကျဆင်းလာခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၅ တွင် ထုတ်ကုန်နှင့် အရင်းအမြစ်ဈေးကွက်များ လွတ်လပ်လာမှု၊ ဒေသတွင်း ဈေးကွက်များအတွင်း ပေါင်းစည်းဝင်ရောက်လာမှု နှင့်၊ အရပ်သား အစိုးရလက်အောက်တွင် စီးပွားရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ စနစ်များ ခေတ်မီလာမှုကြောင့် နိုင်ငံ၏စီးပွားရေးသည် သိသာစွာ တိုးတက်လာခဲ့ပါသည်။¹¹

ကိုဗစ် ၁၉ ကမ္ဘာ့ကူးစက်ကပ်ရောဂါနှင့် ၂၀၂၁ ဖေဖော်ဝါရီ ၁ နိုင်ငံရေးအကျပ်အတည်း နောက်ပိုင်းတွင် အရေးပေါ်အခြေအနေ ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့ပါသည်။ ဤအခြေအနေများကြောင့် စီးပွားရေးလဲပြိုမှုများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပြီး ရလဒ်အနေဖြင့် စစ်အာဏာသိမ်းပြီး ၂ နှစ်တာကာလအတွင်း နိုင်ငံ့လူဦးရေ၏ ထက်ဝက်နီးပါးခန့်သည် ဆင်းရဲမွဲတေမှု သတ်မှတ်ချက်မျဉ်း (Poverty Line) အောက်သို့ ရောက်ရှိခဲ့ရပါသည်။ နိုင်ငံခြား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူ အများအပြားသည် သိသာစွာမြင့်တက်လာသည့် ချုပ်ချယ်ကန့်သတ်မှုများ၊ ပြည်တွင်းမငြိမ်သက်မှုများနှင့် နိုင်ငံတကာမှ အရေးယူပိတ်ဆို့မှုများကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံမှ ပြန်လည်ထွက်ခွာခဲ့ကြပါသည်။¹² ခရီးသွားလုပ်ငန်း ကဏ္ဍနှင့် ဘဏ်စနစ်မှာလည်း လဲပြိုမတတ် ဖြစ်ခဲ့ရပါသည်။ နိုင်ငံတကာ အကျပ်အတည်းလေ့လာရေး သုတေသနအဖွဲ့ (မြန်မာနိုင်ငံ) (International Crisis Group, Myanmar) မှ Richard Horsey က မြန်မာနိုင်ငံသည် “နိုင်ငံကျဆုံးမှု ချောက်ကမ်းပါးအစွန်း (The brink of state failure) သို့ ရောက်ရှိနေပြီ” ဟု ဆိုပါသည်။¹³

ဥပဒေဆိုင်ရာ နောက်ခံဝန်းကျင်

လွန်ခဲ့သော ၂ နှစ်က နိုင်ငံ့အာဏာကို သိမ်းယူပြီးနောက် မြန်မာစစ်အုပ်စုသည် အရေးပေါ်အခြေအနေကို ကြေညာခဲ့ပြီးနောက် ယခုတစ်ဖန် အဆိုပါအရေးပေါ်အခြေအနေကို ၆ လသက်တမ်း ထပ်မံတိုးမြှင့်ခဲ့ပါသည်။¹⁴ မြန်မာစစ်အုပ်စုသည် ၎င်းတို့၏ အုပ်ချုပ်မှုသက်တမ်း ၂ နှစ်တာကာလအတွင်း အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ အထိန်းအကွပ်မဲ့ ပြုလုပ်ခဲ့သည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ “လွတ်လပ်သောအိမ်” (Freedom House) ၂၀၂၁ အစီရင်ခံစာက မြန်မာနိုင်ငံ၏ အင်တာနက်လွတ်လပ်ခွင့်သည် ၂၀၂၁ ဖေဖော်ဝါရီ ၁ စစ်အာဏာသိမ်းပြီး နောက်လုံးဝပြုလဲခဲ့ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် စစ်အုပ်စုသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း အင်တာနက်မှ လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်ပြောဆိုခွင့်၊ အင်တာနက်သတင်း အချက်အလက် ကြည့်ရှုရယူပိုင်ခွင့်၊ အင်တာနက်ဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂလိကလွတ်လပ်ခွင့်၊ အင်တာနက်ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုနှင့် စောင့်ကြည့်မှုတို့အပေါ် တိုက်ရိုက်နှင့် သွယ်ဝိုက်သက်ရောက်စေသည့် ဥပဒေအများအပြား ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်း၊ အသစ်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။

¹¹ ကမ္ဘာ့ဘဏ် (၂၀၂၂) မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်အဖွဲ့အစည်း။ ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်များ။ <https://www.worldbank.org/en/country/myanmar/overview#1>
¹² Maizland, L. ပြုစုသည့် အစီရင်ခံစာ။ (၂၀၂၂) ပြဿနာရောပြန်သည့် မြန်မာနိုင်ငံရေးသမိုင်းကြောင်း။ စစ်အာဏာသိမ်းမှုများ၊ စစ်ဖက်အုပ်ချုပ်မှုနှင့် လူမျိုးစုပဋိပက္ခများ။ နိုင်ငံခြား ဆက်ဆံရေးကောင်စီ။ <https://www.cfr.org/background/myanmar-history-coup-military-rule-ethnic-conflict-rohingya#chapter-title-0-6>
¹³ Kurlantzick, J. ပြုစုသည့် (၂၀၂၁) လေ့လာမှုစာတမ်း မြန်မာနိုင်ငံသည် ကျရှုံးနိုင်ငံအဖြစ် ဦးတည်နေပြီး ၎င်း၏အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများအတွက် အန္တရာယ်တစ်ရပ် ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးကောင်စီ။ <https://www.cfr.org/in-brief/myanmar-failing-state-covid-19-crisis-global-response>
¹⁴ အယ်လ်ဂျာစီးယား သတင်းဌာန။ (၂၀၂၃ ဖေဖော်ဝါရီ ၁)။ မြန်မာစစ်အုပ်စုသည် နိုင်ငံအရေးပေါ်အခြေအနေကို နောက်ထပ် (၆) လ သက်တမ်း ထပ်မံတိုးမြှင့်ခဲ့ပါသည်။ <https://www.aljazeera.com/news/2023/2/1/myanmar-military-rulers-extend-state-of-emergency-by-six-months>

အောက်တွင် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အင်တာနက်ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေများကို ဖော်ပြ ထားပါသည်။

- ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၈)¹⁵
- ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးဥပဒေ မူကြမ်း (၂၀၂၂)¹⁶
- အီလက်ထရောနစ်ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေးဥပဒေ (၂၀၀၄¹⁷ ဥပဒေကို အခြေခံ၍ ပြန်လည်ပြင်ဆင် ထားသည့် ၂၀၂၁ ဥပဒေ¹⁸)
- ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေ (၂၀၁၃)¹⁹
- နိုင်ငံသားများ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှုနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလုံခြုံမှုကို ကာကွယ်ပေးရေးဥပဒေ (၂၀၁၇ ဥပဒေ²⁰ ကို အခြေခံ၍ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသည့် ၂၀၂၀ ဥပဒေ²¹)
- သတင်းအချက်အလက်ရယူသုံးစွဲပိုင်ခွင့်ဥပဒေ (မူကြမ်း) (၂၀၁၆)²²
- မြန်မာနိုင်ငံရာဇသတ်ကြီးအက်ဥပဒေ (၁၈၆၁)²³
- ရုပ်မြင်သံကြားနှင့်အသံထုတ်လွှင့်ခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေ (၂၀၁၅ ဥပဒေကို အခြေခံ၍ ပြန်လည်ပြင်ဆင် ထားသည့် ၂၀၂၁ ဥပဒေ²⁴)
- မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရလျှို့ဝှက်ချက်အက်ဥပဒေ (၁၉၂၃)²⁵
- နိုင်ငံသားများ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှုနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလုံခြုံမှုကို ကာကွယ်ပေးရေးဥပဒေ (၂၀၁၇)²⁶

¹⁵ ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၈)

¹⁶ ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးဥပဒေ မူကြမ်း (၂၀၂၂) <https://freexpressionmyanmar.org/wp-content/uploads/2022/01/Cyber-Security-Bill-2022-EN.pdf>

¹⁷ အီလက်ထရောနစ်ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေးဥပဒေ (၂၀၀၄) <https://freexpressionmyanmar.org/wp-content/uploads/2017/07/Electronic-Transactions-Law-EN.pdf>

¹⁸ အီလက်ထရောနစ်ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေးဥပဒေ (၂၀၀၄ ဥပဒေ) ကို အခြေခံ၍ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသည့် (၂၀၂၁) ဥပဒေ <https://freexpressionmyanmar.org/myanmars-new-electronic-transactions-law-amendment/>

¹⁹ ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေ (၂၀၁၃) <https://freexpressionmyanmar.org/wp-content/uploads/2017/07/telecommunications-law-en.pdf>

²⁰ နိုင်ငံသားများ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှုနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလုံခြုံမှုကို ကာကွယ်ပေးရေးဥပဒေ (၂၀၁၇ ဥပဒေ) <https://myanmar-law-library.org/law-library/laws-and-regulations/laws/myanmar-laws-1988-until-now/national-league-for-democracy-2016/myanmar-laws-2017/pyidaungsu-hluttaw-law-noo5-2017-protection-of-the-citizen-for-the-personal.html>

²¹ နိုင်ငံသားများ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှုနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလုံခြုံမှုကို ကာကွယ်ပေးရေးဥပဒေ (၂၀၁၇ ဥပဒေကို အခြေခံ၍ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထား သည့် ၂၀၂၀ ဥပဒေ) https://www.myanmar-responsiblebusiness.org/pdf/Law-Protecting-Privacy-and-Security-of-Citizens_en_unofficial.pdf

²² သတင်းအချက်အလက်ရယူသုံးစွဲပိုင်ခွင့်ဥပဒေ (မူကြမ်း) (၂၀၁၆) <https://freexpressionmyanmar.org/wp-content/uploads/2017/07/Right-to-information-bill-EN.pdf>

²³ မြန်မာနိုင်ငံရာဇသတ်ကြီးအက်ဥပဒေ (၁၈၆၁) <https://freexpressionmyanmar.org/wp-content/uploads/2017/06/penal-code.pdf>

²⁴ ရုပ်မြင်သံကြားနှင့်အသံထုတ်လွှင့်ခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေ (၂၀၁၅ ဥပဒေကို အခြေခံ၍ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသည့် ၂၀၂၁ ဥပဒေ) <https://myanmar-law-library.org/law-library/laws-and-regulations/laws/myanmar-laws-1988-until-now/state-administration-council-2021/myanmar-laws-2021/state-administration-council-law-no-63-2021-second-amendment-law-to-the.html>

²⁵ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရလျှို့ဝှက်ချက်အက်ဥပဒေ (၁၉၂၃) https://www.icnl.org/wp-content/uploads/Myanmar_secrets.pdf

²⁶ နိုင်ငံသားများ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှုနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလုံခြုံမှုကို ကာကွယ်ပေးရေးဥပဒေ (၂၀၁၇) ။ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသည့် (၂၀၂၀) ဥပ ဒေ။ https://www.myanmar-responsiblebusiness.org/pdf/Law-Protecting-Privacy-and-Security-of-Citizens_en_unofficial.pdf

- သတင်းမီဒီယာဥပဒေ (၂၀၁၄)²⁷
- ငြိမ်းချမ်းစွာ စုဝေးခွင့်နှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာ စီတန်းလှည့်လည်ခွင့်ဆိုင်ရာဥပဒေ (၂၀၁၁ ဥပဒေ²⁸ ကို အခြေခံ၍ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသည့် ၂၀၁၄ ဥပဒေ²⁹ နှင့် ၂၀၁၆ ဥပဒေ³⁰)

မြန်မာနိုင်ငံတွင် သတင်းအချက်အလက် ကန့်သတ်ချုပ်ချယ်မှုများသည် အဆန်းတကြယ်မဟုတ်သော်လည်း ယခုအခါ စစ်အုပ်စုက ရာဇဝတ်မှုကြောင်းရာဇဝတ်မှုများကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်းမှတစ်ဆင့် အဆိုပါကန့်သတ်ချုပ်ချယ်မှုများကို ရာဇဝတ်မှုဥပဒေများအတွင်းသို့ တရားဝင် ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းခဲ့ပါသည်။³¹ စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်းတွင် ရာဇဝတ်ကြီးအက်ဥပဒေ (Penal Code) နှင့် အီလက်ထရောနစ်ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေးဥပဒေ (Electronic Transactions Law) အပါအဝင် လက်ရှိကျင့်သုံးနေသော ဥပဒေအချို့ကို ပြန်လည် ပြင်ဆင်ခဲ့ပြီး အီလက်ထရောနစ်ဥပဒေ (ပုဒ်မ ၅၊ ၇ နှင့် ၈) တို့တွင် ပါဝင်သည့် နိုင်ငံသားများ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှုနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလုံခြုံမှုကို ကာကွယ်ပေးခြင်း (Law Protecting the Privacy and Security of Citizens) ကို ဆိုင်းငံ့ထားပါသည်။ ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးဥပဒေသစ်မူကြမ်း (New Cybersecurity Bill) ကိုလည်း ရေးဆွဲပြီး ဖြစ်ပါသည်။ စစ်အာဏာသိမ်းပြီးချိန်မှစ၍ ဖော်ပြပါ ဥပဒေများကို အဓိကကျင့်သုံးခဲ့ပြီး ၎င်းဥပဒေများသည် လွတ်လပ်စွာ ဖော်ထုတ်ပြောဆိုပိုင်ခွင့်အပေါ် ဆိုးရွားစွာသက်ရောက်သည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၈)

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၈)³² အပိုဒ်ခွဲ ၃၅၄) နှင့် ၃၆၅ အရ ရပိုင်ခွင့်များအနက် နိုင်ငံသားအားလုံး၏ လွတ်လပ်စွာ ဖော်ထုတ်ပြောဆိုပိုင်ခွင့်ကို အတော်အတန် အာမခံချက်ပေးထားသော်လည်း ယင်းဥပဒေသည် လွတ်လပ်စွာ ဖော်ထုတ်ပြောဆိုပိုင်ခွင့်အပေါ် အပြည့်အဝ အကာအကွယ်ပေးထားခြင်း မရှိပါ။ ယင်းဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၃၅၄³³ (လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုပိုင်ခွင့်နှင့် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေပိုင်ခွင့်) နှင့် အပိုဒ်ခွဲ ၃၆၅³⁴ (စာပေအနုပညာဖြင့် လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်ပိုင်ခွင့်) တို့သည် နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီခြင်းမရှိပါ။ "လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်မှုအဖွဲ့" (Human Rights Watch) အစီရင်ခံစာအရ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

²⁷ သတင်းမီဒီယာဥပဒေ (၂၀၁၄) <https://freexpressionmyanmar.org/wp-content/uploads/2017/07/News-Media-Law-EN.pdf>

²⁸ ငြိမ်းချမ်းစွာစုဝေးခွင့်နှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာ စီတန်းလှည့်လည်ခွင့်ဆိုင်ရာဥပဒေ (၂၀၁၁) <https://freexpressionmyanmar.org/wp-content/uploads/2018/02/Peaceful-Assembly-and-Peaceful-Procession-Law-EN.pdf>

²⁹ ငြိမ်းချမ်းစွာစုဝေးခွင့်နှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာ စီတန်းလှည့်လည်ခွင့်ဆိုင်ရာဥပဒေ (၂၀၁၄) <https://freexpressionmyanmar.org/wp-content/uploads/2018/02/Peaceful-Assembly-and-Peaceful-Procession-Law-Amendment-2014-EN.pdf>

³⁰ ငြိမ်းချမ်းစွာစုဝေးခွင့်နှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာ စီတန်းလှည့်လည်ခွင့်ဆိုင်ရာဥပဒေ (၂၀၁၆) <https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/108183/133587/F-1886991084/MMR108183%20Bur.pdf>

³¹ Das, O. P. (၂၀၂၃ ဇူလိုင် ၁၄) ပြုစုသည့် မြန်မာနိုင်ငံ သတင်းမီဒီယာ အခင်းအကျင်း။ စစ်အာဏာသိမ်းပြီး အခင်းအကျင်းများအပေါ် လေ့လာသုံးသပ်ချက်။ ခုခံကာကွယ်မှုဆိုင်ရာ လေ့လာမှုနှင့် အကဲဖြတ်မှု Manohar Parrikar အဖွဲ့။ <https://idsa.in/issuebrief/the-media-landscape-in-myanmar-opdas-140723>

³² ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၈ခုနှစ်)

³³ ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၈ခုနှစ်)

³⁴ ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၈ခုနှစ်)

သည် သတင်းသမားများနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်သူများ၏ လွတ်လပ်စွာ ဖော်ထုတ်ပြောဆိုပိုင်ခွင့်ကို ခြိမ်းခြောက်နေကြောင်း သိရှိရပါသည်။³⁵

မြန်မာနိုင်ငံရာဇသတ်ကြီးအက်ဥပဒေ (၁၈၆၁ ဥပဒေကို အခြေခံ၍ ၂၀၁၆၊ ၂၀၁၉ နှင့် ၂၀၂၁ တွင် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခဲ့သည့် ဥပဒေ)

ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေဟုလည်း ခေါ်တွင်သည့် မြန်မာနိုင်ငံရာဇသတ်ကြီးအက်ဥပဒေကို ဗြိတိသျှကိုလိုနီ အစိုးရလက်အောက်တွင် စတင် စမ်းသပ်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းဥပဒေကို ၂၀၁၆၊ ၂၀၁၉ နှင့် ယခု လတ်တလော ၂၀၂၁ တွင် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခဲ့ပါသည်။³⁶ ၎င်းဥပဒေအပိုဒ်ခွဲ အများအပြားတွင် ပါဝင်သည့် အသရေဖျက်မှု (Defamation) ၊ ဆူပူစေရန်လှုံ့ဆော်မှု (Sedition) ၊ ရာဇဝတ်မှု (Offence) ၊ ဘာသာရေး (Religion) နှင့် အုံကြွမှု (Incitement) အစရှိသည့် စကားရပ်များကို အသုံးပြု၍ အစိုးရအပေါ် ဝေဖန်ကန့်ကွက်သူများကို ပြစ်ဒဏ်ခတ်ခြင်း၊ စောဒကတက်မှုများကို နှိပ်ကွပ်ခြင်းများ အလွယ်တကူပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ စစ်အာဏာသိမ်းပြီး သည်နှင့်တပြိုင်နက် စစ်ကောင်စီသည် “မြန်မာနိုင်ငံရာဇသတ်ကြီးအက်ဥပဒေ” ပုဒ်မ ၅၀၅ (က) တွင် ပြဋ္ဌာန်းချက်အသစ်တစ်ရပ် ထပ်မံဖြည့်သွင်းခြင်း၊ ပုဒ်မ ၁၂၄ (က) ကို ထပ်မံချဲ့ထွင်ခြင်း၊ ပုဒ်မသစ် ၁၂၄ (ဂ) နှင့် ၁၂၄ (ဃ) တို့ ထပ်မံဖြည့်စွက်ခြင်းတို့ ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ ဥပဒေ ပြင်ဆင်ပြဋ္ဌာန်းချက် အသစ်များအား အသုံးပြု၍ လွတ်လပ်စွာ ဖော်ထုတ်ပြောဆိုခွင့်၊ ငြိမ်းချမ်းစွာ စီတန်းလှည့်လည်ခွင့် နှင့် အသင်းအပင်းဖွဲ့ပိုင်ခွင့်တို့အပေါ် တားမြစ်ကန့်သတ်ရန် အားထုတ်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ စစ်အာဏာသိမ်းပြီးချိန်မှစ၍ လူနည်းစု ရိုဟင်ဂျာများ အပါအဝင် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခံရသူအများစုအပေါ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသည့် ဥပဒေပုဒ်မ ၅၀၅ (က) ဖြင့် တရားစွဲဆို ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ ဥပဒေပုဒ်မ ၅၀၅ (က) အရ အစိုးရအမှုထမ်းတစ်ဦးအား ပြစ်မှုကျူးလွန်စေရန် တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေ၊ သွယ်ဝိုက်၍ဖြစ်စေ ထိတ်လန့်စေခြင်း၊ သွေးထိုးလှုံ့ဆော်ခြင်း၊ မမှန်သတင်း ဖြန့်ခြင်း ပြုလုပ်သူမည်သူမဆို ထောင်ဒဏ် ၃ နှစ်အထိ အပြစ်ပေးနိုင်ပါသည်။³⁷ ၂၀၂၃ မေ ၃ တွင် စစ်ကောင်စီသည် မြန်မာနိုင်ငံရာဇသတ်ကြီးအက်ဥပဒေပုဒ်မ ၅၀၅ (က) ဖြင့် တရားစွဲဆိုထောင်ချထားသည့် နိုင်ငံရေး အကျဉ်းသား (၂,၁၅၃) ဦးကို လွှတ်ပေးခဲ့ပါသည်။³⁸

³⁵ လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်မှုအဖွဲ့ (၂၀၁၉ ဇူလိုင် ၁၁ အစီရင်ခံစာ) မြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်ပြောဆိုပိုင်ခွင့်ကို အာမခံချက်ပေးထားပါသည်။ <https://www.hrw.org/news/2019/04/11/myanmar-guarantee-right-free-expression-constitution>

³⁶ မြန်မာနိုင်ငံရာဇသတ်ကြီးအက်ဥပဒေ (၁၈၆၁) <https://myanmar-law-library.org/topics/myanmar-labour-health-and-safety-law/penal-code-1861.html>

³⁷ လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်မှုအဖွဲ့ (၂၀၂၁ မတ် ၂) အစီရင်ခံစာ။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက် ဥပဒေဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲပြင်ဆင်မှုများက လူ့အခွင့်အရေး အဆင့်အတန်းကို ဆုတ်ယုတ်လျော့ပါး စေခဲ့ပါသည်။ <https://www.hrw.org/news/2021/03/02/myanmar-post-coup-legal-changes-erode-human-rights>

³⁸ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်အဖွဲ့ (၂၀၂၃ မေ ၃) အစီရင်ခံစာ။ မတရား ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းထားသူအားလုံးကို လွှတ်ပေးခြင်းဖြင့် အချိန်များစွာလင့်နေပြီဖြစ်သော ခွင့်လွှတ်ကြေအေးမှုများနောက်သို့ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/05/myanmar-release-all-unjustly-detained-prisoners/> ခြေရာခံလိုက်ပါခြင်း။

အီလက်ထရောနစ်ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေးဥပဒေ (၂၀၀၄ နှင့် ၂၀၁၄ ဥပဒေကို အခြေခံ၍ ပြန်လည်ပြင်ဆင် ထားသည့် ၂၀၂၁ ဥပဒေ)

အီလက်ထရောနစ်ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေးဥပဒေ³⁹ ကို ၂၀၀၄ တွင် စတင်အတည်ပြုထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီး ဖော်ဆောင်နိုင်ရန်ခက်ခဲသော ပြဋ္ဌာန်းချက်အချို့ကို ပယ်ဖျက်နိုင်ရန်အတွက် ၂၀၁၄ တွင် ပြင်ဆင်ခဲ့ပါသည်။ စစ်တပ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက် ၂၀၂၁ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၅ တွင် စစ်ကောင်စီသည် သက်ဆိုင်သူများအား ကြိုတင်အသိပေးအကြောင်းကြားခြင်းနှင့် တိုင်ပင်ညှိနှိုင်းခွင့်ပေးခြင်းမရှိဘဲ အဆိုပါဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ အသစ်ပြင်ဆင်လိုက်သော အီလက်ထရောနစ်ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေးဥပဒေတွင် (ပုဒ်မ ၉/၃၈၊ ၃၈ (က) ၊ ၃၈ (ဃ) နှင့် ၃၈ (င) အပါအဝင်) ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေး ဥပဒေမူကြမ်း (၂၀၂၁) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကိုပင် မူပွားဖြည့်စွက်ထား၍ ဒစ်ဂျစ်တယ်ဆိုင်ရာပိုင်ခွင့်များကို ထပ်မံ ချုပ်ချယ်ကန့်သတ်ထားပါသည်။

ဤ ၂၀၂၁ ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ထားသည့် အီလက်ထရောနစ်ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေးဥပဒေတွင် အစိုးရဆန့်ကျင်ရေး ထုတ်ပြန်ကြေငြာမှုများကို ရာဇဝတ်မှုအဖြစ် တိုးချဲ့သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားသည့်အတွက် သတင်းအချက်အလက် ရယူသုံးစွဲပိုင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်ပြောဆိုပိုင်ခွင့်တို့အပေါ် ထပ်မံချုပ်ချယ် ကန့်သတ်ထားပါသည်။ ဤအသစ်သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မများနှင့် ကာလရှည်/နှစ်ရှည်ထောင်ဒဏ်များက အထူးသဖြင့် ဒစ်ဂျစ်တယ်နယ်ပယ်တွင် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုပိုင်ခွင့်အပေါ် သိသာထင်ရှားစွာ အန္တရာယ်သက်ရောက်စေပါသည်။ စာနယ်ဇင်းလွတ်လပ်ခွင့်အပေါ် စစ်တပ်၏ ဖြိုခွင်းနှိမ်နင်းမှုများကြောင့် သတင်းသမားဒါဇင်ပေါင်းများစွာသည် ဘေးလွတ်ရာသို့ ထွက်ပြေးခဲ့ကြရပါသည်။ "သတင်းသမားများ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကော်မတီ" (The Committee to Protect Journalists - CPJ) ၏ ထုတ်ပြန်ကြေငြာချက်အရ ၂၀၂၁ အတွင်း သတင်းသမား ၁၀၀ ကျော်သည် ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာပုဒ်မများဖြင့်စွဲချက်တင်၊ ထောင်သွင်းအကျဉ်းချ ခံခဲ့ကြရပါသည်။⁴⁰

ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးဥပဒေ မူကြမ်း (၂၀၂၁)

၂၀၁၉တွင် ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးဥပဒေ (မူကြမ်း)⁴¹ ကို ပထမဆုံးအကြိမ်အဖြစ် တင်သွင်းခဲ့သော်လည်း လွှတ်တော်မှ လက်ခံခြင်းမပြုခဲ့ပါ။ ၂၀၂၁ စစ်အာဏာသိမ်းအပြီး ၁ ပတ်ခန့်တွင် ပထမမူကြမ်းကိုပင် စစ်ကောင်စီက အဆိုပြုတင်သွင်းခဲ့ပါသည်။ ၂၀၂၂ ဇန်နဝါရီ ၂၈ တွင် စစ်ကောင်စီသည် ပါဝင်ပတ်သက်သူအချို့၏ သဘောထားထုတ်ပြန်ချက်ကို တောင်းခံ၍ ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးဥပဒေ (ဒုတိယမူကြမ်း) ကို ပြင်ဆင်တည်းဖြတ်ခဲ့ပါသည်။⁴²

³⁹ အီလက်ထရောနစ်ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေးဥပဒေ(၂၀၀၄) <https://freexpressionmyanmar.org/wp-content/uploads/2017/07/Electronic-Transactions-Law-EN.pdf>
⁴⁰ “လွတ်လပ်သောအိမ်” အဖွဲ့ (၂၀၂၂) မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာ <https://freedomhouse.org/country/myanmar/freedom-world/2021>
⁴¹ ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးဥပဒေ (မူကြမ်း) (၂၀၂၂) <https://freexpressionmyanmar.org/wp-content/uploads/2022/01/Cyber-Security-Bill-2022-EN.pdf>
⁴² Gan, A. & See, K. ပြုစုထားသည့် (၂၀၂၂ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီ ၁၂ အစီရင်ခံစာ) . မြန်မာနိုင်ငံတွင် သီးခြားကွန်ရက်အတုအယောင်များသုံးစွဲခြင်းဆိုင်ရာ တားမြစ်ချက်အကြောင်းကို မိတ်ဆက်ခြင်း။ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာလိုက်နာရမည့်သဘာဝ။ <https://www.globalcompliancenews.com/2022/02/12/myanmar-the-introduction-of-a-prohibition-on-the-use-of-virtual-private-networks250122/>

"မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်နိုင်ခွင့် " (Free Expression Myanmar - FEM) ၏ လေ့လာ သုံးသပ်မှုအရ ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးဥပဒေ (ဒုတိယမူကြမ်း) သည် ယခင် ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးဥပဒေမူကြမ်း ၂၀၂၁ ပါ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှု ပြဋ္ဌာန်းချက်များကိုပင် ထပ်မံထည့်သွင်းဖြည့်စွက်လျက် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဒစ်ဂျစ်တယ် နယ်ပယ် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးအပေါ် ပြင်းထန်စွာ ခြိမ်းခြောက်လျက်ရှိကြောင်း သိရှိရပါ သည်။⁴³ ဤပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ထားသော ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးဥပဒေဥပဒေ (ဒုတိယမူကြမ်း) သည် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ လွတ်လပ်ခွင့်၊ သတင်းအချက်အလက် ရယူသုံးစွဲပိုင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်ပြောဆိုပိုင်ခွင့်တို့ကို ထပ်တိုး ခြိမ်းခြောက်လျက်ရှိပါသည်။ “လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့” (Human Rights Watch) မှ အာရှ ဆိုင်ရာ ဥပဒေအကြံပေး Linda Lakhdhir က ယင်းအဆိုပြုထားသော ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးဥပဒေမူကြမ်းသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ လုပ်ငန်းများ၏ လုပ်ငန်းလည်ပတ်ဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များကို နေရာ လွတ်မကျန် စိစစ်ဖြတ်တောက်ခြင်း၊ စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးထိန်းချုပ်ခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်ရန်အတွက် စစ်ကောင်စီ ကို တစ်စုတစ်စည်းတည်း အားသစ်လောင်းပေးထားသော ဥပဒေဖြစ်သည့်အပြင်⁴⁴ ၎င်းဥပဒေအောက်တွင် သတင်းမီဒီယာနှင့် အခြားရှာဖွေရေးဆိုင်ရာအင်ဂျင် (Search Engines)၊ အကြောင်းအရာမျှဝေရေး ပလက်ဖောင်းများ (Content-Sharing Platforms) သာမက၊ ငွေကြေးဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ (Financial Services)၊ သတင်းအချက်အလက် ကောက်ယူ၊ စိစစ်၊ တွက်ထုတ်ရေးဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ (Data Processing Services) နှင့် သတင်းပို့စနစ်များ သို့မဟုတ် ဗီဒီယိုဖုန်းခေါ်ဆိုမှုနှင့် အင်တာနက်ကစားပွဲများ (games) အပါ အဝင် ဆက်သွယ်ရေးဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ (Communication services) လည်း အကျုံးဝင်ကြောင်း သိရှိရ ပါသည်။

အခြားဆက်စပ်နေသည့် အကြောင်းအရာများ

- “ကာယကံရှင် သဘောတူခွင့်ပြုခြင်းမရှိသည့် ညစ်ညမ်းဓာတ်ပုံ၊ ဗီဒီယို” (Revenge pornography) ရိုက်ကူးဖြန့်ဝေသူများကို ၂၀၁၃ ဆက်သွယ်ရေးဥပဒေ ပုဒ်မ ၆၆ (ဃ) ဖြင့် တရားစွဲဆို ပြစ်ဒဏ် ချမှတ် နိုင်ပါသည်။ စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက်တွင် စစ်ကောင်စီသည် စစ်အာဏာသိမ်းမှုကို ဆန့်ကျင်သည့် အမျိုးသမီးငယ်များအပေါ် အရှက်ရ၊ ဂုဏ်သိက္ခာပျက်စေရန် အဆိုပါဥပဒေပုဒ်မကို နိုင်ငံရေးလက်နက် သဖွယ် အသုံးပြုခဲ့ပါသည်။⁴⁵
- “လိင်တူချင်း လိင်ဆက်ဆံမှု” (Same-sex sexual activity) ကို မြန်မာနိုင်ငံရာဇသတ်ကြီးအက်ဥပဒေ ၁၈၆၁ တွင် တားမြစ်ပိတ်ပင်ထားပါသည်။ အဆိုပါဥပဒေသည် မြတ်သူ့ကိုလိုနီခေတ်ကတည်းပင် ကျင့်

⁴³ မြန်မာနိုင်ငံရှိ လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်ပြောဆိုပိုင်ခွင့်. (၂၀၂၂ခုနှစ် ဇန်နဝါရီ ၂၂ အစီရင်ခံစာ). စစ်တပ်၏ ဆိုက်ဘာ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာဥပဒေကြမ်းသည် ယခင်မူကြမ်းထက်ပို၍ ဆိုးသည်။ <https://freeexpressionmyanmar.org/militarys-cyber-security-bill-worse-than-their-previous-draft/>

⁴⁴ လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်မှုအဖွဲ့. (၂၀၂၂ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီ ၁၅ အစီရင်ခံစာ). မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဆိုးဝါးလျက်ရှိသော ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးဥပဒေကြမ်း <https://www.hrw.org/news/2022/02/15/myanmar-scrap-draconian-cybersecurity-bill>

⁴⁵ စာရေးဆရာ သီဟ ရေးသားသည့် (၂၀၂၁ ဩဂုတ် ၉) စာတမ်း ။ ကာယကံရှင် သဘောတူခွင့်ပြုခြင်းမရှိသည့် ညစ်ညမ်းဓာတ်ပုံ၊ ဗီဒီယိုရိုက်ကူးဖြန့် ဝေမှုများသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံရေးလက်နက်တစ်ခုအသွင် ဆောင်လာပါသည်။ သံတမန်စာစောင်။ <https://thediplomat.com/2021/08/revenge-porn-has-become-a-political-weapon-in-myanmar/>

သုံးခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ စစ်အာဏာသိမ်းပြီး ၂ နှစ်အတွင်းတွင် “လိင်တူချင်းချစ်ကြိုက်သူ” (LGBT) အများအပြားကို အဆိုပါဥပဒေအသုံးချ၍ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခဲ့ပါသည်။⁴⁶

- စစ်ကောင်စီနှင့်ပတ်သက်၍ ရည်ညွှန်းဖော်ပြရာတွင် စစ်အာဏာသိမ်းအုပ်စု (Junta)၊ စစ်အာဏာသိမ်းအဖွဲ့ (Regime)၊ စစ်အာဏာသိမ်းမှု (Coups) ဟူသည့် စကားရပ်များ သုံးနှုန်းမှုကို တားမြစ်ပိတ်ပင်ထားပါသည်။ အဆိုပါ စကားရပ်သုံးနှုန်းမှုများအပေါ် ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေးဥပဒေသစ် (New Cybersecurity Law) ပါ "အများပြည်သူကို အထိတ်တလန့် (Public Panic) ဖြစ်စေမည့် သတင်းမှား" (Misinformation) နှင့် လုပ်ကြံသတင်းများ (Disinformation) ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်ပုဒ်မဖြင့် တရားစွဲဆိုနိုင်ပါသည်။
- တစ်ကိုယ်ရည်သုံး အင်တာနက်ကွန်ရက် (Virtual Private Network - VPN) အသုံးပြုခြင်းကိုလည်း ဆိုက်ဘာဥပဒေသစ် မူကြမ်းတွင် ဥပဒေနှင့်ဆန့်ကျင်သည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။

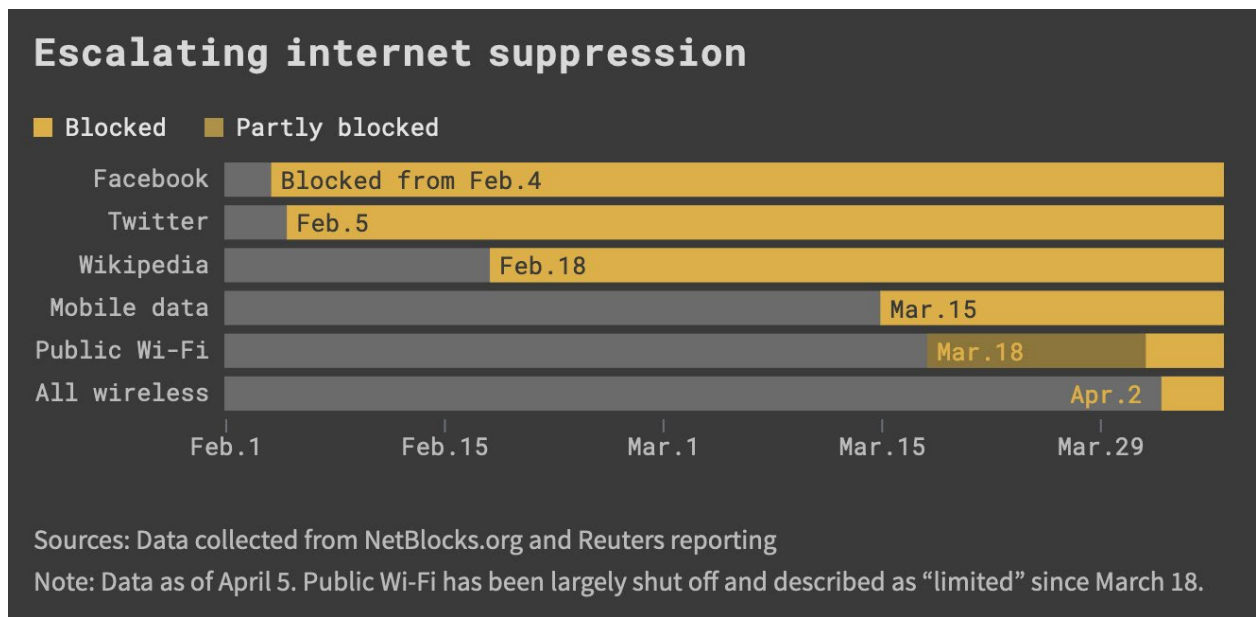
⁴⁶ လူ့သားဂုဏ်သိက္ခာယုံကြည်မှု (ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပျောက်ရေး) အဖွဲ့။ ပြစ်မှုဥပဒေမြောက်ခြင်း အမျိုးအစားများ။ <https://www.humandignitytrust.org/country-profile/myanmar/>

သတင်းပို့တင်ပြထားသော အင်တာနက်ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှု ဖြစ်ရပ်များ

အောက်ဖော်ပြပါအပိုင်းများတွင် အသေးစိတ်ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ ပြည်သူလူထုသည် စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်းတွင် အထူးသဖြင့် အင်တာနက်ကွန်ရက်စိစစ်ဖြတ်တောက်ခံရမှုနှင့် လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်ပြောဆိုခွင့်အပေါ် ကန့်သတ်ချုပ်ချယ်မှုများကို ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေကြရပါသည်။ ဖော်ပြပါ သတင်းပို့တင်ပြထားသည့် ဖြစ်ရပ်များ အထူးသဖြင့် လူမှုကွန်ရက် မီဒီယာဝဘ်ဆိုက်များကို ပိတ်ဆို့ခြင်းသည် လေ့လာမှုကာလ ၂၀၂၂ ဇူလိုင်လမှ ၂၀၂၃ ဇွန်လအတွင်းပင် ရှိနေကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

ဆိုရှယ်မီဒီယာပလက်ဖောင်းများ ပိတ်ဆို့အမှောင်ချခံရခြင်း

၂၀၂၁ မှစတင်၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင် Instagram၊ WhatsApp နှင့် Messenger အပါအဝင် Facebook စသည့် လူမှုကွန်ရက် မီဒီယာဝဘ်ဆိုက်များ ပိတ်ဆို့ခံခဲ့ရပါသည်။⁴⁷ ၂၀၂၁ ဖေဖော်ဝါရီ ၅ မှစတင်၍ Twitter နှင့် Instagram တို့သည်လည်း ပိတ်ဆို့ခံခဲ့ရကြောင်း Privacy Savvy က ဖော်ပြထားပါသည်။⁴⁸ ထို့နောက် ၂၀၂၁ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၈ တွင် ဘာသာစကားအားလုံးဖြင့်ဖော်ပြထားသည့် ဝီကီပီးဒီးယား (Wikipedia) ဝဘ်ဆိုက်ကို စစ်အုပ်စုက ထပ်မံပိတ်ဆို့ခဲ့ပါသည်။⁴⁹

ပုံ ၂ - မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၂၀၂၁ အတွင်း မြင့်တက်လာနေသော အင်တာနက်ကန့်သတ်ဖိနှိပ်မှုများ (ရင်းမြစ်များ - ရိုက်တာသတင်းဌာန)

⁴⁷ "ယခုချိတ်ဆက် ဝင်ရောက်ပါ" (၂၀၂၂ မတ် ၁၈) လေ့လာမှုစာတမ်း။ အင်တာနက်ကွန်ရက် ချိတ်ဆက်ဝင်ရောက်နိုင်မှု၊ အင်တာနက်ကွန်ရက် စိစစ်ဖြတ်တောက်ခံရမှု နှင့် မြန်မာနိုင်ငံ စစ်အာဏာသိမ်းမှု အခြေအနေများ။ <https://www.accessnow.org/update-internet-access-censorship-myanmar/>

⁴⁸ Mathenge, R ပြုစုသည့် (၂၀၂၂ စက်တင်ဘာ ၁၉) စာတမ်း။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၂၀၂၂ အတွင်း အင်တာနက်ကွန်ရက် စိစစ်ဖြတ်တောက်ခံရမှုများနှင့် ရှောင်ရှားရန် နည်းလမ်းများ။ အင်တာနက်လွတ်လပ်မှုနှင့် လုံခြုံစိတ်ချရမှု ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအပေါ် အထူးပြုလေ့လာသည့် ဝက်ဘ်ဆိုက် (Privacy Savvy) အစီရင်ခံစာ။ <https://privacysavvy.com/geoblocking/censorship/myanmar-internet-censorship-evade-it/>

⁴⁹ Januta, A နှင့် Funakoshi, M တို့ ပြုစုသည့် (၂၀၂၁ ဧပြီ ၇) စာတမ်း။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း မြင့်တက်လာနေသော အင်တာနက်ကွန်ရက် ကန့်သတ်ဖိနှိပ်မှုများ။ ရိုက်တာ သတင်းဌာန <https://www.reuters.com/graphics/MYANMAR-POLITICS/INTERNET-RESTRICTION/rlgpdbreepo/>

ဝတ်ဆိုက်များ ပိတ်ဆို့ခံရခြင်း

စစ်အာဏာသိမ်းမှုကိုတိုက်ဖျက်ရန် ပေါ်ထွန်းလာသည့် အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ (NUG) နှင့် ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်ကိုယ်စားပြုကော်မတီ (CRPH) ဝတ်ဆိုက်များအပါအဝင် စစ်ကောင်စီဆန့်ကျင်ရေး ဝတ်ဆိုက် အားလုံးကို တားမြစ်ပိတ်ပင်ရန် ၂၀၂၂ ဧပြီ ၈ တွင် ပို့ဆောင်ရေးနှင့်ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန (MoTC) က လျှို့ဝှက်ညွှန်ကြားခဲ့ပါသည်။⁵⁰ ထို့အပြင် ၂၀၂၂ အောက်တိုဘာ ၃၀ တွင် စစ်ကောင်စီသည် ဧရာဝတီသတင်း ဌာန ရင်းမြစ်များကို ပိတ်ပင်၍ လုပ်ငန်းလိုင်စင်ကို ရုပ်သိမ်းကြောင်း နိုင်ငံပိုင်သတင်းမီဒီယာမှ ကြေညာခဲ့သည် ဟု ဧရာဝတီသတင်းက ဖော်ပြထားပါသည်။⁵¹

ဝတ်ဆိုက်များ စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးခံရခြင်း

စစ်အာဏာသိမ်းမှု ၂ နှစ်တာကာလအတွင်း စစ်အုပ်စုသည် ဇီဝသတင်းအချက်အချာ မိုဘိုင်းဖုန်းဆင်းကတ် (Biometric SIM-card Registration) မှတ်ပုံတင်ရန် အတင်းအကြပ်ဖိအားပေးခြင်း⁵²၊ သတင်းအချက်အလက် များ ထိုးဖောက်ရယူခြင်း⁵³ (Hacking)၊ ပြည်သူ့ထုအပေါ် အတင်းအကြပ်စစ်ဆေးခြင်း၊ ကြီးလေး ပြင်းထန် သည့် ပြစ်ဒဏ်များပါဝင်သည့် ဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းအသစ်များ ထပ်တိုးပြဋ္ဌာန်းခြင်း စသည့် ချဉ်းကပ်မှု နည်းလမ်းပေါင်းစုံအသုံးပြု၍ ၎င်းတို့၏ အာဏာစက်ကို ကျယ်ပြန့်စေခဲ့ပါသည်။ ၂၀၂၂ စက်တင်ဘာ ၁၉ တွင် စစ်အုပ်စု၏ ပို့ဆောင်ရေးနှင့်ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနအောက်ရှိ စာတိုက်နှင့် ဆက်သွယ်ရေးဦးစီးဌာနက နိုင်ငံသားများသည် ဆင်းကတ် (SIM-card) ကို ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံသားစိစစ်ရေးကတ်အမှတ်နှင့်အညီ တိကျ မှန်ကန်စွာ မှတ်ပုံတင်ရန်ပျက်ကွက်လျှင် ဆင်းကတ်ကို ဖျက်သိမ်းမည်ဖြစ်ကြောင်း ကြေညာခဲ့ပါသည်။⁵⁴ စစ်အုပ်စုသည် ဆန့်ကျင်သူများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန်နှင့် စောင့်ကြည့်ထောက်လှမ်းမှုကို မြှင့်တင်ရန် ကြိုးပမ်း နေကြောင်း အကဲဖြတ်သူများက ဆိုကြပါသည်။⁵⁵

⁵⁰ ခေတ်သစ်သတင်းဌာန (၂၀၂၂ ဧပြီ ၉) စစ်ကောင်စီဆန့်ကျင်သည့် ဝတ်ဆိုက်များ ပိတ်ဆို့ခံရခြင်း။ https://web.facebook.com/385165108587508/posts/1475521106218564?_rdc=1&_rdr

⁵¹ ဧရာဝတီ သတင်းဌာန (၂၀၂၂ အောက်တိုဘာ ၃၀)။ နှိမ်နင်းမှုများ ဆက်တိုက်ပြုလုပ်အပြီးတွင် မြန်မာစစ်အုပ်စုသည် ဧရာဝတီ သတင်းဌာနကို တရားဝင် ပိတ်ပင်ခဲ့ပါသည်။ <https://www.irrawaddy.com/news/burma/after-repeated-crackdowns-myanmar-junta-officially-bans-the-irrawaddy.html>

⁵² မြန်မာနိုင်ငံ အမျိုးသားအဆင့် လမ်းညွှန်ဝက်ဘ်ဆိုက် (၂၀၂၂ စက်တင်ဘာ ၂၀)။ မိုဘိုင်းဆင်းကတ်များ စနစ်တကျဝယ်ယူ မှတ်ပုံတင်ခြင်းဆိုင်ရာ ကြေညာချက်။ သတင်းနှင့်ပြန်ကြားရေး ဝန်ကြီးဌာန။ https://myanmar.gov.mm/news-media/news/latest-news/-/asset_publisher/idasset354/content/statement-on-systematic-purchases-and-registration-of-sim-cards

⁵³ The New York Times သတင်းစာတွင်ရေးသား ပြုစုထားသော (၂၀၂၁ခုနှစ်နှစ်မတ် ၁ ဆောင်းပါး) မြန်မာစစ်တပ်သည်ဖြိုခွင်းရာတွင် ဒစ်ဂျစ်တယ် လက်နက်များဖြင့် တပ်ဖြန့်ထားသည်။ <https://www.nytimes.com/2021/03/01/world/asia/myanmar-coup-military-surveillance.html>

⁵⁴ မြန်မာနိုင်ငံ အမျိုးသားအဆင့် လမ်းညွှန်ဝက်ဘ်ဆိုက် (၂၀၂၂ စက်တင်ဘာ ၂၀)။ မိုဘိုင်းဆင်းကတ်များ စနစ်တကျဝယ်ယူ မှတ်ပုံတင်ခြင်းဆိုင်ရာ ကြေညာချက်။ သတင်းနှင့်ပြန်ကြားရေး ဝန်ကြီးဌာန။ https://myanmar.gov.mm/news-media/news/latest-news/-/asset_publisher/idasset354/content/statement-on-systematic-purchases-and-registration-of-sim-cards

⁵⁵ RFA မြန်မာပိုင်းအစီအစဉ် (၂၀၂၂ အောက်တိုဘာ ၃)။ မြန်မာစစ်အုပ်စုသည် မိုဘိုင်းဖုန်းမှတ်ပုံတင်ရန် ညွှန်ကြားချက်များအား ဆန့်ကျင်ဘက်အုပ်စုကို ပစ်မှတ်ထားလုပ်ဆောင်နေသည်ဟု တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများက ပြောကြားကြပါသည်။ <https://www.rfa.org/english/news/myanmar/simcards-10032022211504.html>

ထို့အပြင် စစ်အုပ်စုသည် ပြည်သူလူထုအပေါ် ကျယ်ပြန့်သည့် စစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ဒစ်ဂျစ်တယ် ကိရိယာ ပိုင်ဆိုင်သူများကို ခြိမ်းခြောက်လျက်ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ မဇ္ဈိမသတင်းမီဒီယာအုပ်စု၏ အုပ်ချုပ်မှု ဒါရိုက်တာ စိုးမြင့်၏ အဆိုအရ စစ်ကောင်စီထိန်းချုပ်ထားသည့် နယ်မြေများအတွင်း ဒစ်ဂျစ်တယ်ကိရိယာများ သည် အချိန်မရွေး စစ်ဆေး၊ ခြိမ်းခြောက်ခံရနိုင်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။⁵⁶ VPN များ အသုံးပြု၍ စစ်အုပ်စု ဆန့်ကျင်ရေး သတင်း သို့မဟုတ် အကြောင်းအရာများအား ချိတ်ဆက်ကြည့်ရှုသူများသည် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်း ခံ ရနိုင်ပါသည်။⁵⁷

အင်တာနက်ကွန်ရက်ပြတ်တောက်မှုများ

စစ်အာဏာသိမ်းအပြီးတွင် စစ်အုပ်စုသည် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများအနှံ့၌ အင်တာနက်ကွန်ရက်ပိတ် ခြင်းကို မကြာခဏ ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။⁵⁸ ၂၀၂၁ ဩဂုတ်လမှစ၍ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီး ၇ ခုရှိ ၃၁ မြို့နယ် တွင် အင်တာနက်ပိတ်ခြင်းများ ကြုံတွေ့ခဲ့ရကြောင်း သတင်းပို့မှုများအရ သိရှိရပါသည်။⁵⁹ ထို့အပြင် ၂၀၂၂ ဇွန် လအတွင်း မြို့နယ် ၂၃ ခုတွင် အင်တာနက်အမြန်နှုန်း လျော့ချထိန်းချုပ်ခံခဲ့ရကြောင်း ကုလသမဂ္ဂ စီရင်ခံစာ အရ သိရှိရပါသည်။⁶⁰ စစ်အာဏာသိမ်းပြီးချိန်မှစ၍ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးအချို့ အထူးသဖြင့် ပဋိပက္ခ ဖြစ် ပွားရာဒေသများတွင် အင်တာနက်ကွန်ရက်ချိတ်ဆက်မှု ပြတ်တောက်ခြင်းများ မကြာခဏ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါ သည်။

⁵⁶ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သတင်းမီဒီယာအဖွဲ့ (၂၀၂၃ ဖေဖော်ဝါရီ ၇)။ စစ်အာဏာသိမ်းမှု (၂) နှစ် ကြာမြင့်ပြီးနောက် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဒီမိုကရေစီနှင့် သတင်းမီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့် အခြေအနေ။ <https://ipi.media/events/two-years-after-the-coup-media-and-democracy-in-myanmar-feb-7-2023/>

⁵⁷ Lehmann-Jacobsen, E. နှင့် မြတ်သစွာတို့ (၂၀၂၂) ပြုစုသည့် " သတင်းအချက်အလက် ဖော်ပြမှုသည် ကျွန်ုပ်တို့အတွက် သေရေးရှင်ရေးကိစ္စ ဖြစ်လာ နေပါသည်။" စစ်အာဏာသိမ်းပြီး မြန်မာနိုင်ငံတွင် သတင်းမီဒီယာဖတ်ရှုသူများအပေါ် နားလည်ရန် အားထုတ်ခြင်း။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သတင်းမီဒီယာ အထောက်အပံ့။ (၂၀၂၃) ဩဂုတ် (၁၄) တွင် ဖော်ပြပါ လင့်ခ်မှ ရယူထားသည်။ <https://www.mediasupport.org/publication/news-is-life-and-death-to-us-understanding-media-audiences-in-post-coup-myanmar/>

⁵⁸ ယခုချိတ်ဆက် ဝင်ရောက်ပါ" (၂၀၂၂ မတ် ၁၈) လေ့လာမှုစာတမ်း။ အင်တာနက်ကွန်ရက် ချိတ်ဆက်ဝင်ရောက်နိုင်မှု၊ အင်တာနက်ကွန်ရက် စိစစ်ဖြတ် တောက်ခံရမှု နှင့် မြန်မာနိုင်ငံ စစ်အာဏာသိမ်းမှု အခြေအနေများ။ <https://www.accessnow.org/update-internet-access-censorship-myanmar/>

⁵⁹ ကုလသမဂ္ဂ (၂၀၂၂ ဇွန် ၇) မြန်မာနိုင်ငံ။ ကုလသမဂ္ဂ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များက မြန်မာစစ်အုပ်စု၏ "ဒစ်ဂျစ်တယ် ဖိနှိပ်ကန့်သတ်မှုများ" အပေါ် ကန့်ကွက်ရှုံ့ချလိုက်ပါသည်။ <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/06/myanmar-un-experts-condemn-militarys-digital-dictatorship>

⁶⁰ ကုလသမဂ္ဂ (၂၀၂၂ ဇွန် ၇) မြန်မာနိုင်ငံ။ ကုလသမဂ္ဂ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များက မြန်မာစစ်အုပ်စု၏ "ဒစ်ဂျစ်တယ် ဖိနှိပ်ကန့်သတ်မှုများ" အပေါ် ကန့်ကွက်ရှုံ့ချလိုက်ပါသည်။ <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/06/myanmar-un-experts-condemn-militarys-digital-dictatorship>

အင်တာနက်ကွန်ရက် နောက်ခံအခင်းအကျင်းများ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ယခင်သမ္မတဟောင်း ဦးသိန်းစိန်လက်ထက် နိုင်ငံသားတိုင်းအတွက် အင်တာနက်ကွန်ရက် ဖွင့်လှစ်ပေးခြင်းနှင့်အတူ ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုပုံစံ အားလုံးနီးပါးကို ပယ်ဖျက်လိုက်သည့် ၂၀၀၀ ပြည့်လွန် အစောပိုင်းနှစ်များမှစ၍ အင်တာနက်ကို စတင် မိတ်ဆက်ခဲ့ပါသည်။ အရပ်သားအစိုးရသစ် လက်အောက်တွင် ပထမဆုံးသော အင်တာနက်ကွန်ရက် ချိတ်ဆက်မှုကို စတင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။⁶¹ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အင်တာနက်ကွန်ရက် အသုံးပြုနိုင်မှုအခြေအနေသည် ၂၀၁၁ မှစ၍ စစ်တပ်နှင့် ရခိုင်ပြည်နယ်အတွင်းရှိ လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များအကြား၊ အထူးသဖြင့် ရိုဟင်ဂျာလူမျိုးစုများအပေါ် ပစ်မှတ်ထားသည့် ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ၂၀၁၉ အထိ တိုးတက်မှုအပေါင်းလက္ခဏာ ဆောင်ခဲ့ပါသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ၂၀၁၈ မှ ၂၀၂၀ ကြားတွင်⁶² မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဒစ်ဂျစ်တယ်လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်ပြောဆိုပိုင်ခွင့် ကျဆင်းခဲ့ပြီးနောက်၊ စစ်အာဏာသိမ်းပြီးချိန် ၂၀၂၃ ၌ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အင်တာနက်လွတ်လပ်ခွင့် အဆင့်အတန်းသည် အမှတ် ၁၀၀ လျှင် ၁၂ မှတ် သို့မဟုတ် “လုံးဝ လွတ်လပ်ခြင်းမရှိ” သည့် အခြေအနေသို့ ရောက်ရှိသွားကြောင်း FEM က ဖော်ပြပါသည်။⁶³

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အင်တာနက်ရယူအသုံးပြုနိုင်မှုသည် ဒစ်ဂျစ်တယ်အသွင်ကူးပြောင်းရေး စတင်ခဲ့သည့် ၂၀၁၁ မှ စ၍ လျင်မြန်စွာ တိုးတက်လာခဲ့ပါသည်။ ဈေးနှုန်းနှင့် မိုဘိုင်းဖုန်းဆင်းကတ် (SIMs) များ၊ စမတ်ဖုန်း (Smartphones) များ နှင့်အတူ ပိုမိုများပြားလာသော အင်တာနက်ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်း (ISPs) များနှင့် “မြန်နှုန်းမြင့် အင်တာနက် ကွန်ရက်ချိတ်ဆက်ရေး ပစ္စည်းကိရိယာ” (High-speed connection access points) များက နိုင်ငံတွင်း အင်တာနက်သုံးချိတ်ဆက်မှုကို မြှင့်တင်စေခဲ့ပါသည်။ စစ်အာဏာမသိမ်းမီ ၂၀၂၁ ဇန်နဝါရီ အထိ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မိုဘိုင်းဖုန်းဆင်းကတ် ၆၉.၄၃ သန်း⁶⁴ နှင့် အင်တာနက်အသုံးပြုသူ (၂၃.၆၅) သန်း⁶⁵ (၂၀၂၁ မြန်မာနိုင်ငံလူဦးရေစုစုပေါင်း ၅၄.၆၁ သန်း၏ ထက်ဝက်နီးပါးခန့်) ရှိခဲ့ပါသည်။ ထို့အတူ ၂၀၂၁ ဇန်နဝါရီ အထိ လူမှုကွန်ရက်အသုံးပြုသူ ၂၉ သန်း (နိုင်ငံလူဦးရေစုစုပေါင်း၏ ၅၃.၁%) အထိ ရှိခဲ့ပါသည်။ စစ်အာဏာသိမ်းပြီး ၂ နှစ်အကြာ ၂၀၂၃ ဇန်နဝါရီတွင် ဆယ်လူလာမိုဘိုင်းဖုန်းချိတ်ဆက်မှု ၆၄.၆ သန်း နှင့် လူမှုကွန်ရက်အသုံးပြုသူ ၁၅ သန်း (နိုင်ငံလူဦးရေစုစုပေါင်း ၅၄.၃၈ သန်း ၏ ၂၇.၆% အထိ) ရှိပါသည်။⁶⁶ ထို့ကြောင့် လူမှုကွန်ရက် အသုံးပြုသူအရေအတွက် ထက်ဝက်ခန့်ကျဆင်းသွားခဲ့ပါသည်။ သို့ရာတွင် အင်တာနက်အသုံးပြုသူအရေအတွက်မှာ

⁶¹ Beech, H. ရေးသားပြုစုသည့် (၂၀၂၁ မတ် ၃) စာတမ်း။ မြန်မာစစ်အုပ်စုသည် ဆန့်ကျင်သူများကို ဖြိုခွဲရာတွင် ဖိနှိပ်ရေးဆိုင်ရာ ဒစ်ဂျစ်တယ် လက်နက်တိုက်ကို တပ်ဖြန့်ထားပါသည်။ နယူးယော့တိုင်းစံ သတင်းဌာန။ <https://www.nytimes.com/2021/03/01/world/asia/myanmar-coup-military-surveillance.html>

⁶² လွတ်လပ်သောအိမ် (၂၀၂၀) အစီရင်ခံစာ။ (၂၀၂၀) အတွင်း ကမ္ဘာတစ်ဝန်း လွတ်လပ်မှုအခြေအနေ (မြန်မာနိုင်ငံ) ဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာ။ <https://freexpressionmyanmar.org/freedom-of-the-net-2020/>

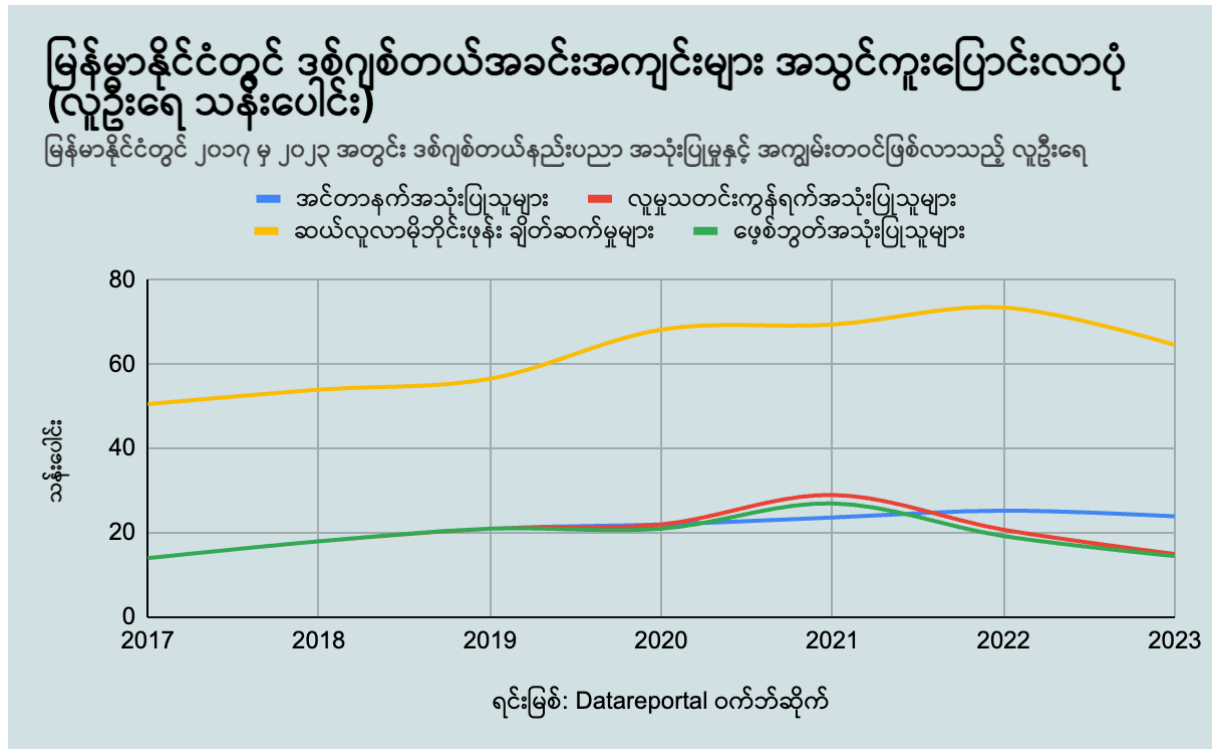
⁶³ လွတ်လပ်သောအိမ် (၂၀၂၃) အစီရင်ခံစာ။ (၂၀၂၃) အတွင်း ကမ္ဘာတစ်ဝန်း လွတ်လပ်မှုအခြေအနေ (မြန်မာနိုင်ငံ) ဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာ။ <https://freedomhouse.org/country/myanmar/freedom-world/2023>

⁶⁴ လွတ်လပ်သောအိမ် (၂၀၂၁) အစီရင်ခံစာ။ (၂၀၂၁) အတွင်း ကမ္ဘာတစ်ဝန်း လွတ်လပ်မှုအခြေအနေ (မြန်မာနိုင်ငံ) ဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာ။ <https://freedomhouse.org/country/myanmar/freedom-net/2021>

⁶⁵ Datareportal. ဝတ်ဆိုက်။ (၂၀၂၁ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၂) မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ၂၀၂၁ ဒစ်ဂျစ်တယ်အခင်းအကျင်းဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာ <https://datareportal.com/reports/digital-2021-myanmar>

⁶⁶ Datareportal. ဝတ်ဆိုက်။ (၂၀၂၃ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၃) မြန်မာနိုင်ငံ (၂၀၂၃) ဒစ်ဂျစ်တယ်အခင်းအကျင်းဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာ <https://datareportal.com/reports/digital-2023-myanmar?rq=Myanmar>

မူ ၂၃-၉၃ သန်း ရှိသည့်အတွက် အပြောင်းအလဲမရှိဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။⁶⁷ အင်တာနက်ကွန်ရက်ဆိုင်ရာ အခင်းအကျင်းကို ပုံ - ၃ တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

ပုံ ၃ - ၂၀၁၇ မှ ၂၀၂၃ အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံ အင်တာနက်ကွန်ရက်အခင်းအကျင်း (လူဦးရေ သန်းပေါင်း)

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပို့ဆောင်ရေးနှင့် ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနအောက်ရှိ နိုင်ငံပိုင်လုပ်ငန်းတစ်ခုဖြစ်သည့် မြန်မာ့စာတိုက်နှင့်ဆက်သွယ်ရေး (MPT) အပါအဝင် ဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက် ဝန်ဆောင်မှုပေးသူ အဓိကအော်ပရေတာ ၄ ဦးရှိပါသည်။ အော်ရီဒူးမြန်မာ (Ooredoo Myanmar) သည် အော်ရီဒူးကာတာကုမ္ပဏီအုပ်စု (Qatari Ooredoo Group)၏ လက်အောက်ခံကုမ္ပဏီခွဲ ဖြစ်ပါသည်။ အော်ရီဒူးကုမ္ပဏီအုပ်စု၏ ၂၀၂၂ စက်တင်ဘာ ၈ ကြေညာချက်အရ အော်ရီဒူးမြန်မာကုမ္ပဏီအား စင်္ကာပူဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီတစ်ခုဖြစ်သည့် Singapore vehicle Nine Communications Pte. Ltd သို့ လုပ်ငန်းတန်ဖိုး အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၅၇၆ သန်းနှင့် ရောင်းချရန် စီစဉ်ထားကြောင်း သိရှိရပါသည်။⁶⁸ အက်တမ် (ATOM) (ယခင်အခေါ် တယ်လီနော - Telenor) ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီသည် မြန်မာနိုင်ငံမှ လုပ်ငန်းရပ်သိမ်း၍ စစ်တပ်ကျောထောက်နောက်ခံ မိုင်တဲ (Mytel) ဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီနှင့် မူရင်းအငှားစာချုပ် (A master lease agreement) ချုပ်ဆိုထားသည့် M1 ကုမ္ပဏီအုပ်စုသို့ ရောင်းချ

⁶⁷ Datareportal. ဝက်ဘ်ဆိုက်။ (၂၀၂၃ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၃) မြန်မာနိုင်ငံ (၂၀၂၃) ဒစ်ဂျစ်တယ်အခင်းအကျင်းဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာ <https://datareportal.com/reports/digital-2023-myanmar?rq=Myanmar>

⁶⁸ အော်ရီဒူးကုမ္ပဏီအုပ်စု၏ (၂၀၂၂) စက်တင်ဘာ (၈) ကြေညာချက်။ အော်ရီဒူးမြန်မာကုမ္ပဏီအား စင်္ကာပူဆက်သွယ်ရေးကုမ္ပဏီတစ်ခု ဖြစ်သည့် Singapore vehicle Nine Communications Pte. Ltd သို့ လုပ်ငန်းတန်ဖိုး အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၅၇၆) သန်းနှင့် ရောင်းချရန် စီစဉ်ထားကြောင်း ကြေညာချက်ထုတ်ပြန်ထားပါသည်။ https://www.ooredoo.com/en/media/news_view/ooredoo-group-announces-the-sale-of-its-telecom-business-in-myanmar-to-nine-communications-pte-ltd-at-an-enterprise-value-of-usd-576-million/

ခဲ့ပါသည်။⁶⁹ မိုင်တဲကုမ္ပဏီ၏ လုပ်ငန်းများကို Telecom International Myanmar ကုမ္ပဏီက တာဝန်ယူ ဆောင်ရွက်ပေးနေ၍ ၎င်း၏အစုရှယ်ယာရှင်များမှာ ဗီယက်နမ်ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနပိုင် ဦးပိုင်ကုမ္ပဏီ တစ်ခုဖြစ်သည့် Viettel Global Investment နှင့် မြန်မာစစ်တပ်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းစုဖြစ်သည့် မြန်မာ့စီးပွား ရေးကော်ပိုရေးရှင်း (Myanmar Economic Corporation) တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။⁷⁰ အဓိက ဆက်သွယ်ရေးအော်ပ ရေတာ ၄ ခုအနက် Ooredoo ကလွဲ၍ ကျန် ၃ ခုသည် စစ်အုပ်စုနှင့် နီးစပ်သောဆက်ဆံရေး ရှိကြပါသည်။ Ooredoo သည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် နောက်ဆုံးကျန်ရှိသော စစ်တပ်ပိုင် သို့မဟုတ် စစ်အုပ်စုနှင့် ချိတ်ဆက်ခြင်း မရှိသော်လည်း ၎င်းသည် မြန်မာနိုင်ငံမှထွက်ခွာရန် ခြေလှမ်းပြင်ပြီး ဖြစ်ပါသည်။

အလားတူပင် မြန်မာနိုင်ငံ၊ ပို့ဆောင်ရေးနှင့်ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနအောက်တွင် လုပ်ငန်းလိုင်စင် ရယူလုပ် ကိုင်နေသော အင်တာနက်ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်း ၃၀⁷¹ ကျော်ရှိသော်လည်း အဓိက ISP ၄ ခု - Myanmar Net ၊ MPT ၊ Mytel နှင့် 5BB တို့ကသာ ဈေးကွက်ကို ကြီးစိုးထားပါသည်။⁷² မြန်မာနိုင်ငံတွင် လက်ရှိ ပုံသေသတ်မှတ် ထားသော အင်တာနက်အမြန်နှုန်းမှာ စစ်အာဏာမသိမ်းမီက အမြန်နှုန်းအောက် ကျဆင်းသွားကြောင်း Freedom House က ဖော်ပြပါသည်။⁷³ ၂၀၂၁ ဖေဖော်ဝါရီနောက်ပိုင်း သတင်းမီဒီယာ၊ အင်တာနက်နှင့် မိုဘိုင်း ဖုန်းချိတ်ဆက်မှုအားလုံးကို စစ်ကောင်စီက အပြည့်အဝထိန်းချုပ်ခဲ့သည့်အတွက်⁷⁴ အင်တာနက်အမြန်နှုန်းနှင့် လူမှုကွန်ရက်ပလက်ဖောင်းများသို့ ဝင်ရောက်အသုံးပြုနိုင်မှုအပေါ် ဆိုးရွားစွာ သက်ရောက်စေခဲ့သည့်အပြင် ဝတ်ဆိုင်များသည်လည်း တားမြစ်ပိတ်ပင်ခြင်း ခံခဲ့ရပါသည်။⁷⁵ စစ်ကောင်စီလက်အောက် ၂ နှစ်တာကာလ အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် အင်တာနက်ဝန်ဆောင်မှုပေးနေသည့် ISPs ၄၃ ခုရှိနေကြောင်း OONI အချက်အလက် များအရ သိရှိရပါသည်။ (နောက်ဆက်တွဲ ၂ ကို ကြည့်ပါ။)

ယခင်နှစ်များအတွင်း အင်တာနက်အသုံးပြုသူအရေအတွက်သည် အလျင်အမြန် မြင့်တက်ခဲ့သော်လည်း မျှော်လင့်မထားသော အသွင်ကူးပြောင်းမှုသည် ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုနှင့် အင်တာနက်ချုပ်ချယ်ကန့်သတ်မှု ကို ပြန်မြင့်တက်စေခဲ့သည်။ အင်တာနက်ပိတ်မှု မကြာခဏခံရခြင်း၊ VPN အသုံးပြု၍ မရခြင်း၊ အင်တာနက်

⁶⁹ (၂၀၂၁ ဇူလိုင် ၈) အစီရင်ခံစာ။ တယ်လီနောမြန်မာ ကုမ္ပဏီသည် ၎င်း၏ ဆက်သွယ်ရေးလုပ်ငန်းကို လက်ဘနွန် M1 အုပ်စုသို့ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁၀၅) သန်းနှင့်ရောင်းချပြီး မြန်မာနိုင်ငံမှ ထွက်ခွာပါမည်။ ရိုက်တာသတင်းဌာန။ <https://www.reuters.com/business/media-telecom/telenor-sells-myanmar-operations-m1-group-105-mln-2021-07-08/>

⁷⁰ နိုရာအောင် (၂၀၂၂ ဇွန် ၁၆)။ မြန်မာစစ်အုပ်စုသည် ၎င်းတို့၏ စစ်သားများကို စောင့်ကြည့်ခြေရာခံနိုင်ရန်အတွက် မိုင်တဲ မိုဘိုင်းဆင်းကတ်များကို အသုံးပြုလျက်ရှိပါသည်။ ဧရာဝတီသတင်းဌာန။ <https://www.irrawaddy.com/news/burma/myanmar-regime-using-mytel-sim-cards-to-track-its-own-soldiers.html>

⁷¹ သတင်းမီဒီယာဌာန စာရင်းများ။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အင်တာနက်ဆားဗစ် ဝန်ဆောင်မှုပေးသည့် လုပ်ငန်းများ။ <https://www.newsmediatists.com/isp/myanmar>

⁷² Dataxis. (n.d.). ပြုစုသည့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပုံသေသတ်မှတ်ထားသော အသံနှင့် အချက်အလက်လွှဲပြောင်းနှုန်း။ <https://dataxis.com/product/market-report/fixed-broadband-and-voice-myanmar/>

⁷³ လွတ်လပ်သောအိမ် (၂၀၂၁) အစီရင်ခံစာ။ (၂၀၂၁) အတွင်း ကမ္ဘာတစ်ဝန်း လွတ်လပ်မှုအခြေအနေ (မြန်မာနိုင်ငံ) ဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာ။ <https://freedomhouse.org/country/myanmar/freedom-net/2021>

⁷⁴ Lehmann-Jacobsen, E. ပြုစုထားသော (၂၀၂၁ခုနှစ် ဆောင်းပါး)။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်သတင်းရယူခွင့်အပေါ် စစ်တပ်မှ တင်းကြပ်ထားကြောင်း The Diplomat တွင်ရေးသားထားသည်။ <https://thediplomat.com/2021/02/the-military-tightens-its-grip-on-access-to-information-in-myanmar/>

⁷⁵ Lehmann-Jacobsen, E. ပြုစုထားသော (၂၀၂၁ခုနှစ် ဆောင်းပါး)။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်သတင်းရယူခွင့်အပေါ် စစ်တပ်မှ တင်းကြပ်ထားကြောင်း The Diplomat တွင်ရေးသားထားသည်။ <https://thediplomat.com/2021/02/the-military-tightens-its-grip-on-access-to-information-in-myanmar/>

အမြန်နှုန်း လျော့ချခံရခြင်း၊ မိုဘိုင်းဖုန်း အင်တာနက်ဒေတာနှင့် ဆင်းကတ်ဈေးနှုန်းများ ကြီးမြင့်လာခြင်း၊ ဆက်သွယ်ရေးအခြေခံအဆောက်အအုံများ၏ အရည်အသွေး ညံ့ဖျင်းကျဆင်းလာခြင်းနှင့် လျှပ်စစ်ဓာတ်အား ဖြန့်ဖြူးမှု မလုံလောက်ခြင်း စသည့်အချက်များက အင်တာနက်အသုံးပြုသူများအပေါ် ကြီးမားသည့် ဆိုးကျိုး များ သက်ရောက်စေခဲ့ပါသည်။ ကြောက်ရွံ့မှုနှင့် လုံခြုံစိတ်ချရမှုကင်းမဲ့ခြင်းတို့ကြောင့် အထွေထွေသက်ရောက် မှုများ၏ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် အင်တာနက်အသုံးပြုမှု ကျဆင်းလာခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် ဒီမိုကရေစီရေး လိုလားသူများ၊ သို့မဟုတ် ဝန်ထမ်းများ၏ အမိန့်အာဏာဖိဆန်ရေးလှုပ်ရှားမှုများ (Civil Disobedience Movement - CDM) အပေါ် အားပေးထောက်ခံသူများက စစ်အုပ်စုနှင့်ပတ်သက်နေသည့် ဆက်သွယ်ရေးဝန် ဆောင်မှုများအား အသုံးမပြုရန် တိုက်တွန်းသောကြောင့် အင်တာနက်အသုံးပြုမှုနှင့် အွန်လိုင်းဆောင်ရွက်မှု များ လျော့ကျခဲ့ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း အင်တာနက်ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုဆိုင်ရာ လေ့လာ တွေ့ရှိချက်များ

အောက်ပါတွေ့ရှိမှုအားလုံးသည် ၂၀၂၂ ဇူလိုင် ၁ မှ ၂၀၂၃ ဇွန် ၃၀ အထိ OONI မှ ကောက်ယူထားသော အချက်အလက်များကို အခြေခံထားပါသည်။

အင်တာနက်ဝက်ဆိုက်များ ပိတ်ဆို့ခြင်း

အထက်ဖော်ပြပါ ၁ နှစ်တာကာလအတွင်း ကျွန်ုပ်တို့သည် ဝက်ဆိုက်ပေါင်း ၂,၆၆၉ ခုအတွက် တိုင်းတာမှု ပေါင်း ၁.၂ သန်းကို အင်တာနက်ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်း ၄၃ ခု၏ ကွန်ရက် (Vantage Point) ၄၃ ခုမှ တဆင့် စမ်းသပ်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၂၃ ဇွန် ၃၀ အထိ စမ်းသပ်ထားသည့် ဝက်ဆိုက်ပေါင်းသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စမ်းသပ်မှု စာရင်း (Global Test List) တွင် ၁၆၂၉ ခုပါဝင်၍ မြန်မာနိုင်ငံစာရင်း (Myanmar Test List) တွင် ၈၂၉ ခုပါဝင်ပါသည်။ OONI တိုင်းတာမှုများအပေါ် အခြေပြု၍ အောက်ဖော်ပြပါ စကားရပ် (Terms) ကို ယခု အစီရင်ခံစာတွင် သုံးနှုန်းထားပါသည်။

- တိုင်းတာပြီးသော သို့မဟုတ်တိုင်းတာမှု အရေအတွက် (Measured or Measurement Counts) - OONI Probe မှ တဆင့် ကောက်ယူထားသော တိုင်းတာမှုအရေအတွက်စုစုပေါင်းကို ရည်ညွှန်းပါသည်။
- ပိတ်ဆို့ထားသည် (Blocked) - OONI တိုင်းတာမှုများတွင် “အတည်ပြုထားသော ပိတ်ဆို့မှု” (Confirmed Blocked) ဟု ရည်ညွှန်းပါသည်။ ပိတ်ဆို့ထားရကြောင်း အလိုအလျောက် အတည်ပြုခံရသည့် ဝက်ဆိုက်များမှ တိုင်းတာမှုများဖြစ်သည် (ဥပမာ ပိတ်ဆို့ထားသောစာမျက်နှာတစ်ခုကို ရောက်ရှိခဲ့သည်)။
- ပိတ်ဆို့ခံရဖွယ်ရှိသည် (Likely Blocked) - OONI တိုင်းတာမှုများတွင် “မူမှန်မှု” (Anomaly) သို့မဟုတ် “မအောင်မြင်ခြင်း” (Failure) ဟု ရည်ညွှန်းပါသည်။ မူမှန်မှုများသည် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော ပိတ်ဆို့ခြင်းလက္ခဏာများကို ပြသသည့်တိုင်းတာမှုများ ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် “မရှိကို အရှိအဖြစ် ညွှန်ပြသောရလဒ်များ” ([false positives](#)) လည်း ပေါ်ပေါက်နိုင်ပါသည်။ မအောင်မြင်ခြင်းသည် OONI စမ်းသပ်မှု၌ မအောင်မြင်သော စမ်းသပ်မှုများကို ရည်ညွှန်းသော်လည်း၊ တခါတရံ အဆိုပါရလဒ်များသည် အင်တာနက်ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှု အရိပ်လက္ခဏာများ ([symptomatic of censorship](#)) လည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ (အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ဖြစ်ရပ်များမှာမူ ခြွင်းချက် ဖြစ်ပါသည်။)

	၂၀၂၂ ဇူလိုင်မှ စက်တင်ဘာ	၂၀၂၂ အောက်တိုဘာမှ ဒီဇင်ဘာ	၂၀၂၃ ဇန်နဝါရီမှ မတ်	၂၀၂၃ ဧပြီမှ ဇွန်	စုစုပေါင်း
တိုင်းတာပြီးသော ဝဘ်ဆိုက်	၄၃၉,၂၅၅	၃၀၂,၁၂၃	၂၅၉,၁၂၂	၁၉၆, ၀၆၈	၁,၁၉၆,၇၃၅
ပိတ်ဆို့ထားသည့် ဝဘ်ဆိုက်	၇၅၃	၃၅၅	၆၈၉	၆၃၃	၂,၄၂၀
ပိတ်ဆို့မှုနှုန်း	၀.၁၇%	၀.၁၂%	၀.၂၇%	၀.၃၂%	၀.၂၀ %
အချက်အလက် ထည့်သွင်းမှု	၂,၅၇၀	၂,၄၄၀	၂,၄၄၉	၂,၄၈၅	၂,၆၆၉
ASNs	၃၂	၂၄	၂၇	၂၈	၄၃

ဇယား ၃ - ၂၀၂၂ ဇူလိုင် ၁ မှ ၂၀၂၃ ဇွန် ၃၀ အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံ၏ OONI အင်တာနက်ကွန်ရက်ချိတ်ဆက်ခြင်း တိုင်းတာမှု အနှစ်ချုပ်

အထက်ပါတိုင်းတာမှုများအား နောက်ဆက်တွဲ ၄ တွင် ဖော်ပြထားသည့် ဆန်းစစ်မှုများကို အသုံးပြု၍ ဆန်းစစ် ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အတည်ပြုပိတ်ဆို့ထားသော ဝဘ်ဆိုက် ၁၇၇ ခုအနက် ၁၁၄ ခုကို OONI အရ အတည်ပြု ထား၍ ၆၃ ခုကို နောက်ဆက်တွဲ ၄ ပါ ဆန်းစစ်မှုများအရ အတည်ပြုထားပါသည်။ အဆိုပါ အတည်ပြုပိတ်ဆို့ ထားသော ဝဘ်ဆိုက်စာရင်းအပြည့်အစုံကို နောက်ဆက်တွဲ ၁ တွင်ဖော်ပြထားပြီး၊ ဝဘ်ဆိုက်များကို ပိတ်ဆို့ သည့် အင်တာနက်ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်း (ISPs) ၈ ခုနှင့် ၎င်းတို့၏ကွန်ရက် ၈ ခုအား နောက်ဆက်တွဲ ၂ ဌ် အနီ ရောင်ဖြင့် ဖော်ပြထားပါသည်။

၂၀၂၂ မြန်မာနိုင်ငံ၏ iMAP အစီရင်ခံစာတွင် ကျွန်ုပ်တို့ရှာဖွေတွေ့ရှိမှုများကို OONI ၏ စမ်းသပ်မှုလဒ် အမျိုး အစားများဖြစ်သည့် အတည်ပြုပိတ်ဆို့ထားမှု (Confirmed)၊ မူမမှန်မှုများ (Anomaly)၊ မအောင်မြင်မှု (Failure) နှင့် ပိတ်ဆို့ခံထားရခြင်းမရှိ (OK) တို့ဖြင့် တိုင်းတာမှုအရေအတွက်အပေါ် အခြေခံ၍ ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ ယခု ၂၀၂၃ အစီရင်ခံစာတွင် ကျွန်ုပ်တို့၏ ရှာဖွေတွေ့ရှိမှုများကို ပိတ်ဆို့ခံရသည့် (Blocked) ဝဘ်ဆိုက်များနှင့် ပိတ်ဆို့ခံရဖွယ်ရှိသည့် (Likely Blocked) ဝဘ်ဆိုက်များ၏ တိုင်းတာမှုအရေအတွက်နှင့် တိုင်းတာမှုရာခိုင်နှုန်း ဖြင့် ဖော်ပြထားပါသည်။

တိုင်းတာထားသည့် ဝဘ်ဆိုက်များကို ၎င်းတို့၏အမျိုးအစားအလိုက် "ပိတ်ဆို့ခံရသည့် တိုင်းတာမှုရာခိုင်နှုန်း နှင့် ပိတ်ဆို့ခံရဖွယ်ရှိသည့် တိုင်းတာမှုရာခိုင်နှုန်းနှင့်အတူ အောက်ဖော်ပြပါဇယားတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ ပိတ်ဆို့ခံရမှုအများဆုံး ဝဘ်ဆိုက်များမှာ ပိတ်ဆို့ခံရမှုနှုန်း ၂၆.၇%ဖြင့် အစိုးရဝဘ်ဆိုက်များဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားစွာတွေ့မြင်ရပါသည်။ အစိုးရဝဘ်ဆိုက်များနောက်တွင် လူမှုကွန်ရက်ဝဘ်ဆိုက်များနှင့်၊ အကြမ်း ဖက်နှင့် စစ်သွေးကြွဆိုင်ရာဝဘ်ဆိုက်များက ပိတ်ဆို့ခံရမှုနှုန်း ၂၃.၁% နှင့် ၁၇.၉% အသီးသီးဖြင့် တည်ရှိနေပါ သည်။

ဝက်ဘ်ဆိုက် အမျိုးအစား	ဝက်ဘ်ဆိုက်အမျိုးအစား ဖော်ပြချက်	OONI Probe ဆော့ဖ်ဝဲ အသုံးပြု စမ်းသပ်တိုင်း တာမူရလဒ်များ	“ပိတ်ဆို့ခံရပြီး”နှင့် “ပိတ်ဆို့ခံရဖွယ်ရှိ” သည့် တိုင်းတာမှု အရေအတွက်	“ပိတ်ဆို့ခံရပြီး”နှင့် “ပိတ်ဆို့ခံရဖွယ်ရှိ” သည့် တိုင်းတာမှု ရာခိုင်နှုန်း
ALDR	အရက်သေစာနှင့် ဆေးဝါး များဆိုင်ရာ ဝက်ဆိုက်များ	၁၂,၄၄၇	၆၇၅	၅.၄%
ANON	အချက်အလက်၊ အမည်သို့ဝက်ပေးသည့် စနစ်နှင့် ဆင်ဆာဖြတ်ကျော် ခြင်းနည်းလမ်းဆိုင်ရာ ဝက်ဆိုက်များ	၆၂,၂၂၃	၈,၆၈၉	၁၄.၀%
COMM	အီလက်ထရွန်းနစ်ကုန်သွယ် မှုဆိုင်ရာ ဝက်ဆိုက်များ	၂၃,၁၃၇	၂,၆၇၁	၁၁.၅%
COMT	ဆက်သွယ်ရေး နည်းလမ်း များဆိုင်ရာ ဝက်ဆိုက်များ	၆၈,၀၃၆	၆,၅၇၂	၉.၇%
CTRL	ထိန်းချုပ်ရေး အကြောင်း အရာ ဝက်ဆိုက်များ	၇,၉၄၄	၃၄၀	၄.၃%
CULTR	ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဝက်ဆိုက်များ	၅၂,၆၃၃	၄,၇၅၇	၉.၀%
DATE	အင်တာနက်မှတစ်ဆင့် ချိန်းဆိုခြင်းဆိုင်ရာ ဝက်ဆိုက်များ	၇,၇၂၀	၂၅၄	၃.၃%
ECON	စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ဝက်ဆိုက် များ	၁၄,၆၁၄	၁,၀၈၉	၇.၅%
ENV	သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင် ရာ ဝက်ဆိုက်များ	၂၂,၂၂၅	၁,၂၆၇	၅.၇%
FILE	ဖိုင်မျှဝေသည့် စနစ် ဝက်ဆိုက်များ	၂၁,၄၆၉	၁,၃၅၀	၆.၃%
GAME	ကစားပွဲဆိုင်ရာ ဝက်ဆိုက်များ	၈,၄၉၇	၂၄၆	၂.၉%
GMB	လောင်းကစားဆိုင်ရာ ဝက် ဆိုက်များ	၁၄,၀၇၅	၁,၇၂၁	၁၂.၂%
GOVT	အစိုးရ ဝက်ဆိုက်များ	၄၅,၂၃၆	၁၂,၀၉၆	၂၆.၇%

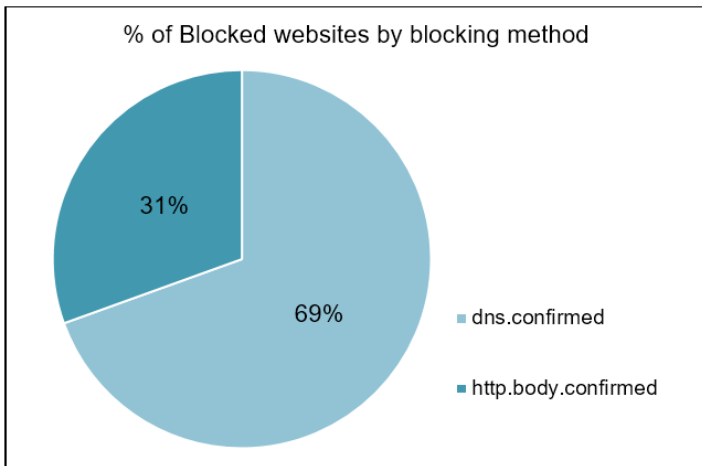
ဝက်ဘ်ဆိုက် အမျိုးအစား	ဝက်ဘ်ဆိုက်အမျိုးအစား ဖော်ပြချက်	OONI Probe ဆော့ဖ်ဝဲ အသုံးပြု စမ်းသပ်တိုင်း တာမူရလာဒ်များ	“ပိတ်ဆို့ခံရပြီး” နှင့် “ပိတ်ဆို့ခံရဖွယ်ရှိ” သည့် တိုင်းတာမှု အရေအတွက်	“ပိတ်ဆို့ခံရပြီး” နှင့် “ပိတ်ဆို့ခံရဖွယ်ရှိ” သည့် တိုင်းတာမှု ရာခိုင်နှုန်း
GRP	လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝက်ဆိုက်များ	၁၀၉,၆၀၁	၂၅,၂၉၀	၂၃.၁%
HACK	ကွန်ပျူတာစနစ်အတွင်း ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်သည့် ဆော့ဖ်ဝဲစနစ် ဝက်ဆိုက်များ	၁၂,၁၉၀	၉၉၁	၈.၁%
HATE	အမုန်းစကားဆိုင်ရာ ဝက်ဆိုက်များ	၃,၇၁၄	၂၇၇	၇.၅%
HOST	Hosting and Blogging ပလက်ဖောင်း ဝက်ဆိုက်များ	၆၉,၅၄၀	၅,၂၆၆	၇.၆%
HUMR	လူ့အခွင့်အရေး ကိစ္စရပ် ဆိုင်ရာ ဝက်ဆိုက်များ	၁၄၉,၉၄၉	၁၈,၄၁၀	၁၂.၃%
IGO	အစိုးရများအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း ဝက်ဆိုက်များ	၄,၉၄၀	၁၄၉	၃.၀%
LGBT	လိင်တူချင်းနှင့် လိင်တူ လိင်ကွဲ ချစ်ကြိုက်မှုဆိုင်ရာ ဝက်ဆိုက်များ	၅၈,၇၉၁	၆,၀၅၃	၁၀.၃%
MILX	အကြမ်းဖက်နှင့် စစ်သွေးကြွမှုဆိုင်ရာ ဝက်ဆိုက်များ	၅,၃၉၇	၉၆၆	၁၇.၉%
MISC	သောင်းပြောင်းထွေလာ အကြောင်းအရာဝက်ဆိုက်များ	၈၅၄	၆၈	၈.၀%
MMED	သတင်းအချက်အလက်မျှဝေခြင်း ဝက်ဆိုက်များ	၆၀,၄၆၂	၁၀,၀၉၂	၁၆.၇%
NEWS	သတင်းမီဒီယာ ဝက်ဆိုက်များ	၁၄၉,၇၁၆	၂၁,၀၇၂	၁၄.၁%
POLR	နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဝက်ဆိုက်များ	၇၅,၂၀၁	၁၂,၈၂၅	၁၇.၁%
PORN	ညစ်ညမ်းစာပေနှင့် ရုပ်ရှင်ဆိုင်ရာ ဝက်ဆိုက်များ	၁၉,၃၁၄	၃,၁၄၆	၁၆.၃%

ဝက်ဘ်ဆိုက် အမျိုးအစား	ဝက်ဘ်ဆိုက်အမျိုးအစား ဖော်ပြချက်	OONI Probe ဆော့ဖ်ဝဲ အသုံးပြု စမ်းသပ်တိုင်း တာမူရလဒ်များ	“ပိတ်ဆို့ခံရပြီး” နှင့် “ပိတ်ဆို့ခံရဖွယ်ရှိ” သည့် တိုင်းတာမှု အရေအတွက်	“ပိတ်ဆို့ခံရပြီး” နှင့် “ပိတ်ဆို့ခံရဖွယ်ရှိ” သည့် တိုင်းတာမှု ရာခိုင်နှုန်း
PROV	ကာမရာဂနွိုးဆွသော ဝက်စားဆင်ယင်ပုံဆိုင်ရာ ဝက်ဆိုက်များ	၅,၂၉၆	၃၃၄	၆.၃%
PUBH	ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ဝက်ဆိုက်များ	၃၇,၉၄၁	၂,၁၈၅	၅.၈%
REL	ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ဝက်ဆိုက်များ	၃၅,၁၇၃	၄,၁၄၄	၁၁.၈%
SRCH	ရှာဖွေရေးအင်ဂျင် ဆော့ဖ်ဝဲ များ	၂၁,၉၉၉	၁,၂၀၈	၅.၅%
XED	လိင်ပညာပေးဆိုင်ရာ ဝက်ဆိုက်များ	၁၃,၀၉၄	၁,၃၂၄	၁၀.၁%

ဇယား ၄ - မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ၂၀၂၂ ဇူလိုင် ၁ မှ ၂၀၂၃ ဇွန် ၃၀ အတွင်း OONI အင်တာနက်ကွန်ရက် ချိတ်ဆက်ရေး တိုင်းတာမှုအနှစ်ချုပ်

မှတ်ချက် - “ပိတ်ဆို့ခံရပြီး” နှင့် “ပိတ်ဆို့ခံရဖွယ်ရှိ” သည့် တိုင်းတာမှုများတွင် OONI တိုင်းတာမှုများအရ “အတည်ပြုပိတ်ဆို့ထားမှု”၊ “မူမမှန်မှုများ” နှင့် “မအောင်မြင်မှု” တို့ ပါဝင်ပါသည်။

ဝက်ဆိုက်ဆက်မှုစမ်းသပ်ခြင်းရလဒ်များအရ အင်တာနက်ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများ (ISPs) အများဆုံးအသုံးပြု လေ့ရှိသည့် ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုနည်းစနစ်များမှာ DNS ပိတ်ဆို့ခြင်း (dns.confirmed) နှင့် HTTP ပိတ်ဆို့ခြင်း (http.body.confirmed) တို့ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ဝက်ဆိုက်ပေါင်း ၁၇၇ ခုအနက် ဝက်ဆိုက် ၁၂၃ ခု (၆၉%) ကို DNS ပိတ်ဆို့ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ၅၄ ခု (၃၁%) ကို HTTP ပိတ်ဆို့ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း ပိတ်ဆို့ထားပါသည်။ အောက်ဖော်ပြပါပုံတွင် ပိတ်ဆို့ရေးနည်းလမ်း ၂ သွယ်ဖြင့် ပိတ်ဆို့ခံထားရသော ဝက်ဆိုက် ရာခိုင်နှုန်းကို ဖော်ပြထားပါသည်။

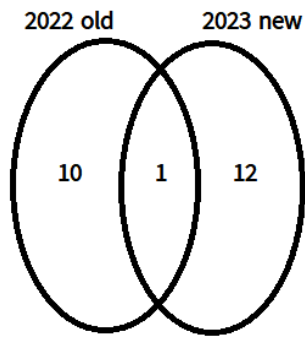

ပုံ ၄ - ပိတ်ဆို့ရေးနည်းလမ်းအလိုက် ပိတ်ဆို့ခံထားရသော ဝက်ဆိုက်ရာခိုင်နှုန်း

၂၀၂၂ မြန်မာနိုင်ငံ၏ iMAP အစီရင်ခံစာတွင် ပိတ်ဆို့ခံရသောဝဘ်ဆိုက်များကို ဆန်းစစ်စဉ်က အကန့်အသတ် တစ်ခုမှာ CitizenLab စမ်းသပ်မှုစာရင်းရှိ ဝဘ်ဆိုက်အမျိုးအစား ၃၀အောက်၌ ပါဝင်ခြင်းမရှိဘဲ အမျိုးအစား သတ်မှတ်ခြင်းမရှိသေးသော ဝဘ်ဆိုက်များ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ၂၀၂၂ တွင် ပိတ်ဆို့ခံရသည့် ဝဘ်ဆိုက် ပေါင်း ၂၈၆ ခုအနက် အမျိုးအစား ၁၁ မျိုးအောက်ရှိ ဝဘ်ဆိုက် ၁၁၂) ခုကိုသာ အသေးစိတ် ဖော်ပြနိုင်ခဲ့ပါသည်။ သို့ရာတွင် ပိတ်ဆို့ခံရသည့် ဝဘ်ဆိုက် ၂၈၆ ခုလုံးကို ၂၀၂၂ အစီရင်ခံစာတွင် နောက်ဆက်တွဲအဖြစ် ဖော်ပြခဲ့ ပါသည်။ ယခု ၂၀၂၃ အစီရင်ခံစာတွင် ပိတ်ဆို့ခံရသည့် ဝဘ်ဆိုက်အားလုံးကို CitizenLab အမျိုးအစားများအရ အမျိုးအစား ခွဲခြားဖော်ပြထားပြီး၊ အချို့ဝဘ်ဆိုက်များကို သုတေသီများကိုယ်တိုင် ခွဲခြားသတ်မှတ်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အထက်တွင်ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ယခုလေ့လာမှုကာလအတွင်း တိုင်းတာမှုရလဒ်များအရ အမျိုးအစား ၂၃ ခု အောက်တွင် ပိတ်ဆို့ခံရသည့် ဝဘ်ဆိုက်ပေါင်း ၁၇၇ ခု (နောက်ဆက်တွဲ ၁ ကို ကြည့်ပါ။) ကို အောက်ပါ အမျိုးအစားသစ် ၁၂ မျိုးနှင့်တကွ ဖော်ပြထားပါသည်။ ၂၀၂၂ နှင့် ၂၀၂၃ မြန်မာနိုင်ငံ၏ iMAP အစီရင်ခံစာ ၂ ခုလုံး တွင် ပါဝင်သည့် ဝဘ်ဆိုက်အမျိုးအစား ၁ ခုမှာ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးဝဘ်ဆိုက် ဖြစ်ပါသည်။

1. အရက်သေစာနှင့်ဆေးဝါးများဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ
2. ထိန်းချုပ်ရေး အကြောင်းအရာ ဝဘ်ဆိုက်များ
3. ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ
4. အီလက်ထရွန်းနစ်ကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ
5. စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ
6. သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ
7. ဖိုင်မျှဝေသည့်စနစ် ဝဘ်ဆိုက်များ
8. လောင်းကစားဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ
9. Hosting and Blogging ပလက်ဖောင်း ဝဘ်ဆိုက်များ
10. လိင်တူချင်းနှင့် လိင်တူလိင်ကွဲ ချစ်ကြိုက်မှုဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ
11. ကာမရာဂနို့ဆွသော ဝတ်စားဆင်ယင်ပုံဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ
12. ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ

၂၀၂၂ အစီရင်ခံစာပါ ရှာဖွေတွေ့ရှိမှုများနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက ပိတ်ဆို့ခံရသည့် ဝဘ်ဆိုက်ပေါင်း (၁၇၇) ခုအနက် ဇယား ၅ တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း လေ့လာမှုကာလ၌ အမျိုးအစား ၂၂ ခုအောက်ရှိ ဝဘ်ဆိုက် ၇၃ ခုသည် ထပ်မံပိတ်ဆို့ခံထားရပါသည်။ ကျန် (ဝဘ်ဆိုက် ၁၀၄ ခု) မှာ ယခင်လေ့လာမှုကာလစ၍ ယခုအစီရင်ခံစာ ပြုစု ချိန်အထိ ဆက်လက်ပိတ်ဆို့ခံထားရဆဲ ဖြစ်ပါသည်။

ဝဘ်ဆိုက်အမျိုးအစား	၂၀၂၃ အတွင်း ထပ်မံပိတ်ဆို့ခံရသည့် ဝဘ်ဆိုက် အသစ်များ
အရက်သေစာနှင့်ဆေးဝါးများဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	www.marijuana.com

ဝဘ်ဆိုက်အမျိုးအစား	၂၀၂၃ အတွင်း ထပ်မံပိတ်ဆို့ခံရသည့် ဝဘ်ဆိုက် အသစ်များ
အချက်အလက်၊ အမည်သိုဝှက်ပေးသည့် စနစ် နှင့် ဆင်ဆာဖြတ်ကျော်ခြင်းနည်းလမ်းဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	mullvad.net
	proxy.org
	proxytools.sourceforge.net
အီလက်ထရွန်းနစ်ကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	www.mpt.com.mm
	www.mumhouse.com
ဆက်သွယ်ရေးနည်းလမ်းများဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	discord.gg
	www.messenger.com
	www.tialsoft.com
	www.whitepages.com
ထိန်းချုပ်ရေး အကြောင်းအရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	www.mes.org.mm
	www.msftconnecttest.com
	www.msftncsi.com
ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	auntysweet.blogspot.com
	blog.mghla.net
	blog-aunghtut.blogspot.com
	chitsanm.blogspot.com
	www.lwinpyin.com
စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	www.myanmaregress.org
သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	myanmarecosolutions.com
ဖိုင်မျှဝေသည့် စနစ် ဝက်ဘ်ဆိုက်များ	canna.to
လောင်းကစားဆိုင်ရာ ဝဘ် ဆိုက်များ	www.betfair.com

ဝဘ်ဆိုက်အမျိုးအစား	၂၀၂၃ အတွင်း ထပ်မံပိတ်ဆို့ခံရသည့် ဝဘ်ဆိုက် အသစ်များ
	www.luckynugget.com
အစိုးရ ဝဘ်ဆိုက်များ	www.magwaygov.org
	www.nato.int
လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	blogmarks.net
	cdn.fsbx.com
	edge-mqtt.facebook.com
	lookaside.facebook.com
	pbs.twimg.com
	twitter.com
	web.facebook.com
	www.izapya.com
	www.linkedin.com
Hosting and Blogging ပလက်ဖောင်း ဝဘ်ဆိုက်များ	madyjune.blogspot.com
	mmhan.blogspot.com
	moechaint.blogspot.com
	myanmarstudyabroad.org
	myatthura.blogspot.com
	mymetroworld.blogspot.com
လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စရပ်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	hrlibrary.umn.edu
	myanmar.anglican.org
	www.change.org
	www.rfa.org
လိင်တူချင်းနှင့် လိင်တူ လိင်ကွဲ ချစ်ကြိုက်မှု	instinctmagazine.com

ဝတ်ဆိုက်အမျိုးအစား	၂၀၂၃ အတွင်း ထပ်မံပိတ်ဆို့ခံရသည့် ဝတ်ဆိုက် အသစ်များ
ဆိုင်ရာ ဝတ်ဆိုက်များ	
	mgaybook.blogspot.com
	mycutestories.blogspot.com
အကြမ်းဖက်နှင့် စစ်သွေးကြွမှုဆိုင်ရာ ဝတ်ဆိုက်များ	www.karennationalunion.net
သတင်းအချက်အလက်မျှဝေခြင်း ဝတ်ဆိုက် များ	www.instagram.com
	www.mediafire.com
	www.shweoe.com
သတင်းမီဒီယာ ဝတ်ဆိုက်များ	burmese.dvb.no
	health.thithtoolwin.com
	journals.thithtoolwin.com
	myanmargazette.net
	myanmarnews.net
	ren.tv
	ria.ru
	thutazone.org
	www.bnionline.net
	www.frontiermyanmar.net
	www.kantarawaddytimes.org
	www.mizzima.tv
	www.rfa.org
နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဝတ်ဆိုက်များ	minyekyawswar.blogspot.com
	mmmilitary.blogspot.com

ဝတ်ဆိုက်အမျိုးအစား	၂၀၂၃ အတွင်း ထပ်မံပိတ်ဆို့ခံရသည့် ဝတ်ဆိုက် အသစ်များ
	motherland-2009.blogspot.com
	mtmblog.blogspot.com
	myanmarconstitutioncritic.blogspot.com
ညစ်ညမ်းစာပေနှင့် ရုပ်ရှင်ဆိုင်ရာ ဝတ်ဆိုက်များ	pornhub.com
	www.lesbiansubmission.com
ကာမရာဂနွိုးဆွသော ဝတ်စားဆင်ယင်ပုံ ဆိုင် ရာ ဝတ်ဆိုက်များ	www.lasenza.com
ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ဝတ်ဆိုက်များ	mbc-1813.org

ဇယား ၅ - ၂၀၂၂ ဇူလိုင် ၁ မှ ၂၀၂၃ ဇွန် ၃၀ အတွင်း အတည်ပြုပိတ်ဆို့ထားသော ဝတ်ဆိုက်အသစ်များ

အောက်ဖော်ပြပါအပိုင်းများတွင် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ပိတ်ဆို့ခံရမှုအမြင့်ဆုံး အမျိုးအစား ၃ မျိုးအောက်ရှိ ဝတ်ဆိုက်များ ပိတ်ဆို့ခံရပုံကို မီးမောင်းထိုး ဖော်ပြထားပါသည်။

အစိုးရ ဝတ်ဆိုက်များ

အစီရင်ခံစာကာလအတွင်း OONI တိုင်းတာမှုများသည် အစိုးရအမျိုးအစားအောက်မှ ဝတ်ဆိုက်ပေါင်း ၁၂၃ ခုကို မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းတို့အနက် ပိတ်ဆို့ခံထားရသော ဝတ်ဆိုက် ၁၀ ခုရှိပြီး၊ နိုင်ငံတော် စီမံအုပ်ချုပ်ရေး ကောင်စီ (SAC) မှ တရားမဝင် အကြမ်းဖက်အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် ကြေညာထားသော အမျိုးသားစည်းလုံး ညီညွတ်ရေးအစိုးရ (NUG) က အသုံးပြုဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့် ဝတ်ဆိုက် (၈) ခု ပါဝင်သည်။ အဆိုပါဝတ်ဆိုက် များကို ISP နှစ်ခုဖြစ်သည့် Myanmar Country Co., Ltd. မှ AS134840 ကွန်ရက်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ Myanmar Broadband Telecom Co., Ltd. မှ AS135300 ကွန်ရက်ဖြင့်လည်းကောင်း ပိတ်ဆို့ထားကြောင်း တွေ့ရှိရပါ သည်။ ပိတ်ဆို့ထားသော ဝတ်ဆိုက်များ၊ ၎င်းတို့နှင့်ပတ်သက်သည့် သတင်းအချက်အလက်များအား ဇယား ၆ တွင် ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။ စမ်းသပ်ကာလအတွင်း ISP များသည် အချို့နေ့ရက်များတွင် ဝတ်ဆိုက်များအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုခွင့်ကို ရံဖန်ရံခါပေးထားခဲ့ပါသည်။

ပိတ်ဆို့ထားသော ဝဘ်ဆိုက်များ	ဝဘ်ဆိုက်အမည်များ	ASN	အင်တာနက် ဝန်ဆောင်မှု ကုမ္ပဏီများ (ISP)	ပိတ်ဆို့ခြင်း နည်းလမ်း
www.nugmyanmar.org	ပြည်ထောင်စု သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော် အမျိုး သားညီညွတ်ရေးအစိုးရ (NUG)	AS134840	Myanmar Country Co., Ltd.	DNS
www.mohadm.nugmy anmar.org	NUG အောက်ရှိ လူသား ချင်း စာနာထောက်ထား ရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ် စီမံခန့်ခွဲရေးဝန်ကြီးဌာန	AS134840	Myanmar Country Co., Ltd.	DNS
www.mohai.nugmyan mar.org	NUG အောက်ရှိ ပြည်ထဲ ရေးနှင့် လူဝင်မှုကြီးကြပ် ရေး ဝန်ကြီးဌာန	AS134840	Myanmar Country Co., Ltd.	DNS
www.mohr.nugmyanm ar.org	NUG အောက်ရှိ လူ့အခွင့် အရေးဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးဌာန	AS134840	Myanmar Country Co., Ltd.	DNS
www.moic.nugmyanm ar.org	NUG အောက်ရှိ အပြည် ပြည်ဆိုင်ရာ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေး ဝန်ကြီးဌာန	AS134840	Myanmar Country Co., Ltd.	DNS
www.mol.nugmyanma r.org	NUG အောက်ရှိ အလုပ် သမား ဝန်ကြီးဌာန	AS134840	Myanmar Country Co., Ltd.	DNS
www.monrec.nugmya nmar.org	NUG အောက်ရှိ သယံ ဇာတနှင့် ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေး ဝန်ကြီးဌာန	AS134840	Myanmar Country Co., Ltd.	DNS
www.mowyca.nugmya nmar.org	NUG အောက်ရှိ အမျိုး သမီး၊ လူငယ်နှင့် ကလေး သူငယ်ရေးရာ ဝန်ကြီး ဌာန	AS134840	Myanmar Country Co., Ltd.	DNS
www.magwaygov.org	ဒိုမိန်းသက်တမ်း ကုန်ဆုံးသွားပြီ ဖြစ်သည်။	AS135300	Myanmar Broadband	HTTP

ပိတ်ဆို့ထားသော ဝဘ်ဆိုက်များ	ဝဘ်ဆိုက်အမည်များ	ASN	အင်တာနက် ဝန်ဆောင်မှု ကုမ္ပဏီများ (ISP)	ပိတ်ဆို့ခြင်း နည်းလမ်း
			Telecom Co., Ltd.	
www.nato.int	မြောက်အတ္တလန်တစ် သဘောတူစာချုပ် အဖွဲ့အစည်း	AS135300	Myanmar Broadband Telecom Co., Ltd.	HTTP

ဇယား ၆ - အစိုးရအမျိုးအစားအောက်ရှိ ပိတ်ဆို့ခံထားရသော ဝဘ်ဆိုက်များ

လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ

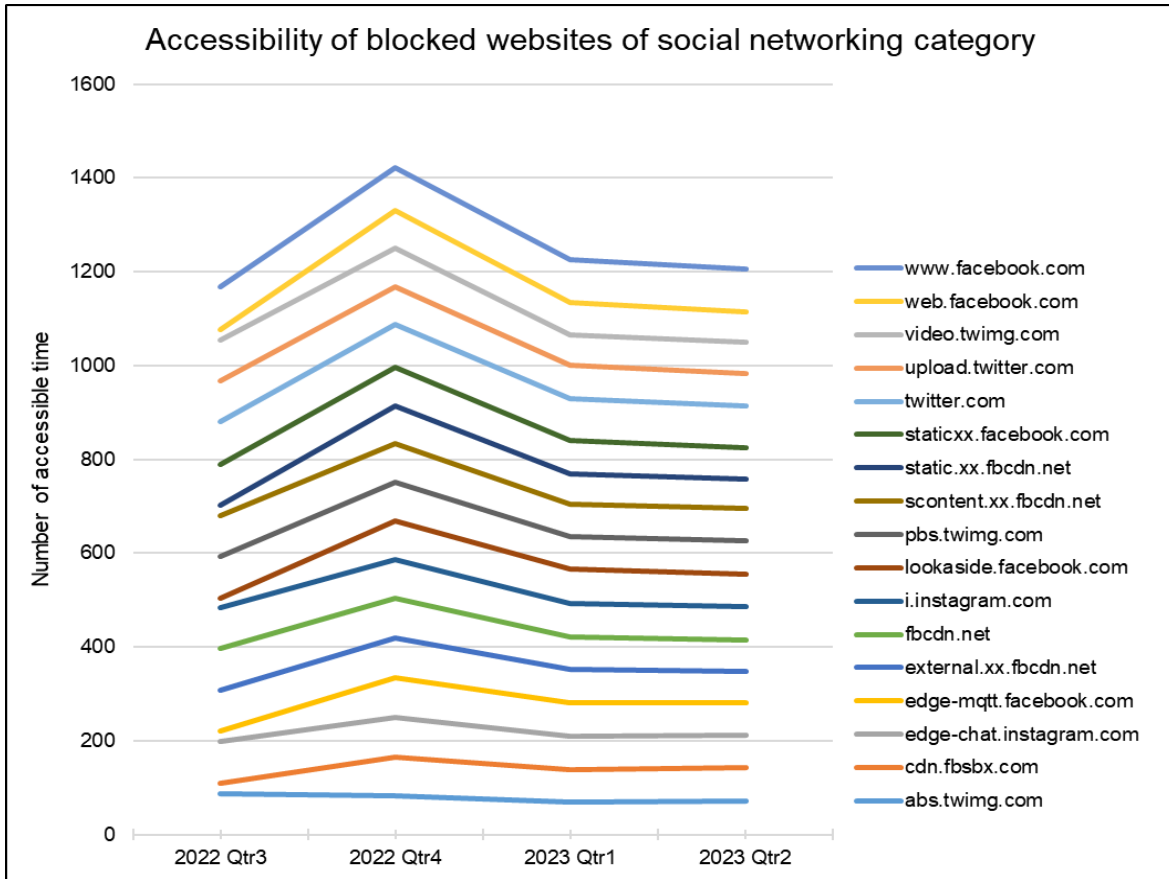
လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များသည် ဒုတိယ အပိတ်ခံရဆုံးသောအမျိုးအစား ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၂၂ ဇူလိုင် ၁ မှ ၂၀၂၃ ဇွန် ၃၀ အထိ OONI တိုင်းတာမှုက လူမှုကွန်ရက်ဝဘ်ဆိုက် ၈၄ ခုကို မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းတို့ အနက် ဝဘ်ဆိုက် ၁၉ ခုကို ISP ၆ ခုမှ AS ၆ ခုဖြင့် ပိတ်ဆို့ထားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ အချို့ဝဘ်ဆိုက်များကို ဒေသတွင်းကွန်ရက် တစ်ခုတည်းမှသာ ပိတ်ဆို့ထားသော်လည်း၊ အချို့ဝဘ်ဆိုက်များကို ဒေသတွင်းကွန်ရက် များစွာက ပိတ်ဆို့ထားပါသည်။ ဇယား ၇ တွင် ပိတ်ဆို့ထားသော လူမှုကွန်ရက်ဝဘ်ဆိုက်များကို ISP များနှင့် အတူ ဖော်ပြထားပါသည်။ ၂၀၂၂ နှင့် ၂၀၂၃ ၏ သုံးလတာကာလများအတွက် ပုံ ၅ တွင် တွေ့ရသည့်အတိုင်း အဆိုပါ ပိတ်ဆို့ထားသော ဝဘ်ဆိုက် ၁၉ ခုကို လေ့လာမှုကာလအတွင်း တခါတရံတွင် ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုနိုင် ကြောင်းကို တိုင်းတာမှုရလဒ်များက ဖော်ပြပါသည်။

ပိတ်ဆို့ထားသော ဝဘ်ဆိုက်များ	Myanmar Broadband Telecom Co., Ltd.	Myanmar Net	Atom Myanmar Limited	Myanmar Country Co., Ltd.	Stepping Stone Co., Ltd.	Frontiir Co., Ltd.
	AS135300	AS63852	AS133385	AS134840	AS133440	AS58952
blogmarks.net**	√					
twitter.com*		√	√	√		
www.izapya.com**	√					
www.linkedin.com**	√					
abs.twimg.com*			√		√	
cdn.fsbx.com*			√			

ပိတ်ဆို့ထားသော ဝဘ်ဆိုက်များ	Myanmar Broadband Telecom Co., Ltd.	Myanmar Net	Atom Myanmar Limited	Myanmar Country Co., Ltd.	Stepping Stone Co., Ltd.	Frontier Co., Ltd.
	AS135300	AS63852	AS133385	AS134840	AS133440	AS58952
edge-chat.instagram.com*			✓	✓		
edge-mqtt.facebook.com*			✓	✓		
external.xx.fbcdn.net*			✓			
fbcdn.net*			✓			
i.instagram.com*			✓		✓	
lookaside.facebook.com*			✓		✓	
pbs.twimg.com*			✓			
scontent.xx.fbcdn.net*			✓		✓	
static.xx.fbcdn.net*			✓		✓	
staticxx.facebook.com*			✓		✓	
upload.twitter.com*		✓				✓
video.twimg.com*			✓		✓	
web.facebook.com*			✓	✓	✓	

ဇယား ၇ - လူမှုကွန်ရက်အမျိုးအစားအောက်ရှိ ပိတ်ဆို့ခံထားရသော ဝဘ်ဆိုက်များ။

မှတ်သားရန်မှာ - * သည် DNS ကိုအသုံးပြု၍ ပိတ်ဆို့သည့်နည်းလမ်းကို ဆိုလိုသည်။ ** သည် HTTP ကို အသုံးပြု၍ ပိတ်ဆို့သည့်နည်းလမ်းကိုဆို လိုသည်။

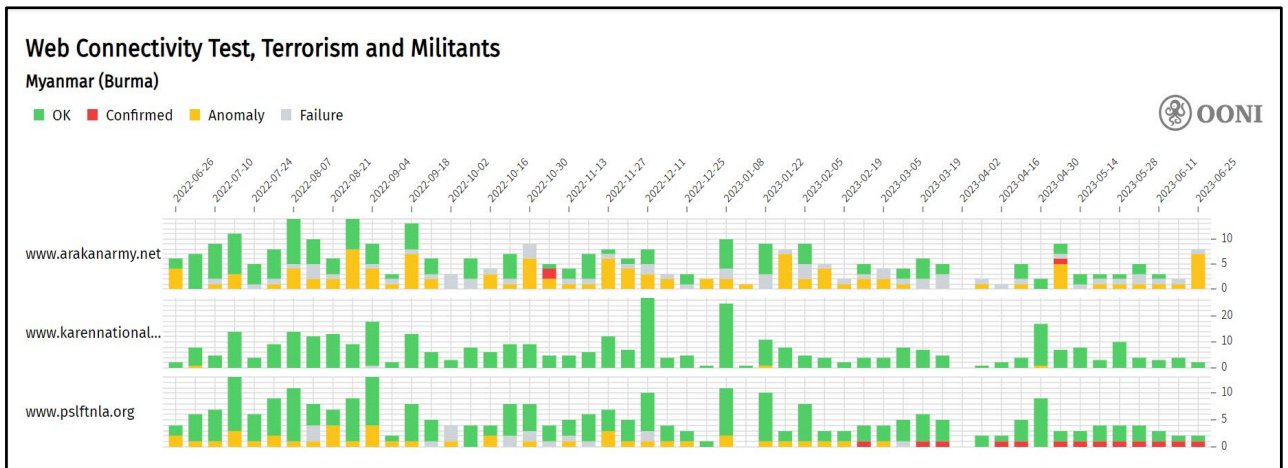
ပုံ ၅ - လူမှုကွန်ရက်အမျိုးအစားအောက်တွင် ပိတ်ဆို့ထားသောဝဘ်ဆိုက် ၁၉ ခုသို့ ဝင်ရောက်နိုင်မှုအခြေအနေ။ ဤနေရာ၌ ဝင်ရောက်နိုင်မှုအခြေအနေသည် OONI ၏ OK တိုင်းတာမှုအရေအတွက်ကို ဆိုလိုသည်။

အကြမ်းဖက်နှင့် စစ်သွေးကြွဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ

အစီရင်ခံစာကာလအတွင်း OONI တိုင်းတာမှုများအရ အကြမ်းဖက်ဝါဒနှင့် စစ်သွေးကြွမှုဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ အဖြစ် သတ်မှတ်ထားသော ဝဘ်ဆိုက် ၁၅ ခုကို မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါဝဘ်ဆိုက် ၁၅ ခုအနက် ၃ ခုကို ISP ၃ ခု ၏ ဒေသတွင်းကွန်ရက် ၄ ခုမှ ပိတ်ဆို့ထားပါသည်။ ပိတ်ဆို့ခံရသည့်အကြောင်းရင်းမှာ ထိုဝဘ်ဆိုက် ၃ ခုသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် နယ်မြေလွတ်မြောက်ရေးအတွက် တိုက်ပွဲဝင်နေသည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များ၏ ဝဘ်ဆိုက်များဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ပိတ်ဆို့ခံထားရသော ဝဘ်ဆိုက် ၃ ခု ကို ၎င်းတို့၏ ဖော်ပြချက်များ၊ ASN၊ ISP နှင့် ပိတ်ဆို့ခြင်းနည်းလမ်းများအတူ ဇယား ၇ တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ အခြား သော ပိတ်ဆို့ခံထားရသည့် ဝဘ်ဆိုက်များကဲ့သို့ပင် ထိုဝဘ်ဆိုက် ၃ ခုအား တခါတရံတွင် ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုနိုင် သည်ဟု တိုင်းတာချက်များက ဖော်ပြပါသည်။ ပုံ ၆ ၏ ဇယားတွင်ပါရှိသည့် အစိမ်းရောင် ကော်လံဘားများ (OK counts) သည် ဝဘ်ဆိုက် ၃ ခုသို့ ဝင်ရောက်နိုင်မှုကို မီးမောင်းထိုးပြနေပါသည်။

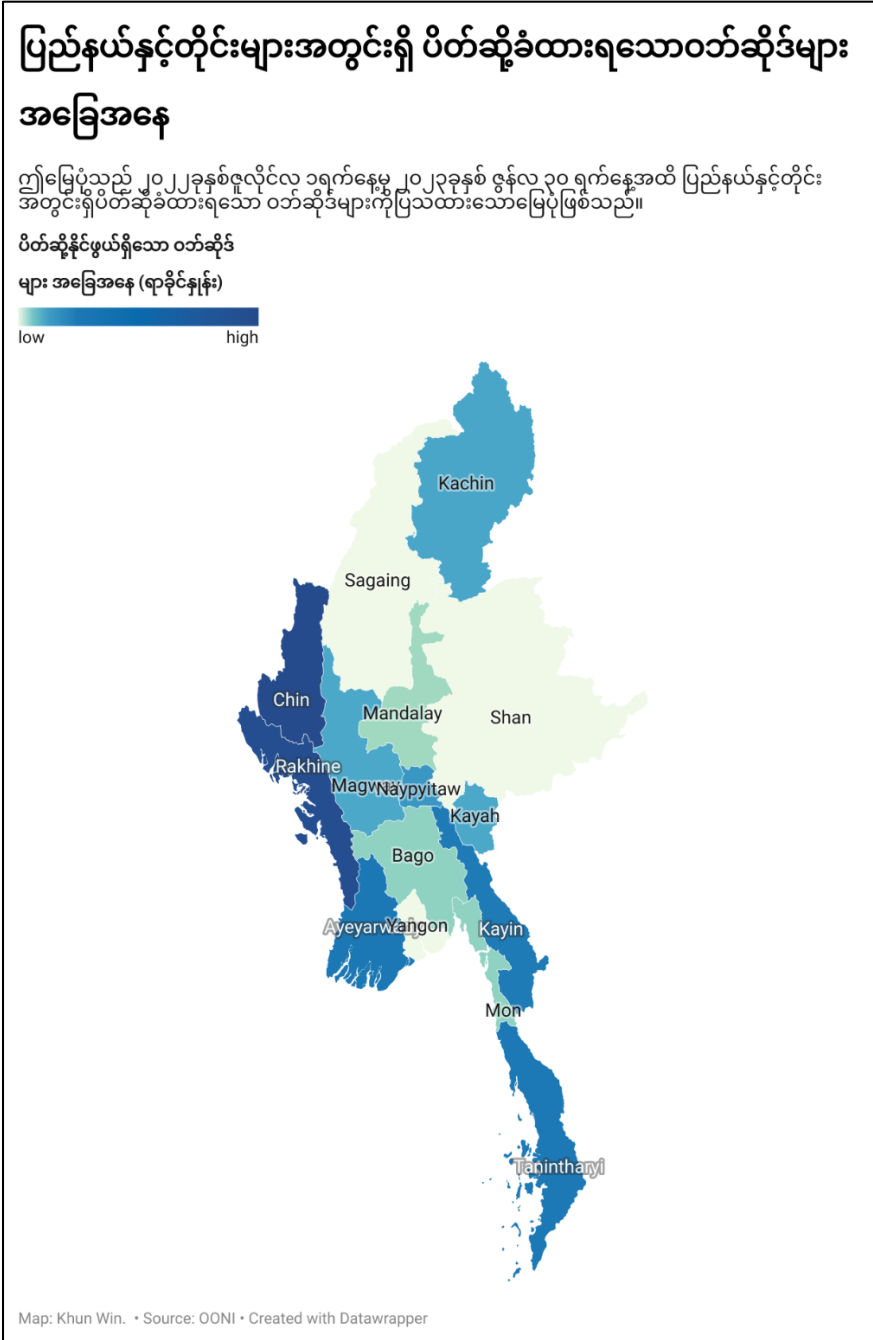
ပိတ်ဆို့ခံရသော ဝဘ်ဆိုက်များ	ဝဘ်ဆိုက် ဖော်ပြချက်	ASN	ISP	ပိတ်ဆို့ခြင်း နည်းလမ်း
www.karennationalunion.net	ကရင်အမျိုးသား တပ်ပေါင်းစု	AS135300	Myanmar Broadband Telecom Co., Ltd.	HTTP
www.pslftnla.org	ပလောင်ပြည်နယ် လွတ်မြောက်ရေးတပ်ဦး	AS136780	Myanmar Information Highway Limited	DNS
www.arakanarmy.net	ရခိုင် တပ်တော်	AS134840 AS136780	Myanmar Country Co., Ltd. Myanmar Information Highway Limited	DNS

ဇယား ၇ - အကြမ်းဖက်ဝါဒနှင့် စစ်သွေးကြွေးမှုဆိုင်ရာ အမျိုးအစားအောက်မှ ပိတ်ဆို့ခံထားရသော ဝဘ်ဆိုက်များ

ပုံ ၆ - အကြမ်းဖက်ဝါဒနှင့် စစ်သွေးကြွေးမှုဆိုင်ရာ အမျိုးအစားများအောက်ရှိ ပိတ်ဆို့ခံထားရသော ဝဘ်ဆိုက် ၃ ခု သို့ ဝင်ရောက်နိုင်မှုအခြေအနေ။

ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများအလိုက် တားဆီးပိတ်ဆို့ခံရသော ဝက်ဘ်ဆိုက်များ

မြေပုံ ၁ - ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းအလိုက် ပိတ်ဆို့ခံထားရသော ဝက်ဘ်ဆိုက်များ

လေ့လာမှုကာလအတွင်း ချင်းနှင့် ရခိုင်ပြည်နယ်များတွင် ပိတ်ဆို့ခံရဖွယ်ရှိသည့် ဝက်ဘ်ဆိုက်များ၏ ရာခိုင်နှုန်းသည် မြင့်မားလျက်ရှိကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ ဤပြည်နယ်နှစ်ခုသည် နိုင်ငံအတွင်း ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာ နေရာဒေသများ ဖြစ်ကြသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ပိတ်ဆို့ခံရဖွယ်ရှိသည့် ဝက်ဘ်ဆိုက်အများစုကို နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ (SAC) အပေါ် မကြာသေးမီက ဆန့်ကျင်ခဲ့ကြသည့် ဒေသများ၌ တွေ့ရှိရပါသည်။ သို့သော် ဒေသတစ်လွှားရှိ ISP များက ဆင်ဆာဖြတ်တောက်ခြင်းကို တပြေးညီ လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်ဟု ယူဆချက်ကိုအခြေခံ၍ ဤဒေသဆိုင်ရာဆန်းစစ်မှုအား ပြုလုပ်ထားကြောင်း မှတ်သားထားသင့်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ

OONI တိုင်းတာမှုများသည် ပထဝီဝင်တည်နေရာအလိုက် ကောက်ယူထားခြင်းမဟုတ်ဘဲ ASN/ISP တို့၏ သတင်းအချက်အလက်များကိုသာ ကောက်ယူထားခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

လက်ငင်း စာတိုပေးပို့ခြင်း အက်ပ်များအား ပိတ်ဆို့ထားခြင်း

၂၀၂၂ ဇူလိုင် ၁ မှ ၂၀၂၃ ဇွန်လ ၃၀ အထိ လက်ငင်း စာတိုပေးပို့ခြင်း အက်ပ် လေးခုအတွက် OONI တိုင်းတာမှု များကို ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။

	Facebook Messenger	Signal	Telegram	Whatsapp
တိုင်းတာမှုစုစုပေါင်း	၁၅,၅၃၈	၇,၈၅၄	၁၅,၅၀၅	၁၅,၄၆၁
“ပိတ်ဆို့ခံရပြီး”နှင့် “ပိတ်ဆို့ခံရဖွယ်ရှိ” သည့် ရာခိုင်နှုန်း	၆၁.၄%	၂၁.၁%	၁၀.၁%	၄၆.၇%

မှတ်ချက် - မအောင်မြင်သော တိုင်းတာမှုများကို ဤဇယားမှ ဖယ်ထုတ်ထားပါသည်။

- Facebook messenger စမ်းသပ်မှုက ASN ၃၉ ခုမှတစ်ဆင့် မအောင်မြင်သော DNS ရှာဖွေမှုများနှင့် မအောင်မြင်သော TCP ချိတ်ဆက်မှုများပါသည့် မူမမှန်မှုများကို ပြသခဲ့သည်။ သို့သော် ၎င်းကို တခါ တရံ့ ဝင်ရောက်အသုံးပြုနိုင်ကြောင်း တွေ့ရသည်။
- ASN ၃၈ ခု၌ Signal ကို အသုံးပြုနိုင်ကြောင်း စမ်းသပ်မှုအများစုက ဖော်ပြခဲ့သည်။ ပိတ်ဆို့မှု လက္ခဏာ များကို ကိုယ်စားပြုသည့် မူမမှန်မှုအား အချို့ရလဒ်များက ဖော်ပြသည်။
- Telegram စမ်းသပ်မှု အားလုံးနီးပါးသည် စမ်းသပ်ကာလအတွင်း ASN အခု ၄၀ တွင် ဆက်တိုက် ဝင်ရောက်ခွင့်ရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ၎င်းတို့သည် ရက်အနည်းငယ်၌သာ ပိတ်ဆို့ခံရဖွယ်ရှိသည်။
- ASN အခု ၄၀ ရှိ WhatsApp စမ်းသပ်မှု၏ တိုင်းတာချက်များအရ WhatsApp သည် ပိတ်ဆို့ခံရဖွယ် လက္ခဏာများရှိသော်လည်း အချို့ရက်များတွင် ကွန်ရက်အချို့မှ ဝင်ရောက်အသုံးပြုခွင့်ပေးထားကြောင်း တွေ့ရသည်။

ဆင်ဆာဖြတ်ကျော်ခြင်း နည်းလမ်းများကို ပိတ်ဆို့ခြင်း

	Psiphon	Tor	Tor Snowflake	Vanilla Tor
တိုင်းတာမှု စုစုပေါင်း	၁၅၅၉၀	၁၅၃၁၃	၄၇၁၀	၄၆၄၀
“ပိတ်ဆို့ခံရပြီး”နှင့် “ပိတ်ဆို့ခံရဖွယ်ရှိ” သည့် ရာခိုင်နှုန်း	၂.၆ %	၇.၉ %	၈.၀%	၀.၀ %

မှတ်ချက် - မအောင်မြင်သော တိုင်းတာမှုများကို ဤဇယားမှ ဖယ်ထုတ်ထားပါသည်။

- သုတေသနကာလတစ်လျှောက်လုံးနီးပါးအတွက် **Psiphon** သည် **ASNs** ၃၂ ခု ဖြင့် စမ်းသပ်ထားသည့် ကွန်ရက်တွင် လုပ်ဆောင်ခဲ့ပြီး၊ အင်တာနက်ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုကို ဖြတ်ကျော်ရန် အသုံးပြုနိုင်ခဲ့သည်။
- စမ်းသပ်ကာလအတွင်း **Tor** သည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ **ASN** ၃၁ ခု၌ လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြောင်း **Tor** စမ်းသပ်မှု အားလုံးနီးပါးတွင် ဖော်ပြထားသည်။
- စမ်းသပ်မှုရလဒ်များအရ **Tor Snowflake** သည် ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုကို ဖြတ်ကျော်ရန် အများအားဖြင့် **ASN** ၂၁ ခုတွင် လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။
- **Tor (Vanilla)** စမ်းသပ်မှုများက **Tor** ကွန်ရက်သည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကွန်ရက် ၂၁ ခုတွင် အသုံးပြုနိုင်ကြောင်း ပြသခဲ့သည်။

အကန့်အသတ်များအပေါ် အသိအမှတ်ပြုဝန်ခံခြင်း

- လေ့လာမှုအချိန်ကာလ**

လတ်တလောကြုံတွေ့နေရသည့် ဆင်ဆာဖြတ်တောက်ခံရမှု အလားအလာများနှင့် ဖြစ်ရပ်များကို စစ်ဆေးရန်အတွက် ၂၀၂၂ ဇူလိုင် ၁ မှ ၂၀၂၃ ဇွန် ၃၀ အထိ ကောက်ယူစုစည်းထားသော ကွန်ရက် တိုင်းတာမှုများအတွက် ဤလေ့လာတွေ့ရှိချက်များကို ကန့်သတ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။
- ဒေသတွင်းကွန်ရက်များ**

ကွန်ရက်တိုင်းတာမှုများကို မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဒေသတွင်းကွန်ရက် ၄၃ ခုမှ ကောက်ယူခဲ့သော်လည်း OONI ဆော့ဖ်ဝဲကိုအသုံးပြုသည့် စမ်းသပ်ခြင်းများအား ကွန်ရက်အားလုံးတွင် တသမတ်တည်း မလုပ်ဆောင် နိုင်ခဲ့ပါ။
- ဝဘ်ဆိုက်များ၏ တိုင်းတာမှုယူနစ်အဖြစ် input/URL ကို အသုံးပြုခြင်း။**

“URL” (သို့မဟုတ် OONI ၏ ဝေါဟာရများ - ထည့်သွင်းမှု) နှင့် “ဒိုမိန်း” တို့သည် ဝဘ်ဆိုက်တစ်ခုကို ရည်ညွှန်းရန် အများအားဖြင့် အသုံးပြုသည့် အပြန်အလှန်ပြောင်းလဲနိုင်သော အသုံးအနှုန်းများ ဖြစ်သည်။ browser တစ်ခုတွင် “https” သို့မဟုတ် “http” ဖြင့် စတင်သည့် URL နှင့်ဆင်တူသော URL အပြည့်အစုံသည် OONI စမ်းသပ်မှုစာရင်းတွင် ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုစမ်းသပ်ရန် OONI Probe အတွက် ထည့်သွင်းမှုဖြစ်သည်။ ဆင်ဆာဖြတ်တောက်ရာတွင် DNS သို့မဟုတ် HTTP ကြားဝင် နှောင့် ယှက်မှု သို့မဟုတ် အခြားသော ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုပုံစံများ ပါဝင်နိုင်သည်။ URL သို့မဟုတ် ဒိုမိန်း အဆင့် နှစ်မျိုးလုံးတွင် နည်းလမ်းပေါ် မူတည်၍ ပိတ်ဆို့ခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် OONI မှ ရလဒ်များကို ဆန်းစစ်သည့်အခါ သက်ဆိုင်ရာ ထည့်သွင်းမှု သို့မဟုတ် ဒိုမိန်း တို့နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အရေ အတွက် ကွဲပြားမှုများရှိသည်ကို စာဖတ်သူသတိပြုရန် လိုသည်။

၂၀၂၂ အစီရင်ခံစာတွင် ပိတ်ဆို့ထားသောဝဘ်ဆိုက်အရေအတွက်ကို တိုင်းတာသောအခါ ထပ်တူပါရှိ နေမှုများကို လျော့ချရန် ဝဘ်ဆိုက်တစ်ခု၏ တိုင်းတာမှုယူနစ်တစ်ခုအဖြစ် ဒိုမိန်းကို အသုံးပြုခဲ့သည်။ သို့သော် ဤ ၂၀၂၃ အစီရင်ခံစာတွင် ၎င်းအစား ထည့်သွင်းမှုကို အသုံးပြုပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆို သော် ဝဘ်ဆိုက်စာမျက်နှာကို မည်သည့်အတွက်ကြောင့် ပိတ်ဆို့ထားကြောင်း အကြောင်းအရာ များ စွာကို ပေးနိုင်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ တွေ့ရှိချက်များကို CitizenLab စမ်းသပ်မှုစာရင်းအရ ပိုမိုတိကျ စွာ အမျိုးအစားခွဲခြားထားပြီး၊ URL format ဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။ ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှု အခြေအနေများနှင့်ပတ်သက်သည့် တွေ့ရှိချက်များကို ပိုမိုနားလည်ရန် OONI စမ်းသပ်မှုရလဒ်များ အပေါ် အခြေခံထားသည့် အမှန်တကယ်အရေအတွက်များအစား ပိတ်ဆို့ခံရပြီး သို့မဟုတ် ပိတ်ဆို့ခံရ ဖွယ်ရှိသည့် ရာခိုင်နှုန်းများကို အသုံးပြုခဲ့သည်။
- OONI အချက်အလက်များနှင့် အရေအတွက်များတွင် ခြားနားချက်များ**

ဤအစီရင်ခံစာပါ တွေ့ရှိချက်များကို OONI ၏ အချက်အလက်များမှ ဆက်လက် စီမံဆောင်ရွက်ထားပါသည်။ နိုင်ငံ သို့မဟုတ် ဒေသဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာအပေါ် အခြေခံ၍ iMAP သုတေသီများ၏ ထပ်တိုးဆန်းစစ်မှုနှင့် ကိုယ်တိုင်စစ်ဆေးခြင်းမှတစ်ဆင့် မှားယွင်းမှုများကို ဖယ်ရှားခဲ့ပြီး၊ အတည်ပြုပိတ်ဆို့ခြင်းများကို ထပ်မံ ရရှိခဲ့သည်။ ဤဆန်းစစ်မှုများကို OONI ၏ fingerprints များတွင် ထပ်မံထည့်သွင်းမည်ဖြစ်ပြီး၊ OONI သည် ၎င်းတို့အား နောင်လာမည့်စမ်းသပ်မှုများအတွက်သာ ဆောင်ရွက်မည် ဖြစ်သည်။

ထို့အပြင် iMAP သုတေသီများသည် CitizenLab စမ်းသပ်မှုစာရင်းများတွင် မပါဝင်သည့် ပိတ်ဆို့ထားသော ဝဘ်ဆိုက်များကို အမျိုးအစားခွဲကာ၊ စိတ်ကြိုက်စမ်းသပ်မှုစာရင်းများမှတစ်ဆင့် OONI ဖြင့် စမ်းသပ်ခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဤအစီရင်ခံစာပါ ကိန်းဂဏန်းများသည် OONI Explorer မှ ရလဒ်များနှင့် ကွဲပြားနိုင်သည်။

- လက်ငင်း စာတိုပေးပို့ခြင်း အက်ပ်များနှင့် ဆင်ဆာဖြတ်ကျော်ခြင်း နည်းလမ်းများကို စမ်းသပ်ခြင်း။ ဤအစီရင်ခံစာတွင်ပါဝင်သော လက်ငင်း စာတိုပေးပို့ခြင်း အက်ပ်များနှင့် ဆင်ဆာဖြတ်ကျော်ခြင်း နည်းလမ်းများကို OONI မှ စမ်းသပ်ထားသည့် အရာများအဖြစ် ကန့်သတ်ထားသည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပိုမိုအသုံးများသော အက်ပ်များအား ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှု အခြေအနေကို မထင်ဟပ်နိုင်ပါ။
- မြန်မာနိုင်ငံရှိလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာများ
အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း၌ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံတွင်းဝဘ်ဆိုက်များပါဝင်သည့် ပိတ်ဆို့နိုင်ခြေ ရှိသော ဝဘ်ဆိုက်များအတွက် စမ်းသပ်မှုစာရင်းအသစ်နှင့်အတူ အွန်လိုင်းတက်ကြွလှုပ်ရှားသူ အများအပြား ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ စမ်းသပ်မှုစာရင်းကို update လုပ်ရန်နှင့် OONI Probe app ကို ဆောင်ရွက်ရန် စေတနာ့ဝန်ထမ်းများ လုံလောက်မှုမရှိသောကြောင့်၊ တွေ့ရှိချက်များတွင် ကွာဟချက်အချို့ ရှိနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤလေ့လာတွေ့ရှိချက်များသည် အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ (SAC) အပေါ် ဆန့်ကျင်သည့် နေရာဒေသများမှ ဝဘ်ဆိုက်များကို ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုခြင်းသည် အန္တရာယ်ရှိနိုင်သဖြင့်၊ နိုင်ငံရေးပဋိပက္ခအတွင်း ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော ဝဘ်ဆိုက်အသစ်များအားလုံးကို ခြုံငုံသုံးသပ်မိနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း မြန်မာနိုင်ငံ၌ ဒေသတွင်း ကွန်ရက်များမှတစ်ဆင့် OONI Probe ကိုအသုံးပြု၍ စမ်းသပ်စာရင်းများအား လုပ်ဆောင်ပါက အန္တရာယ်ရှိနိုင်သည့် ဆိုက်ဘာအသုံးပြုသူများကို စစ်အစိုးရသည် ဆက်လက်၍ တင်းတင်းကြပ်ကြပ် တားမြစ်ထားပါသည်။

အနှစ်ချုပ်သုံးသပ်ချက်များ

အာဏာသိမ်းမှု နှစ်နှစ်တာကာလအတွင်း စစ်တပ်သည် ဒီမိုကရေစီအရေးလိုလားသော လှုပ်ရှားတက်ကြွသူများ၏ သတင်းရယူခွင့်ကို ကန့်သတ်ရန်အတွက် လွန်ခဲ့သည့်ဆယ်စုနှစ်များအတွင်းက ဆောင်ရွက်ခဲ့ဖူးသော အင်တာနက်ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှု မူဝါဒများနှင့် online ဖိနှိပ်မှုများကို ပြန်လည်အသက်သွင်းရန် ကြိမ်ဖန်များစွာ ကြိုးပမ်းနေသည်။ နိုင်ငံတော် စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ (SAC) သည် အွန်လိုင်းမှတစ်ဆင့် သတင်းအချက်အလက် စီးဆင်းမှုများကို အဓိကထိန်းချုပ်ခြင်းဖြင့် ၎င်းတို့၏ စောင့်ကြည့်ရေးလုပ်ငန်းများကို အားကောင်းလာစေရန် နည်းလမ်းများရှာဖွေသည်။ စစ်တပ်ကို ဆန့်ကျင်သော သို့မဟုတ် သွယ်ဝိုက်သောနည်းဖြင့် ဝေဖန်သည့် မည်သည့်အကြောင်းအရာကိုမဆို တရားဥပဒေနှင့်မညီဟု ယူဆ၍ ၎င်းတို့အား ဥပဒေအရ အပြစ်ပေးနိုင်သည်။

ဤအစီရင်ခံစာတွင် iMAP စီမံကိန်းအား ဆောင်ရွက်နေကြသော သီးခြားလွတ်လပ်သည့် သုတေသီများသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ လတ်တလော အင်တာနက်ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှု လမ်းကြောင်းနှင့် ဖြစ်ရပ်များကို လေ့လာခဲ့ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ၂၀၂၂ ဇူလိုင် ၁ မှ ၂၀၂၃ ဇွန် ၃၀ အထိ OONI တိုင်းတာမှုအချက်အလက်များအရ ဝတ်ဆိုက် ပိတ်ဆို့ခြင်းများ၊ လက်ငင်း စာတိုပေးပို့ခြင်းနှင့် ဆင်ဆာဖြတ်ကျော်ခြင်း နည်းလမ်းများကို လေ့လာ ဆန်းစစ်ခြင်းဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကွန်ရက်နှောင့်ယှက်ခံရမှုကို ကြည့်ရှုခဲ့ပါသည်။ စုစုပေါင်းဝတ်ဆိုက် ၂,၄၇၇ အနက် ၁၇၇ ခုအား DNS နှင့် HTTP ပိတ်ဆို့ခြင်းနည်းလမ်းများကို အများဆုံးအသုံးပြု၍ အတည်ပြုပိတ်ဆို့ထားကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။ လေ့လာမှုအရ အတည်ပြုပိတ်ဆို့ထားသော ဝတ်ဆိုက်များ၏ အရေအတွက်အများဆုံးကို အစိုးရဝတ်ဆိုက်အမျိုးအစားတွင် တွေ့ရှိရပြီး၊ ISP နှစ်ခုက အဓိကပိတ်ဆို့ထားသည်။ ၂၀၂၂ ဧပြီ ၈ တွင် ပို့ဆောင်ရေးနှင့် ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန (MoTC) သည် အမျိုးသားညီညွတ်ရေး အစိုးရ (NUG) နှင့် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ကိုယ်စားပြုကော်မတီ (CRPH) တို့ အပါအဝင် SAC ကို ဆန့်ကျင်သော မည်သည့် ဝတ်ဆိုက်ကိုမဆို တားမြစ်ပိတ်ပင်ရန် လျှို့ဝှက်ညွှန်ကြားချက် ထုတ်ပြန်ထားသည်။ ထို့အပြင် လူမှုကွန်ရက် ဝတ်ဆိုက်များသည် ဒုတိယအများဆုံး အပိတ်ခံရသောဝတ်ဆိုက်များဖြစ်ပြီး၊ ၎င်းနောက်တွင် စစ်သွေးကြွမှုဆိုင်ရာ ဝတ်ဆိုက်များ သည် တတိယအများဆုံး ပိတ်ဆို့ခံရသည်။ စုစုပေါင်းဝတ်ဆိုက် ၁၇၇ ခု အနက် ၁၀၄ ခု သည် ယခင်နှစ်က ပိတ်ဆို့ခံခဲ့ရသည့် ဝတ်ဆိုက်များ ဖြစ်သည်။ Facebook messenger အား စမ်းသပ်စဉ် ASN ၃၉ ခု တွင် မအောင်မြင်သော DNS ရှာဖွေမှု များနှင့် TCP ချိတ်ဆက်မှုများ အပါအဝင် မှုမမှန်မှုများစွာကို တွေ့ရှိခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် Facebook messenger အား အချိန်အတော်ကြာ ပိတ်ဆို့ထားနိုင်သည်ဟု ကောက်ချက်ချနိုင်သည်။ Signal နှင့် Whatsapp တို့ကို အချို့ ISP များမှတစ်ဆင့် အချို့နေ့များတွင် ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုနိုင်သော်လည်း၊ ပိတ်ဆို့ခံရနိုင်ခြေ ပိုများသောကြောင့် ၎င်းတို့အား ဝင်ရောက်နှောင့်ယှက်ရန် ဖြစ်နိုင်ချေရှိသော ပစ်မှတ်များအဖြစ် သတ်မှတ်ထားသည်။ Telegram သည် ကွန်ရက်အများစုတွင် ဝင်ရောက်အသုံးပြုနိုင်ပုံပေါ်သည်။ Psiphon ၊ Tor ၊ Tor Snowflake နှင့် Vanilla Tor ကဲ့သို့ ဆင်ဆာဖြတ်ကျော်ခြင်း နည်းလမ်းအများစုသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ သုံးစွဲသူများ အတွက် အချိန်အတော်ကြာ အသုံးပြုနိုင်ပုံပေါ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အင်တာနက်ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုသည် တဖြည်းဖြည်း တိုးပွားလာလျက်ရှိသည်။ အာဏာသိမ်းပြီး တစ်နှစ်ခန့်အကြာတွင် ဝတ်ဆိုက်ပေါင်း ၂,၁၃၀ အနက် ၁၁၂ ခုကို DNS နှင့် HTTP အဆင့် ဝင်ရောက်နှောင့်ယှက်မှုများဖြင့် ပိတ်ဆို့ထားကြောင်း [၂၀၂၂ OONI အစီရင်ခံစာ](#)၌ တွေ့ရှိခဲ့သည်။ အာဏာသိမ်းပြီး နှစ်နှစ်

အကြာ ၂၀၂၃ တွင် ဝတ်ဆိုင်အသစ် ၇၃ ခု၊ ဆက်သွယ်ရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ဆင်ဆာဖြတ်ကျော်ခြင်း နည်းလမ်းများကို ပိတ်ဆို့၍ သတင်းအချက်အလက်စီးဆင်းမှုကို စစ်တပ်မှ စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများဖြင့် ဆက်လက်ကန့်သတ်ထားဆဲဖြစ်ကြောင်း OONI မှ တွေ့ရှိခဲ့သည်။ Freedom on the Net ၏ အစီရင်ခံစာတွင် မြန်မာနိုင်ငံကို “လွတ်လပ်မှုမရှိသော” နိုင်ငံအဖြစ် အဆင့်သတ်မှတ်ထားသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့် အဆင့်အတန်းကို မြှင့်တင်ရန်အတွက် မြန်မာပြည်သူတို့ အဓိကမှီခိုအားထားနေရသော ပိတ်ဆို့ထားသည့် ဝတ်ဆိုင်များ၊ လက်ငင်း စာတိုပေးပို့ခြင်း အကပ်များနှင့် ဆင်ဆာဖြတ်ကျော်ခြင်း နည်းလမ်းများမှတစ်ဆင့် အင်တာနက် ဝင်ရောက်နှောင့်ယှက်မှုတို့ကို ဖော်ထုတ်ရန် OONI က လုပ်ဆောင်လျက်ရှိပါသည်။ သို့သော် OONI သည် နိုင်ငံပြင်ပမှနေ၍ ဆင်ဆာဖြတ်တောက်ခြင်းတိုင်းတာမှုများကို ကောက်ယူနိုင်စွမ်း မရှိပါ။ ထို့ကြောင့် ၎င်းသည် နိုင်ငံအတွင်း အခြေစိုက်ပြီး အချက်အလက်များအတွက် ပံ့ပိုးကူညီလိုသော စေတနာ့ဝန်ထမ်းများအပေါ် မှီခိုနေရပါသည်။ စေတနာ့ဝန်ထမ်းလုပ်ရန် နည်းလမ်းများစွာရှိပါသည်။ ဤလေ့လာမှုတွင် ကူညီပံ့ပိုးပေးခြင်းဖြင့် အင်တာနက် နှောင့်ယှက်မှုများကို ဖော်ထုတ်ရာတွင် ကျွန်ုပ်တို့နှင့်အတူတကွ ကူညီဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။

အစီရင်ခံစာ၏ လေ့လာမှုအပေါ်ကူညီပံ့ပိုးပေးခြင်း

သင်သည် OONI တိုင်းတာမှုအတွက် ကူညီပံ့ပိုးပေးလိုပါက ပါဝင်ကူညီရန် နည်းလမ်းများစွာရှိပါသည်။

- စမ်းသပ်ခြင်း - Linux ပလပ်ဖောင်းများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် CLI အပါအဝင် mobile (iOS နှင့် Android) နှင့် desktop နှစ်မျိုးစလုံးပါဝင်သော platform အမျိုးမျိုး ([various platforms](#)) တွင် စမ်းသပ်ကြည့်နိုင်ပါသည်။ သင်စမ်းသပ်သည့်ဒီမိုများကို [Citizenlab စမ်းသပ်မှုစာရင်းများ](#) မှ သို့မဟုတ် သင့်လိုအပ်ချက်အတွက် စိတ်ကြိုက်စမ်းသပ်မှုစာရင်းများမှ ကျပန်းရွေးချယ်နိုင်ပါသည်။
- စမ်းသပ်မှု စာရင်းများအတွက် ပံ့ပိုးကူညီခြင်း - သင်သည် GitHub သို့မဟုတ် [OONI](#) စမ်းသပ်မှုစာရင်းများတွင် ကူညီပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။
- ဘာသာပြန်ပေးခြင်း - ဤနေရာ [here](#) ၌ OONI Probe ကို သင့် ဒေသတွင်း ဘာသာစကားသို့ ပြန်ဆိုပေးနိုင်ပါသည်။
- လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းပေးခြင်း - [OONI's Slack channel](#) တွင် လူမှုအဖွဲ့အစည်းနှင့် ဆွေးနွေးမှုများ၌ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။

အသိအမှတ်ပြု ကျေးဇူးတင်လွှာ

ကျွန်ုပ်တို့သည် Open Observatory of Network Interference အဖွဲ့အား ဤစီမံကိန်းတွင် ၎င်းတို့၏ ဆောင်ရွက်ပေးမှုများအတွက် ပဏာမ ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ OONI Probe အသုံးပြုရာတွင် ကူညီပေးသော မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပြည်တွင်းလုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များ၊ တက်ကြွစွာပါဝင်ဆောင်ရွက်ပေးသူများ၊ ပညာရှင်များ၊ သုတေသီများနှင့် အမည်မသိအသုံးပြုသူများကို ၎င်းတို့၏ ကူညီပေးမှုအတွက် အဖွဲ့ကိုယ်စား ကျွန်ုပ်တို့က ကျေးဇူးတင်ကြောင်း ဖော်ပြလိုပါသည်။ သင်တို့၏ ပံ့ပိုးကူညီမှုများသည် ဤအစီရင်ခံစာကို အောင်အောင်မြင်မြင် ဖြစ်မြောက်လာစေခဲ့ပါသည်။

နောက်ဆက်တွဲ ၁ - အတည်ပြုပိတ်ဆို့ထားသော ဝဘ်ဆိုက်များစာရင်း

ပိတ်ဆို့ထားသော ဝဘ်ဆိုက်များ	အမျိုးအစား	ASN	အသေးစိတ် အချက်အလက်
00NI က အတည်ပြုခြင်း			
www.anonymouse.org	အချက်အလက်၊ အမည် သိုလှမ်းပေးသည့်စနစ်နှင့် ဆင်ဆာဖြတ်ကျော်ခြင်း နည်းလမ်းဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.aungsanu.com	နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385, AS138168	Link
www.burmachannel.website	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS138168, AS133385, AS136780	Link
www.burmese.dvb.no	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.join.allpornsitespass.com	ညစ်ညမ်းစာပေနှင့်ရုပ်ရှင် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS134840, AS136780	Link
www.karen.kicnews.org	လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စရပ် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS134840, AS133385	Link
www.karennews.org	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS134840, AS133385, AS136780	Link
www.kicnews.org	လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စရပ် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS134840, AS133385	Link
www.medicalsharing.website	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385, AS136780	Link
www.mizzima.com	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.thutazone.org	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.trend.lwinpyin.com	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385, AS136780	Link
www.twitter.com	လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS63852	Link
www.athanmyanmar.org	လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စရပ် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.hotporntubes.com	ညစ်ညမ်းစာပေနှင့်ရုပ်ရှင် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS58952, AS136780	Link
www.indianpornvideo.org	ညစ်ညမ်းစာပေနှင့်ရုပ်ရှင် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS136780	Link
www.mizzima.tv	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.mizzimaburmese.com	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.phothutaw.com	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS134840, AS133385, AS136780	Link

ပိတ်ဆို့ထားသော ဝဘ်ဆိုက်များ	အမျိုးအစား	ASN	အသေးစိတ် အချက်အလက်
www.pornhub.com	ညစ်ညမ်းစာပေနှင့်ရုပ်ရှင် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS136780	Link
www.psftnla.org	အကြမ်းဖက်နှင့် စစ်သွေးကြွ မှုဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS136780	Link
www.seemygf.com	ညစ်ညမ်းစာပေနှင့်ရုပ်ရှင် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS136780	Link
www.thithtoolwin.com	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.thithtoolwin.com	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.trueamateurs.com	ညစ်ညမ်းစာပေနှင့်ရုပ်ရှင် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS136780	Link
www.xvideos.com	ညစ်ညမ်းစာပေနှင့်ရုပ်ရှင် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS136780	Link
www.youporn.com	ညစ်ညမ်းစာပေနှင့်ရုပ်ရှင် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS136780	Link
www.1221cd.org	နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385, AS133440	Link
www.7day.news	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.abs.twimg.com	လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385, AS 133440	Link
www.arabnxxx.org	ညစ်ညမ်းစာပေနှင့်ရုပ်ရှင် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS138168	Link
www.barnyarbarnyar.com	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385, AS138168	Link
www.burmacampaign.org.uk	နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.burmese.narinjara.com	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS138168	Link
www.cdn.fsbx.com	လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.celemedia.club	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.channelmyanmar.org	သတင်းအချက်အလက် မျှဝေခြင်း ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.coronavirus-map.com	ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS58952, AS133385	Link
www.coronavirus.app	ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS58952	Link
www.dailyporn.club	ညစ်ညမ်းစာပေနှင့်ရုပ်ရှင် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS138168	Link

ပိတ်ဆို့ထားသော ဝဘ်ဆိုက်များ	အမျိုးအစား	ASN	အသေးစိတ် အချက်အလက်
www.edge-chat.instagram.com	လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS63852, AS58952, AS133385, AS133440	Link
www.edge-mqtt.facebook.com	လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385, AS133440	Link
www.external.xx.fbcdn.net	လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.fbcdn.net	လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.hiburma.net	လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စရပ် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.hola.org	အချက်အလက်၊ အမည် သိုလှမ်းပေးသည့် စနစ်နှင့် ဆင်ဆာဖြတ်ကျော်ခြင်း နည်းလမ်းဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.i.instagram.com	လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS63852, AS58952, AS133385, AS133440	Link
www.lookaside.facebook.com	လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385, AS133440	Link
www.maharmedianews.com	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.manporn.xxx	ညစ်ညမ်းစာပေနှင့်ရုပ်ရှင် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS134840	Link
www.mc.warnaing.website	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.mmrednews.com	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.mohadm.nugmyanmar.org	အစိုးရ ဝဘ်ဆိုက်	AS134840	Link
www.mohai.nugmyanmar.org	အစိုးရ ဝဘ်ဆိုက်	AS134840	Link
www.mohr.nugmyanmar.org	အစိုးရ ဝဘ်ဆိုက်	AS134840	Link
www.moic.nugmyanmar.org	အစိုးရ ဝဘ်ဆိုက်	AS134840	Link
www.mol.nugmyanmar.org	အစိုးရ ဝဘ်ဆိုက်	AS134840	Link
www.monrec.nugmyanmar.org	အစိုးရ ဝဘ်ဆိုက်	AS134840	Link
www.mowyca.nugmyanmar.org	အစိုးရ ဝဘ်ဆိုက်	AS134840	Link
www.mrattkthu.com	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.mullvad.net	အချက်အလက်၊ အမည် သိုလှမ်းပေးသည့် စနစ်နှင့် ဆင်ဆာဖြတ်ကျော်ခြင်း နည်းလမ်းဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link

ပိတ်ဆို့ထားသော ဝဘ်ဆိုက်များ	အမျိုးအစား	ASN	အသေးစိတ် အချက်အလက်
www.myanmar-now.org ⁷⁶	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.myanmar-now.org ⁷⁷	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.myporngay.com	ညစ်ညမ်းစာပေနှင့်ရုပ်ရှင် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS134840	Link
www.nenow.in	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.nordvpn.com	အချက်အလက်၊ အမည် သိုလှမ်းပေးသည့် စနစ်နှင့် ဆင်ဆာဖြတ်ကျော်ခြင်း နည်းလမ်းဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.nugmyanmar.org	အစိုးရဝဘ်ဆိုက်	AS134840	Link
www.nwayoomyanmar.com	နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	AS133385	Link
www.openvpn.net	အချက်အလက်၊ အမည် သိုလှမ်းပေးသည့် စနစ်နှင့် ဆင်ဆာဖြတ်ကျော်ခြင်း နည်းလမ်းဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.opera.com	ဆက်သွယ်ရေး နည်းလမ်း များဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.pbs.twimg.com	လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.progressivevoicemyanmar.org	လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စရပ် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.protonvpn.com	အချက်အလက်၊ အမည် သိုလှမ်းပေးသည့် စနစ်နှင့် ဆင်ဆာဖြတ်ကျော်ခြင်း နည်းလမ်းဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.rohingyakhobor.com	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.santhitsa.net	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.scontent.xx.fbcdn.net	လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385, AS133440	Link
www.speedify.com	အချက်အလက်၊ အမည် သိုလှမ်းပေးသည့် စနစ်နှင့်	AS133385	Link

⁷⁶ မတူညီသော URL နှင့် တူညီသောဒိုမိန်း: <https://myanmar-now.org/en/>

⁷⁷ မတူညီသော URL နှင့် တူညီသောဒိုမိန်း: <https://myanmar-now.org/mm/>

ပိတ်ဆို့ထားသော ဝဘ်ဆိုက်များ	အမျိုးအစား	ASN	အသေးစိတ် အချက်အလက်
	ဆင်ဆာဖြတ်ကျော်ခြင်း နည်းလမ်းဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်		
www.ssppssa.org	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.static.xx.fbcdn.net	လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385, AS133440	Link
www.staticxx.facebook.com	လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385, AS133440	Link
www.strongvpn.com	အချက်အလက်၊ အမည် သို့ဝက်ပေးသည့် စနစ်နှင့် ဆင်ဆာဖြတ်ကျော်ခြင်း နည်းလမ်းဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.surfshark.com	အချက်အလက်၊ အမည် သို့ဝက်ပေးသည့် စနစ်နှင့် ဆင်ဆာဖြတ်ကျော်ခြင်း နည်းလမ်းဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.thatinhman.com	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.tipsmyanmarnews.com	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.twitter.com	လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS63852, AS134840, AS58952, AS133385	Link
www.upload.twitter.com	လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS63852, AS58952	Link
www.video.twimg.com	လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385, AS133440	Link
www.web.facebook.com	လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.arakanarmy.net	အကြမ်းဖက်နှင့် စစ်သွေးကြွ မှုဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS134840, AS138168	Link
www.bnionline.net ⁷⁸	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.bnionline.net ⁷⁹	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.boommyanmar.com	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.change.org	လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စရပ် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.dmgburmese.com	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link

⁷⁸ မတူညီသော URL နှင့် တူညီသောဒိုမိန်း: <https://www.bnionline.net/>

⁷⁹ မတူညီသော URL နှင့် တူညီသောဒိုမိန်း: <https://www.bnionline.net/mm/>

ပိတ်ဆို့ထားသော ဝဘ်ဆိုက်များ	အမျိုးအစား	ASN	အသေးစိတ် အချက်အလက်
www.facebook.com ⁸⁰	လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS134840, AS133385	Link
www.facebook.com ⁸¹	လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385, AS133440	Link
www.frontiermyanmar.net	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.instagram.com	သတင်းအချက်အလက် မျှဝေခြင်း ဝဘ်ဆိုက်	AS63852, AS58952	Link
www.irrawaddy.com	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.isupportmyanmar.com	နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS134840, AS133385	Link
www.justiceformyanmar.org	လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စရပ် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.kantarawaddytimes.org	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.mediafire.com	သတင်းအချက်အလက် မျှဝေခြင်း ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.messenger.com	ဆက်သွယ်ရေး နည်းလမ်း များဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.narinjara.com	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.newsvsinformation.com	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.rfa.org ⁸²	လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စရပ် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.rfa.org ⁸³	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.rohingyanewsbank.com	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.sbs.com.au ⁸⁴	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.sbs.com.au ⁸⁵	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.thestateless.com	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.watchmyexgf.net	ညစ်ညမ်းစာပေနှင့်ရုပ်ရှင် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www xnxxsexmovies.com	ညစ်ညမ်းစာပေနှင့်ရုပ်ရှင် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link

⁸⁰ မတူညီသော URL နှင့် တူညီသောဒိုမိန်း: <https://www.facebook.com/>

⁸¹ မတူညီသော URL နှင့် တူညီသောဒိုမိန်း: <https://www.facebook.com/RTNews>

⁸² မတူညီသော URL နှင့် တူညီသောဒိုမိန်း: <https://www.rfa.org/>

⁸³ မတူညီသော URL နှင့် တူညီသောဒိုမိန်း: <https://www.rfa.org/burmese/>

⁸⁴ မတူညီသော URL နှင့် တူညီသောဒိုမိန်း: <https://www.sbs.com.au/language/burmese/>

⁸⁵ မတူညီသော URL နှင့် တူညီသောဒိုမိန်း: <https://www.sbs.com.au/language/coronavirus?cid=infocus>

ပိတ်ဆို့ထားသော ဝဘ်ဆိုက်များ	အမျိုးအစား	ASN	အသေးစိတ် အချက်အလက်
ဆန်းစစ်မှုများက ထပ်မံအတည်ပြုခြင်း			
www.auntysweet.blogspot.com	ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.blog-aunghtut.blogspot.com	ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.blog.mghla.net	ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.blogmarks.net	လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.canna.to	ဖိုင်မျှဝေသည့် စနစ် ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.chitsanm.blogspot.com	ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	AS135300	Link
www.discord.gg	ဆက်သွယ်ရေး နည်းလမ်း များဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.health.thithtoolwin.com	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.hrlibrary.umn.edu	လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စရပ် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.instinctmagazine.com	လိင်တူချင်းနှင့် လိင်တူ လိင်ကွဲ ချစ်ကြိုက်မှုဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.journals.thithtoolwin.com	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.madyjune.blogspot.com	Hosting and Blogging ပလက်ဖောင်း ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.mbc-1813.org	ဘာသာရေးနှင့်သက်ဆိုင် သော ဝဘ်ဆိုက်များ	AS135300	Link
www.mgaybook.blogspot.com	လိင်တူချင်းနှင့် လိင်တူ လိင်ကွဲ ချစ်ကြိုက်မှုဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.minyekyawswar.blogspot.com	နိုင်ငံရေးဝေဖန်မှု ဝဘ်ဆိုက်များ	AS135300	Link
www.mmhan.blogspot.com	Hosting and Blogging ပလက်ဖောင်း ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.mmmilitary.blogspot.com	နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.moechaint.blogspot.com	Hosting and Blogging ပလက်ဖောင်း ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link

ပိတ်ဆို့ထားသော ဝဘ်ဆိုက်များ	အမျိုးအစား	ASN	အသေးစိတ် အချက်အလက်
www.motherland-2009.blogspot.com	နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.mtmblog.blogspot.com	နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.myanmar.anglican.org	လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စရပ် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.myanmarconstitutioncritic.blogspot.com	နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.myanmarecosolutions.com	သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.myanmargazette.net	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.myanmarnews.net	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.myanmarstudyabroad.org	Hosting and Blogging ပလက်ဖောင်း ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.myatthura.blogspot.com	Hosting and Blogging ပလက်ဖောင်း ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.mycutestories.blogspot.com	လိင်တူချင်းနှင့် လိင်တူ လိင်ကွဲ ချစ်ကြိုက်မှုဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.mymetroworld.blogspot.com	Hosting and Blogging ပလက်ဖောင်း ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.proxy.org	အချက်အလက်၊ အမည် သို့ဝှက်ပေးသည့် စနစ်နှင့် ဆင်ဆာဖြတ်ကျော်ခြင်း နည်းလမ်းဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.proxytools.sourceforge.net	အချက်အလက်၊ အမည် သို့ဝှက်ပေးသည့် စနစ်နှင့် ဆင်ဆာဖြတ်ကျော်ခြင်း နည်းလမ်းဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.ren.tv	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.ria.ru	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.betfair.com	လောင်းကစားဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.izapya.com	လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.karennationalunion.net	အကြမ်းဖက်နှင့် စစ်သွေးကြွမှုဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link

ပိတ်ဆို့ထားသော ဝဘ်ဆိုက်များ	အမျိုးအစား	ASN	အသေးစိတ် အချက်အလက်
www.lasenza.com	ကာမရာဂနွှီးဆွသော ဝဘ်စားဆင်ယင်ပုံဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.lesbiansubmission.com	ညစ်ညမ်းစာပေနှင့်ရုပ်ရှင် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.linkedin.com	လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.luckynugget.com	လောင်းကစားဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.lwinpyin.com	ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဝဘ် ဆိုက်	AS135300	Link
www.magwaygov.org	အစိုးရဝဘ်ဆိုက်များ	AS135300	Link
www.marijuana.com	အရက်သေစာနှင့် ဆေးဝါး များဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.mes.org.mm	ထိန်းချုပ်ရေး အကြောင်း အရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.mpt.com.mm	စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.msftconnecttest.com	ထိန်းချုပ်ရေး အကြောင်း အရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.msftncsi.com	ထိန်းချုပ်ရေး အကြောင်း အရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.mumhouse.com	စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.myanmaregress.org	စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.nato.int	အစိုးရဝဘ်ဆိုက်များ	AS135300	Link
www.shweoe.com	မီဒီယာမျှဝေခြင်း ဝဘ်ဆိုက်များ	AS135300	Link
www.thaicuties.com	ညစ်ညမ်းစာပေနှင့်ရုပ်ရှင် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS135300	Link
www.tialsoft.com	ဆက်သွယ်ရေး နည်းလမ်း များဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	AS135300	Link
www.whitepages.com	ဆက်သွယ်ရေး နည်းလမ်း များဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	AS135300	Link
www.bestfreetube.xxx	ညစ်ညမ်းစာပေနှင့်ရုပ်ရှင် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS136780	Link
www.pornhub.com	ညစ်ညမ်းစာပေနှင့်ရုပ်ရှင် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS136780	Link

ပိတ်ဆို့ထားသော ဝဘ်ဆိုက်များ	အမျိုးအစား	ASN	အသေးစိတ် အချက်အလက်
www.mmpeaceMonitor.org	နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS133385	Link
www.myanmar-porn.com	ညစ်ညမ်းစာပေနှင့်ရုပ်ရှင် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS136780	Link
www.pornhub.com	ညစ်ညမ်းစာပေနှင့်ရုပ်ရှင် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS136780	Link
www.whynotbi.com	ညစ်ညမ်းစာပေနှင့်ရုပ်ရှင် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS136780	Link
www.zzgays.com	ညစ်ညမ်းစာပေနှင့်ရုပ်ရှင် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS136780	Link
www.xhamster.com	ညစ်ညမ်းစာပေနှင့်ရုပ်ရှင် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS136780	Link
www.xxx4hindi.com	ညစ်ညမ်းစာပေနှင့်ရုပ်ရှင် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်	AS136780	Link

နောက်ဆက်တွဲ ၂ - အင်တာနက်ဝန်ဆောင်မှုပေးသောကုမ္ပဏီများ (ISPs)
စာရင်း

ASN	ASN အမည်	ASN ဝိုင်ဆိုင်မှု/ ဖော်ပြချက်	ASN မှတ်ပုံတင် ထားသည့် နိုင်ငံ	တိုင်းတာမှု အရေအတွက်
AS134840	MCCL-AS-AP	Myanmar Country Co., Ltd.	MM(မြန်မာ)	၁၄၇၁၅
AS9988	MPT-AP	Myanma Posts & Telecommunications	MM(မြန်မာ)	၇၈၆၆
AS133384	GTCL-AS-AP	Global Technology Co., Ltd.	MM(မြန်မာ)	၂၄၉၁၂
AS132148	HTI-AS-AP	HORIZON TELECOM INTERNATIONAL COMPANY LIMITED	MM(မြန်မာ)	၃၈
AS135300	MBTCL-AS-AP	Myanmar Broadband Telecom Co., Ltd.	MM(မြန်မာ)	၁၈၂၃၉၃
AS136255	TIMCL-AS-AP	Telecom International Myanmar Co., Ltd.	MM(မြန်မာ)	၂၂၁၄၉
AS136442	OCEANWAVE-AS-AP	Ocean Wave Communication Co., Ltd.	MM(မြန်မာ)	၁၉၃၁၉၆
AS58952	FRONTIIRCOLTD-MM	Frontiir Co., Ltd.	MM(မြန်မာ)	၃၈၆၀၆
AS136919	FACE24COLTD-AS-AP	FACE24 Co., Ltd.	MM(မြန်မာ)	၇၈၄၈
AS135371	FORTUNEINTERNATIONAL-AS-AP	Fortune International Ltd.	MM(မြန်မာ)	၂၂၂၅
AS138168	APN-AS-AP	MyanmarAPN Company Limited	MM(မြန်မာ)	၆၁၅၅၁
AS133385	ATOMMYANMAR-AS-AP	Atom Myanmar Limited	MM(မြန်မာ)	၇၁၇၃
AS136780	MIHL-AS-AP	MYANMAR INFORMATION HIGHWAY LIMITED	MM(မြန်မာ)	၁၄၀၄၂၁
AS136480	MMUNILINK-AS-AP	Myanmar Unilink Communication Company Limited	MM(မြန်မာ)	၃၀၁၇၆
AS132167	OML-MM	Ooredoo Myanmar Limited	MM(မြန်မာ)	၁

ASN	ASN အမည်	ASN ပိုင်ဆိုင်မှု/ ဖော်ပြချက်	ASN မှတ်ပုံတင် ထားသည့် နိုင်ငံ	တိုင်းတာမှု အရေအတွက်
AS63852	FMG-MM	Myanmar Net	MM(မြန်မာ)	၁၆၂၂
AS133524	GTCL-AS-AP	Global Technology Co., Ltd.	MM(မြန်မာ)	၁၃၃၄၈
AS136617	FTCL-AS-AP	Fortune Telecom Company Limited	MM(မြန်မာ)	၅၁၆၀
AS136783	NETCORE-AS-AP	Spectrum Life Company Limited	MM(မြန်မာ)	၅၁၇၉
AS45558	MPT-MM-AS-AP	Myanma Post & Telecommunication	MM(မြန်မာ)	၃၄၁
AS138167	TRUENET-AS-AP	TrueNET Company Limited	MM(မြန်မာ)	၂၃
AS18399	YTCL-AS-AP	Yatanarpon Teleport Company Limited	MM(မြန်မာ)	၁၆
AS135405	TMHTTWTL-AS-AP	Tah Moe Hnye'Chan Thar Tun We Thar Company Limited (WELINK)	MM(မြန်မာ)	၅၃၃၇
AS142644	LINKFAST-AS-AP	Link Fast Company Limited	MM(မြန်မာ)	၄၇
AS141216	GreatGoldenHorse-AS-AP	GREAT GOLDEN HORSE COMPANY LIMITED	MM(မြန်မာ)	၁၂၇
AS134739	AS-AGBC	AGB Communication Co., Ltd	MM(မြန်မာ)	၆၀၂၅
AS135307	GTMH-AS-AP	Golden TMH Telecom Co. Ltd	MM(မြန်မာ)	၁၉၀
AS136975	GNET-AS-AP	Global Technology Group	MM(မြန်မာ)	၁၄၉
AS132686	ACS-AS-AP	Amara Communications	MM(မြန်မာ)	၇
AS134736	NMCL-AS-AP	NTT MYANMAR CO., LTD.	MM(မြန်မာ)	၃၄
AS131167	MEGA-AS-AP	MEGA Network Company Limited	MM(မြန်မာ)	၁
AS63998	KMTCL-MM	Kinetic Myanmar Technology Co., Ltd	MM(မြန်မာ)	၁၉

ASN	ASN အမည်	ASN ပိုင်ဆိုင်မှု/ ဖော်ပြချက်	ASN မှတ်ပုံတင် ထားသည့် နိုင်ငံ	တိုင်းတာမှု အရေအတွက်
AS139704	AS-AGBC	AGB Communication Co., Ltd.	MM(မြန်မာ)	၂၅
AS137891	BETHEFIRST-AS-AP	Be The First Co., Ltd.	MM(မြန်မာ)	၄
AS137424	ISMC-AS-AP	Integral Solutions Myanmar Co., Ltd.	MM(မြန်မာ)	၁၀၃၃
AS135111	AML-AS-AP	Asia Mega Link Company Limited	MM(မြန်မာ)	၇
AS174	COGENT-174	Cogent Communications	US (အမေရိကန်)	၂၅
AS139766	PROTOCOL-AS-AP	Protocol Technologies Co.,Ltd t/a KNET	MM(မြန်မာ)	၁
AS133440	STIGW-AS-AP	Stepping Stone Co., Ltd. (ST.Net)	MM(မြန်မာ)	၁၀၀
AS138684	MANAULINKS-AS-AP	ManauLinks Co., Ltd.	MM(မြန်မာ)	၇၅၅
AS149521	FLC-AS-AP	Fiber Life Company Limited	MM(မြန်မာ)	၄
AS149810	AMTC-AS-AP	AnyNet Myanmar Technology Co., Ltd.	MM(မြန်မာ)	၁
AS139003	TELCOSPEEDCOLTD-AS-AP	Telcospeed	MM(မြန်မာ)	၃

မှတ်ချက်။ အနီရောင်ဖြင့် မှတ်သားထားသော ISPs သည် ဝဘ်ဆိုက် ၁၇၇ ခုကို ပိတ်ဆို့ထားသောကုမ္ပဏီများ ဖြစ်ကြသည်။

နောက်ဆက်တွဲ ၃ - အတိုကောက်စကားလုံး အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ

<p>DNS</p>	<p>DNS ၏ အဓိပ္ပာယ်အပြည့်အစုံမှာ “Domain Name System” ဖြစ်၍ ဝက်ဆိုက် လိပ်စာအမည် သတ်မှတ်ခြင်းစနစ်တစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။</p> <p>Domain ဆိုသည်မှာ ဖန်တီးပြုလုပ်ထားသော ဝက်ဆိုက်တစ်ခုနှင့် သက်ဆိုင်သည့် လိပ်စာအမည်ဖြစ်၍ ၎င်းဝက်ဆိုက်သို့ အလွယ်တကူသိရှိဝင်ရောက်နိုင်စေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် twitter.com သည် twitter ဝက်ဆိုက်၏ လိပ်စာအမည် ဖြစ်ပါသည်။</p> <p>သို့ရာတွင် ကွန်ပျူတာများသည် အင်တာနက်ကွန်ရက်သို့ ဝက်ဆိုက်လိပ်စာ မှတစ်ဆင့် ချိတ်ဆက်နိုင်ခြင်းမရှိဘဲ သက်ဆိုင်ရာအင်တာနက်ကွန်ရက်လိပ်စာ (IP Address) မှ တစ်ဆင့်သာ ချိတ်ဆက်နိုင်ပါသည်။ IP Address ဆိုသည်မှာ အင်တာနက်ကွန်ရက်ပေါ်ရှိ သက်ဆိုင်ရာဝန်ဆောင်မှုတစ်ခုစီ၏ ဒစ်ဂျစ်တယ်လိပ်စာ ဖြစ်ပါသည်။ အလားတူပင် ဒြပ်ရိုက်ကမ္ဘာတွင် သင်၏အိမ်သို့ အသိအကျွမ်းများ လာရောက်လည်ပတ်နိုင်ရန် အတွက် (အိမ်၏အမည်နာမ ထက်) အိမ်လိပ်စာလိုအပ်သကဲ့သို့ပင် ဖြစ်ပါသည်။</p> <p>DNS ၏ တာဝန်မှာ လူဖတ်ရှုနားလည်နိုင်သော ဝက်ဆိုက်လိပ်စာ (ဥပမာ ooni.org) အား သင်၏ကွန်ပျူတာ ဖတ်ရှုနားလည်၍ သွားရောက်နိုင်သော အင်တာနက်ကွန်ရက် ၏ ဒစ်ဂျစ်တယ်လိပ်စာ (ဤဖြစ်စဉ်တွင် 104.198.14.52)အဖြစ် အသွင်ပြောင်းလဲပေးရန် ဖြစ်ပါသည်။</p>
<p>HTTP</p>	<p>လိုအပ်သည့်အကြောင်းအရာ၊ အချက်အလက် ကို အလွယ်တကူရှာဖွေနိုင်သည့်စနစ် (HTTP) ဆိုသည်မှာ ကမ္ဘာအပြည့် ဝက်ဆိုက် (WWW) မှ အင်တာ နက်ကွန်ရက်တစ်လျှောက် အချက်အလက် ထုတ်လွှင့်ဖလှယ်ရန် အသုံးပြုထားသော အခြေခံထုံးတမ်းစနစ် ဖြစ်ပါသည်။</p> <p>HTTP သည် ကွန်ပျူတာအချက်အလက်ပို့ကိရိယာ (ဆာဗာ)နှင့် ကွန်ပျူတာ အသုံးပြုသူ (Client) အကြား ဆက်သွယ်ချိတ်ဆက်ပေးပါသည်။ ယင်းသို့ဆက်သွယ်ရာတွင် HTTP သည် အသုံးပြုသူ၏လိုအပ်ချက်ကို ဆာဗာနှင့် ချိတ်ဆက်မှုနှင့် ဆာဗာ၏တုန့်ပြန်မှုကို ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်လေ့ရှိပါသည်။</p> <p>ဝက်ဆိုက်အားလုံးတွင် HTTP (သို့) HTTPS ကို တည်နေရာညွှန်းဆိုမှု အစပြုပုဒ်စုအဖြစ် အသုံးပြုလေ့ရှိပါသည်။ (ဥပမာ http://example.com/) ဤသို့ အသုံးပြုခြင်းဖြင့် သင် (အသုံးပြုသူ) ၏ ကွန်ပျူတာမှ လိုအပ်သည်ကိုတောင်းဆို၍ သက်ဆိုင်ရာ (ဆာဗာ) ဝက်ဆိုက်တွင် ပါဝင်သည့်အကြောင်းအရာများကို ရရှိနိုင်ပါသည်။</p> <p>HTTP ထုံးတမ်းစနစ်ဖြင့် ထုတ်လွှင့်သည့် အချက်အလက်များကို စကားဝှက်ပုံစံ ပြောင်းလဲလေ့မရှိပါ။</p>

<p>Heuristics</p>	<p>Heuristics ဆန်းစစ်မှုသည် OONI မှရရှိသော ပိတ်ဆို့ခြင်းလက်ဗွေရာများကို အခြေခံ၍ ရှာဖွေတွေ့ရှိသည့် အရာများသာမက နောက်ထပ်အတည်ပြုပိတ်ဆို့မှုများကို ရယူသည်။ ဤနေရာတွင် here အသေးစိတ်ရှင်းပြထားသည်။</p>
<p>ISP</p>	<p>အင်တာနက်ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်း (ISP) ဆိုသည်မှာ အင်တာနက်ကွန်ရက်သို့ ဝင်ရောက်အသုံးပြုနိုင်သည့် ဝန်ဆောင်မှုများပေးသော အဖွဲ့အစည်းကို ဆိုလိုပါသည်။</p> <p>ISP များသည် နိုင်ငံပိုင်လုပ်ငန်း၊ စီးပွားဖြစ်လုပ်ငန်း၊ ရပ်ရွာအစုအဖွဲ့ပိုင်လုပ်ငန်း၊ အကျိုးအမြတ်မယူသည့်လုပ်ငန်း သို့မဟုတ် ပုဂ္ဂလိကပိုင်လုပ်ငန်းများ စသည်တို့ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။</p> <p>ဥပမာ Vodafone AT&T Airtelနှင့် MTN တို့ဖြစ်သည်။</p>
<p>Middle boxes</p>	<p>ကွန်ရက်သုံးပစ္စည်း (Middle Box) သည် ကွန်ပျူတာကွန်ရက်ချိတ်ဆက်ရေးစနစ်တစ်ရပ်ဖြစ်၍ အချက်အလက်အစုလိုက် လက်ဆင့်ကမ်းသည်ထက် အချက်အလက်စီးဆင်းရာလမ်းကြောင်းကို အသွင်ပြောင်းခြင်း၊ စစ်ဆေးခြင်း၊ စစ်ထုတ်ခြင်း သို့မဟုတ် ကိုင်တွယ်ခြင်းတို့ပြုလုပ်ရန် အဓိကရည်ရွယ်ပါသည်။</p> <p>ကမ္ဘာတစ်လွှားရှိ အင်တာနက်ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်း အများအပြားသည် အင်တာနက်ကွန်ရက်စွမ်းဆောင်မှု ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေရန်၊ အင်တာနက်အသုံးပြုသူများအနေဖြင့် ဝဘ်ဆိုက်များသို့ ပိုမိုမြန်ဆန်စွာ ဝင်ရောက်နိုင်စေရန်နှင့် အခြားသော ကွန်ရက်ချိတ်ဆက်ခြင်းရည်ရွယ်ချက်များ အတွက် Middle Box ကို အသုံးပြုကြပါသည်။</p> <p>တခါတရံတွင် Middle Box များကို အင်တာနက် ဆင်ဆာဖြတ်တောက်ရန်နှင့် စောင့်ကြည့်ထိန်းချုပ်ရန်အတွက်လည်း အသုံးပြုလေ့ရှိ ကြပါသည်။</p> <p>OONI Probe app တွင် အင်တာနက်ကွန်ရက်များရှိ Middle Box များ ကို ဖော်ထုတ်ရန် ရည်ရွယ်ပြုလုပ်ထားသည့် စမ်းသပ်မှု ၂ ခု ပါဝင်ပါသည်။</p>
<p>TCP</p>	<p>အချက်အလက်ထုတ်လွှတ်မှုထိန်းချုပ်ရေးစနစ် (TCP) သည် အင်တာနက်ကွန်ရက်ရှိ အဓိကစနစ်တစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။</p> <p>သင်၏ကွန်ပျူတာသည် ဝဘ်ဆိုက်တစ်ခုကို ချိတ်ဆက်ရာတွင် အဆိုပါ ဝဘ်ဆိုက်၏ လိပ်စာနှင့် ဆက်သွယ်မည့် TCP တစ်ခု လိုအပ်ပါသည်။</p> <p>TCP သည် အင်တာနက်ကွန်ရက်ရှိ ကွန်ပျူတာလိပ်စာများကို သတ်မှတ်ပေးသည့် IP စနစ်နှင့်အတူ ချိတ်ဆက် ဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။</p> <p>သင်၏ကွန်ပျူတာကို TCP စနစ်မှတစ်ဆင့် ဆက်သွယ်သည့်အခါ သက်ဆိုင်ရာ အင်တာနက် ကွန်ရက်လိပ်စာ (IP) နှင့် အင်တာနက်လမ်းကြောင်း (port) ပူးတွဲ အသုံးပြု၍ ယင်း၏ပုံသဏ္ဍန်မှာ ဤသို့ဖြစ်ပါသည်။ (10.20.1.1:8080)</p>

	<p>TCP နှင့် UDP (အခြားအလွန်လူကြိုက်များသည့် စနစ်) တို့၏ အဓိက ခြားနားချက်မှာ TCP တွင် “ချိတ်ဆက်မှု” တစ်ခုအပေါ် အချက်ပေး၊ သိရှိ၊ နားလည်စေသည့်စနစ် ပါဝင်သောကြောင့် “စိတ်ချယုံကြည်ရသော” အချက်အလက်ပို့ဆောင်ရေး စနစ်တစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်ထားခြင်းခံရပါသည်။</p>
<p>TLS</p>	<p>အချက်အလက်လုံခြုံစွာပို့ဆောင်ရေးစနစ် TLS သို့မဟုတ် SSL သည် ဝက်စာပုံစံစနစ် တစ်ခုဖြစ်၍ သင်၏ကွန်ပျူတာနှင့် အင်တာနက်ဝန်ဆောင်မှုအကြားတွင် အချက်အလက်များအား ဝက်စာပုံစံပြောင်းလဲ၍ လုံခြုံစိတ်ချစွာ ဆက်သွယ်ပေးပို့ရန် ပြုလုပ်ပေးပါသည်။</p> <p>သင်၏ကွန်ပျူတာသည် ဝဘ်ဆိုက်သို့ TLS မှတစ်ဆင့် ဆက်သွယ်သည့်အခါ သက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်လိပ်စာသည် HTTP အစား HTTPS ဖြင့် အစပြုလေ့ရှိပါသည်။ (ဥပမာ https://www.facebook.com/)</p>

OOONI နှင့်ပတ်သက်သည့် ဝေါဟာရအားလုံးကို ဤနေရာ <https://ooni.org/support/glossary/> တွင် ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

နောက်ဆက်တွဲ ၄ - အသုံးပြုသည့်နည်းပညာများ

အချက်အလက်များ

ဤအစီရင်ခံစာအတွက် ဆန်းစစ်မှု (Heuristics)ကို အခြေခံ၍ တွက်ချက်ထားသော အချက်အလက်များကို <https://github.com/Sinar/imap-data> မှ ဒေါင်းလုပ်ရယူနိုင်၍ ပေါင်းစုထားသည့် အချက်အလက်များကိုမူ [OONI Explorer](#) မှ ဒေါင်းလုပ်ရယူနိုင်ပါသည်။

အကျုံးဝင်လွှမ်းခြုံမှု

iMAP ၏ အင်တာနက် ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှု အခြေအနေဆိုင်ရာ နိုင်ငံအလိုက် အစီရင်ခံစာတွင် ဝဘ်ဆိုက်များ၊ လက်ငင်း စာတိုပေးပို့ခြင်း အက်ပ်များနှင့် ဆင်ဆာဖြတ်ကျော်ခြင်း နည်းလမ်းများအား ပိတ်ဆို့ခြင်းနှင့် အင်တာနက်ကွန်ရက်ကို နှောင့်ယှက်ခံရခြင်းကို တိုင်းတာသည်။ Open Observatory of Network Interference (OONI) ၏ [OONI Probe App](#) မှတစ်ဆင့် ကောက်ယူထားသော ကွန်ရက်တိုင်းတာမှုများ၏ ရှာဖွေတွေ့ရှိမှုများ ပါဝင်ပါသည်။ ပိတ်ဆို့ခံထားရကြောင်း အတည်ပြုထားသည့်ဝဘ်ဆိုက်များ၊ လက်ငင်း စာတို ပေးပို့ခြင်း အက်ပ်များနှင့် ဆင်ဆာဖြတ်ကျော်ခြင်း နည်းလမ်းများ၊ ဆင်ဆာဖြတ်တောက်ခံထားရကြောင်း စုံစမ်းတွေ့ရှိထားသည့် ASNs၊ ကွန်ရက်နှောင့်ယှက်ရာတွင် အသုံးပြုထားသည့်နည်းစနစ်များကို ရှာဖွေတွေ့ရှိမှုများက မီးမောင်းထိုးပြထားပါသည်။ ထို့အပြင် ဤအစီရင်ခံစာတွင် မြန်မာနိုင်ငံ အင်တာနက်ကွန်ရက်စနစ် အခင်းအကျင်းဆိုင်ရာ နောက်ခံအခြေအနေများကို လက်ရှိကျင့်သုံးနေသည့် ဥပဒေကြောင်းရာ၊ လူမှုစနစ်ဆိုင်ရာ၊ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများအပါအဝင် နိုင်ငံအတွင်း အင်တာနက်ဆင်ဆာဖြတ်တောက်နေမှုအပေါ် သက်ရောက်လာနိုင်ဖွယ်ရှိသည့် ဖြစ်ရပ်များနှင့်တကွ စုစည်းတင်ပြထားပါသည်။

အချိန်ကာလအနေဖြင့် ဤ iMAP အစီရင်ခံစာတွင် ၂၀၂၂ ဇူလိုင် ၁ မှ ၂၀၂၃ ဇွန် ၃၀ အထိ ၁ နှစ်တာအတွင်း ရရှိထားသည့် တိုင်းတာမှုများကို ဖော်ပြထားပါသည်။ ဤအလှည့်တွင် အစီရင်ခံစာ ဖော်ပြခံရသည့်နိုင်ငံများမှာ ကမ္ဘောဒီးယား၊ ဟောင်ကောင်၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ မလေးရှား၊ မြန်မာ၊ ဖိလစ်ပိုင်၊ ထိုင်း၊ ဗီယက်နမ်၊ တီမောလက်စတေးနှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံ တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။

ကွန်ရက်တိုင်းတာမှုများကို မည်သို့ စုစည်းထားသနည်း

ကွန်ရက်တိုင်းတာမှုများကို [Open Observatory of Network Interference \(OONI\)](#) က တည်ဆောက်ထားသည့် အခမဲ့ဆော့ဖ်ဝဲ [OONI Probe App](#) ကိုအသုံးပြု၍ စုစည်းထားဖြစ်ပါသည်။ OONI Probe ၏ လုပ်ငန်းစဉ်အသေးစိတ်ကို (<https://ooni.org/nettest/>) တွင် ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

iMAP စီမံကိန်းတွင် ပါဝင်သည့် နိုင်ငံသားသုတေသီများနှင့် အမည်မဖော်လိုသည့် စေတနာ့ဝန်ထမ်းများသည် [Citizen Lab test lists](#) တွင်ပါဝင်သည့် ဝဘ်ဆိုက်များ၏ ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုနိုင်ခွင့်အခြေအနေ OONI Probe app အသုံးပြု၍ စစ်ဆေးခဲ့ကြပါသည်။ iMAP စီမံကိန်း၏ နိုင်ငံသားသုတေသီများသည် ဒေသဆိုင်ရာ လူမှုအဖွဲ့

အစည်းများ၊ ဒစ်ဂျစ်တယ်ရိုင်းခွင့်ဆိုင်ရာ မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးကာ ဝတ်ဆိုက်အားလုံး ပါဝင်စေရန်၊ အကြောင်းအရာအလိုက် ဝတ်ဆိုက်အမျိုးအစားအား စနစ်တကျ ခွဲခြားခြင်းရှိစေရန်တို့ကို တက်ကြွစွာ သုံးသပ်ခဲ့ကြပါသည်။ နိုင်ငံတစ်ခုချင်းအလိုက် စမ်းသပ်မှုစာရင်းကို သုံးသပ်ရာတွင် ကျွန်ုပ်တို့သည် [Netalítica အဖွဲ့၏ ချဉ်းကပ်ဆောင်ရွက်ပုံနည်းလမ်း](#) ကို လက်ခံအသုံးပြုထားပါသည်။

ဤ တွေ့ရှိမှုများသည် စစ်ဆေးထားသည့် ဝတ်ဆိုက်များဖြင့်သာ သက်ဆိုင်၍ ဤစမ်းသပ်မှုကာလအတွင်း ပေါ်ပေါက်နိုင်သည့် အင်တာနက်ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုဖြစ်စဉ် အားလုံးအပေါ် အပြည့်အဝ မထင်ဟပ်ကြောင်း အထူးသတိပြုရန်လိုအပ်ပါသည်။

ကွန်ရက်တိုင်းတာမှုများကို မည်သို့ ဆန်းစစ်သနည်း

OONI သည် အောက်ဖော်ပြပါ အချက်အလက်အမျိုးအစားများကို ၎င်း၏ “အချက်အလက်စီးဆင်းမှု ကွန်ရက်စနစ်” ([data pipeline](#)) မှတစ်ဆင့် စီမံဆောင်ရွက်ထားပါသည်။

နိုင်ငံကိုယ်စားပြု ကုဒ်

နဂိုမူလအနေအထားအရ OONI သည် [ASN database](#) နှင့် [MaxMind GeolIP database](#) မှတစ်ဆင့် အသုံးပြုသူ၏ IP လိပ်စာကို အခြေပြုကာ အလိုအလျောက်ရှာဖွေသည့်စနစ်ဖြင့် ကုဒ်ကို ကောက်ယူပါသည်။

Autonomous System Number (ASN)

နဂိုမူလအနေအထားအရ OONI သည် OONI Probe app ကို အသုံးပြုရန် Autonomous System Number (ASN) အား ကောက်ယူ၍ အသုံးပြုသူ၏ အင်တာနက်ဝန်ဆောင်မှုကွန်ရက်ကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ပါသည်။

တိုင်းတာမှုများ၏ ရက်စွဲနှင့် အချိန်

နဂိုမူလအနေအထားအရ OONI သည် ကွန်ရက်နှောက်ယှက်ခံရမှု ပေါ်ပေါက်ချိန်ကို စစ်ဆေးရန်နှင့် အချိန်နှိုင်းယှဉ်မှုကို ခွင့်ပြုရန်အတွက် စမ်းသပ်မှုများပြုလုပ်သော အချိန်နှင့် ရက်စွဲကို ကောက်ယူပါသည်။ အချိန်နှင့် ရက်စွဲ အချက်အလက်များသည် UTC (Universal Time Coordinated) ကို ဒေသစံတော်ချိန်အဖြစ် အသုံးပြုပါသည်။ ထို့အပြင် OONI MAT (Measurement Aggregation Toolkit) က ဖန်တီးပြုလုပ်ပေးသည့် ပုံပြကားချပ်များတွင် နောက်ဆုံးရက်အတွင်းပြုလုပ်သည့် တိုင်းတာမှုများကိုထည့်သွင်းဖော်ပြလေ့မရှိပါ။

ဝတ်ဆိုက် အမျိုးအစားများ

Citizenlab စမ်းသပ်မှု စာရင်းများကို အခြေပြု၍ ဝတ်ဆိုက်အမျိုးအစား ၃၂ ခု ရှိပါသည်။ <https://github.com/citizenlab/test-lists> OONI ဖြင့်စမ်းသပ်ထားသော ဝတ်ဆိုက်အမျိုးအစားအားလုံးသည် ဤစာရင်းတွင် မပါရှိသောကြောင့် အချို့ဝတ်ဆိုက်များကို ခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်းမပြုရသေးသည့် အမျိုးအစား (Unclassified Categories) တွင် ထည့်သွင်းထားပါသည်။

စဉ်	ဝဘ်ဆိုက်အမျိုးအစား ဖော်ပြချက်	ကုဒ်	ဖော်ပြချက်
၁	အရက်သေစာနှင့် ဆေးဝါး များဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	ALDR	အရက်သေစာ၊ ဆေးဝါးနှင့် အခြား ပတ်သက်ဆက်စပ်နေသည့် ပစ္စည်းအဖုံဖုံ အသုံးပြုခြင်း၊ ရောင်းချခြင်းလုပ်ငန်းများ ကို နေရာဒေသ၊ သတ်မှတ်ဥပဒေမရွေး ဇောက်ချ လုပ်ကိုင်နေသည့် ဝဘ်ဆိုက်များ
၂	ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	REL	လူမျိုးစုများ၏ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှုများ သာမက ဘာသာရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များအပေါ် ထောက်ပြ၊ လက်ခံ၊ အားပြည့်ဆွေးနွေးမှုများကိုသာ ဇောက်ချဖော်ပြ ပေးနေသည့် ဝဘ်ဆိုက်များ
၃	ညစ်ညမ်းစာပေနှင့် ရုပ်ရှင် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	PORN	လိင်အင်္ဂါ နှင့် လိင်ဆက်ဆံပုံ အသားပေးရုပ်ရှင်၊ စာပေနှင့် အဖော်အချွတ်အသားပေး စာပေ၊ ရုပ်ရှင်များကို သီးသန့် တင်ပြထားသည့် ဝဘ်ဆိုက်များ
၄	ကာမရာဂနွှီးဆွသော ဝဘ်ဆိုက်ဆင်ယင်ပုံဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	PROV	အဝတ်အစားပါသည်ဆိုရုံမျှသာ ဝတ်ဆင်ထား၍ လိင် ရမ္မက်နွှီးဆွထားသော အဝတ်အဆင်၊ အသွင်အပြင်ရှိ အမျိုးသမီးပုံများကို သီးသန့်ဖော်ပြထားသည့် ဝဘ်ဆိုက် များ
၅	နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	POLR	နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဝေဖန်ထောက်ပြသည့် အကြောင်းအရာ ဝဘ်ဆိုက်များဖြစ်၍ ၎င်းဝဘ်ဆိုက်များတွင် နိုင်ငံရေး ဝေဖန်စာရေးသားသူများ၊ ဖွင့်ဟဝေဖန်သူဘလော့ဂါများ နှင့် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ အမြင်များနှင့်တကွ ဒီမို ကရေစီရေး အားပေးထောက်ခံသည့်အကြောင်းအရာများ၊ အဂတိလိုက်စားမှု တိုက်ဖျက်ရေးအကြောင်းအရာများ၊ ခေါင်းဆောင်မှု ပြောင်းလဲအစားထိုးရေး တောင်းဆိုမှုများ၊ အစိုးရပိုင်းဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများ၊ ဥပဒေကြောင်းရာ ပြု ပြင်ပြောင်းလဲမှုများ စသည်တို့ပါဝင်ပါသည်။
၆	လူ့အခွင့်အရေး ကိစ္စရပ် ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	HUMR	လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများကို ရှုထောင့်ပေါင်း စုံ၊ ပုံသဏ္ဍန်အမျိုးမျိုးဖြင့် ဆွေးနွေးထားသော အကြောင်း အရာများကို ဖော်ပြထားသော ဝဘ်ဆိုက်များဖြစ်၍ ၎င်း တို့တွင် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး၊ လူ့မျိုးစုအခွင့်အရေး ဆိုင် ရာ ကိစ္စရပ်များ ပါဝင်ပါသည်။
၇	သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင် ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	ENV	သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ညစ်ညမ်းစေမှုများ၊ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ်များ၊ သစ်တောပြုန်းတီးမှုများ၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ

စဉ်	ဝဘ်ဆိုက်အမျိုးအစား ဖော်ပြချက်	ကုဒ်	ဖော်ပြချက်
			တရားမျှတမှု၊ သဘာဝဘေးအန္တရာယ် ကပ်ဆိုက်မှုများ စသည်တို့ကို အလေးပေးဖော်ပြထားသည့် ဝဘ်ဆိုက် များ
၈	အကြမ်းဖက်နှင့် စစ်သွေးကြွ မှုဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	MILX	အကြမ်းဖက်မှုများ၊ ကြမ်းကြုတ်သည့်စစ်သွေးကြွ သို့မဟုတ် ခွဲထွက်ရေးလှုပ်ရှားမှုများကို အားပေးထောက်ခံသည့် ဝဘ်ဆိုက်များ
၉	အမုန်းစကားဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	HATE	လူမျိုး၊ လိင်၊ ကျား/မလက္ခဏာ သို့မဟုတ် အခြားပင်ကို စရိုက်လက္ခဏာများအပေါ် အခြေခံ၍ လူတစ်ဦးချင်းအလိုက်အပေါ်တွင်ဖြစ်စေ သို့မဟုတ် အုပ်စုလိုက်အပေါ်တွင်ဖြစ်စေ ချိုးဖွဲ့နှိမ်ချသော အကြောင်းအရာများကို ဖော်ပြထားသည့် ဝဘ်ဆိုက်များ
၁၀	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်များ	NEWS	ဤဝဘ်ဆိုက်အမျိုးအစားတွင် (BBC ၊ CNN ကဲ့သို့) သတင်းဌာနများ၊ ဒေသတွင်းသတင်းဌာနများနှင့် သီးခြားလွတ်လပ်သော သတင်းမီဒီယာများ ပါဝင်ပါသည်။
၁၁	လိင်ပညာပေးဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	XED	ယင်းဝဘ်ဆိုက်များတွင် သန္ဓေတားခြင်း၊ အပျော်အပါး လိုက်စားမှုရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ ကျန်းမာရေးနှင့်လျော်ညီသော ဖိုမဆက်ဆံမှု၊ လိင်ဆက်ဆံမှုမှတစ်ဆင့် ကူးစက်သောရောဂါများ၊ ဆယ်ကျော်သက်ကိုယ်ဝန်ဆောင်မှု၊ ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချမှု၊ ကျား/မဆိုင်ရာ ရပိုင်ခွင့်များ၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများ စသည့်အကြောင်းအရာများ ပါဝင်ပါသည်။
၁၂	ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	PUBH	အိပ်ချ်အိုင်စီ၊ ဆားစ်၊ ငှက်တုပ်ကွေး၊ ရောဂါပျံ့ပွားမှု ထိန်းချုပ်ရေးဌာနများနှင့် ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့အစည်းကဲ့သို့သော အကြောင်းအရာများ ဖော်ပြထားသည့် ဝဘ်ဆိုက်များ
၁၃	လောင်းကစားဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	GMB	အင်တာနက်လောင်းကစားဝဘ်ဆိုက်များဖြစ်၍ ၎င်းဝဘ်ဆိုက်များတွင် ကာဆီနိုလောင်းကစားပွဲများ၊ အားကစားပွဲလောင်းကြေးထပ်မှုများ စသည်တို့ ပါဝင်ပါသည်။
၁၄	အချက်အလက်၊ အမည် သို့မှတ်ပေးသည့် စနစ်နှင့် ဆင်ဆာဖြတ်ကျော် ခြင်း နည်းလမ်းဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	ANON	၎င်းဝဘ်ဆိုက်များတွင် အချက်အလက်နှင့် အမည်သို့မှတ်ပေးခြင်း၊ အင်တာနက်ပိတ်ဆို့မှုကို ဖြတ်ကျော်ခြင်း၊ ကြားခံဆာဗာများ၊ အချက်အလက်များကို စကားမှတ်ပုံစံ ပြောင်းလဲပေးခြင်းအတွက် ဆော့ဖ်ဝဲများ ပါဝင်ပါသည်။

စဉ်	ဘက်စိုက်အမျိုးအစား ဖော်ပြချက်	ကုဒ်	ဖော်ပြချက်
၁၅	အင်တာနက်မှတစ်ဆင့် ချိန်းဆိုခြင်းဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	DATE	အမျိုးသားနှင့်အမျိုးသမီး ချိန်းဆိုတွေ့ဆုံရန်၊ ကိုယ်ရေး ကိုယ်တာအချက်အလက်များ တင်ပေးရန် စီစဉ်ပေးသော အင်တာနက်ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းဝဘ်ဆိုက်များ
၁၆	လူမှုကွန်ရက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	GRP	လူမှုကွန်ရက် ဆော့ဖ်ဝဲနှင့် ပလက်ဖောင်း ဝဘ်ဆိုက်များ
၁၇	လိင်တူချင်းနှင့် လိင်တူ လိင်ကွဲ ချစ်ကြိုက်မှုဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	LGBT	(ညစ်ညမ်းဝဘ်ဆိုက်များမှအပ) လိင်တူချင်းဆက်ဆံ သော အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး၊ လက်ရှိ ကျား/မ အခြေ အနေကို လက်ခံပျော်ပိုက်ခြင်း မရှိသူများ၊ လိင်တူလိင်ကွဲ နှစ်မျိုးလုံးဆက်ဆံသော နှစ်ဖက်ချွန် စသော အကြောင်း အရာများကို ဖော်ပြသည့် ဝဘ်ဆိုက်များ
၁၈	ဖိုင်မျှဝေသည့် စနစ် ဝဘ်ဆိုက်များ	FILE	အင်တာနက်အခြေပြု ဖိုင်သိမ်းဆည်းရေးစနစ်များ၊ ဆာဗာကိုတစ်ဆင့်ခံခြင်းမရှိသည့် torrents နှင့် P2P ကဲ့သို့ စနစ်များအပါအဝင် ဖိုင်မျှဝေရေး ဝဘ်ဆိုက်များနှင့် ဆော့ဖ်ဝဲများ
၁၉	ကွန်ပျူတာစနစ်အတွင်း ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်သည့် ဆော့ဖ်ဝဲစနစ် ဝဘ်ဆိုက် များ	HACK	သတင်းအချက်အလက်နှင့် စနစ်များအပါအဝင် ကွန်ပျူတာလုံခြုံရေးအတွက် သီးသန့်ရည်ရွယ်ထားသည့် ဝဘ်ဆိုက်များဖြစ်သည်။ အချက်အလက်များကို ကျူး ကျော်၊ နှော့ကံယှက်၊ ရယူသည့်စနစ်နှင့် အချက်အလက် များကို ထိခိုက်ခြင်းမရှိဘဲ ကွန်ပျူတာ၏ လုံခြုံမှုကိုသာ စစ်ဆေးသည့် စနစ်တို့ ပါဝင်သည်။
၂၀	ဆက်သွယ်ရေး နည်းလမ်း များဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	COMT	အင်တာနက်ကွန်ရက်စာပို့ဆော့ဖ်ဝဲစနစ်၊ အင်တာနက် ကွန်ရက်မှတစ်ဆင့် တယ်လီဖုန်းဆက်သွယ်ရေးစနစ်၊ လက်ငင်းစာတိုပေးပို့ခြင်းဆော့ဖ်ဝဲစနစ်၊ စကားစမည် ပြောသည့် ဆော့ဖ်ဝဲစနစ်များနှင့် မိုဘိုင်းလ် သတင်းပို့ ဆော့ဖ်ဝဲစနစ်များအပါအဝင် တစ်ဦးချင်းနှင့် အစုအဖွဲ့ လိုက် ဆက်သွယ်ပြောဆိုရေး ဆော့ဖ်ဝဲစနစ်များ ပါဝင် သည့် ဝဘ်ဆိုက်များ
၂၁	သတင်းမီဒီယာ ဝဘ်ဆိုက်များ	MMED	ဗီဒီယို (ရုပ်သံဖိုင်)၊ အော်ဒီယို (အသံဖိုင်)နှင့် ဓာတ်ပုံ ဝေမျှ ဖြန့်ဝေရေး ပလက်ဖောင်းဝဘ်ဆိုက်များ
၂၂	Hosting and Blogging ပလက်ဖောင်း ဝဘ်ဆိုက် များ	HOST	အကြောင်းအရာ/အချက်အလက် လက်ခံရယူခြင်း၊ ဖွင့်ဆို ရေးသားခြင်းနှင့် ထုတ်ဝေဖြန့်ချိခြင်းပြုလုပ်ရာ ပလက် ဖောင်း ဝဘ်ဆိုက်များ

စဉ်	ဝဘ်ဆိုက်အမျိုးအစား ဖော်ပြချက်	ကုဒ်	ဖော်ပြချက်
၂၃	ရှာဖွေရေးအင်ဂျင် ဝဘ်ဆိုက်များ	SRCH	ရှာဖွေရေးအင်ဂျင်နှင့် လမ်းကြောင်း ဝဘ်ဆိုက်များ
၂၄	ကစားပွဲဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက် များ	GAME	အင်တာနက်ကွန်ရက်ပေါ်ရှိ တရားဝင်လောင်းကစားပွဲ များနှင့် လောင်းကစားပလက်ဖောင်းများ (တရားမဝင် လောင်းကစား ဝဘ်ဆိုက်များမှအပ)
၂၅	ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	CULTR	ဖျော်ဖြေရေး၊ သမိုင်းကြောင်း၊ စာပေ၊ ဂီတ၊ ရုပ်ရှင်၊ စာအုပ် စာတမ်းများ၊ သရော်စာနှင့် ဟာသ စသည့်အကြောင်း အရာပါ ဝဘ်ဆိုက်များ
၂၆	စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	ECON	အထွေထွေစီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် ဆင်းရဲမွဲတေမှု ဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများ၊ ဌာနများနှင့် ငွေကြေး ထောက်ပံ့မှုအခွင့်အလမ်းများ စသည်တို့ကိုဖော်ပြထား သည့် ဝဘ်ဆိုက်များ
၂၇	အစိုးရ ဝဘ်ဆိုက်များ	GOVT	စစ်ဖက်ဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များအပါအဝင် အစိုးရမှ ထိန်းချုပ်စီမံနေသည့် ဝဘ်ဆိုက်များ
၂၈	အီလက်ထရွန်းနစ်ကုန်သွယ် မှုဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	COMM	ကုန်သွယ်ရေး ဝန်ဆောင်မှုနှင့် ထုတ်ကုန်များဆိုင်ရာ ဝဘ်ဆိုက်များ
၂၉	ထိန်းချုပ်ရေး အကြောင်း အရာ ဝဘ်ဆိုက်များ	CTRL	ရိုးရှင်းလွယ်ကူသော သို့မဟုတ် ပျော့ပြောင်းညင်သာ သော အကြောင်းအရာများကို ထိန်းချုပ်ရေးစနစ် တစ်ရပ် အဖြစ်အသုံးပြုထားသည့် ဝဘ်ဆိုက်များ
၃၀	အစိုးရများအကြား ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း ဝဘ်ဆိုက်များ	IGO	ကုလသမဂ္ဂကဲ့သို့သော အစိုးရအချင်းချင်းကြား အဖွဲ့ အစည်းများ၏ ဝဘ်ဆိုက်များ
၃၁	သောင်းပြောင်းထွေလာ အ ကြောင်းအရာဝဘ်ဆိုက်များ	MISC	သတ်မှတ်ထားသည့်အမျိုးအစားများတွင် အကျုံးဝင်ခြင်း မရှိသည့် ဝဘ်ဆိုက်များ (ဤဝဘ်ဆိုက်များတွင် ပါဝင် သည့် အကြောင်းအရာများအပေါ်အခြေခံ၍ အမျိုးအစား သတ်မှတ်ခွဲခြားမှုများ ပြုလုပ်သင့်ပါသည်။)

IP လိပ်စာများနှင့် အခြားအချက်အလက်များ

OOONI သည် အသုံးပြုသူများ၏ IP လိပ်စာများကို ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ကောက်ယူစုဆောင်းခြင်း သို့မဟုတ် သိမ်းဆည်းထားခြင်း ပြုလုပ်လေ့မရှိပါ။ [OOONI သည် ကောက်ယူထားသော တိုင်းတာမှုများမှ IP လိပ်စာများကို](#)

[ဖယ်ရှားကာ ၎င်း၏ အသုံးပြုသူများအပေါ် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည့်အန္တရာယ်များမှ ကာကွယ်ပေးပါသည်။](#) သို့သော် ထိုအချက်အလက်များကို HTTP ခေါင်းစဉ်များ သို့မဟုတ်တိုင်းတာမှု၏ အခြားနောက်ခံအချက်အလက် များတွင် ပါရှိနေလျှင်၊ အသုံးပြုသူများ၏ IP လိပ်စာများနှင့် အခြားကိုယ်ရေးအချက်အလက်များကို မရည်ရွယ်ဘဲ စုဆောင်းမိသည့် သာဓကများလည်း ရှိနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ စစ်ဆေးထားသော ဝဘ်ဆိုက်များတွင် အသုံးပြုသူ၏ ကွန်ရက်တည်နေရာအပေါ် အခြေပြုသော ခြေရာခံခြင်းနည်းပညာများ သို့မဟုတ် အသုံးပြုသူအလိုကျ ပြုလုပ်ထားသော အကြောင်းအရာများ ပါဝင်ပါက ထိုအဖြစ်အပျက်မျိုး ပေါ်ပေါက်နိုင်ပါသည်။

ကွန်ရက်တိုင်းတာမှုများ

OONI မှ ကောက်ယူသည့် ကွန်ရက်တိုင်းတာမှု အမျိုးအစားများသည် အသုံးပြုသည့် စမ်းသပ်မှုအမျိုးအစားများအပေါ်တွင် မူတည်သည်။ OONI စမ်းသပ်မှုတစ်ခုစီ၏ သတ်မှတ်ချက်များကို ၎င်း၏ [git repository](#) မှတစ်ဆင့် ကြည့်ရှုနိုင်ပြီး ကောက်ယူထားသော ကွန်ရက် တိုင်းတာမှုများ၌ မည်သည့်အရာများ ပါဝင်ကြောင်း အသေးစိတ်ကိုမူ [OONI Explorer](#) သို့မဟုတ် [OONI's measurement API](#) မှတစ်ဆင့် ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

ကောက်ယူထားသော တိုင်းတာမှုများမှ အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူရန်အတွက် OONI သည် အောက်ပါမေးခွန်းများကို ဖြေဆိုရန် အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော အချက်အလက်အမျိုးအစားများကို စီမံဆောင်ရွက်ပါသည် -

- မည်သည့် OONI စမ်းသပ်မှုအမျိုးအစားကို လုပ်ဆောင်ခဲ့သနည်း။
- ထိုစမ်းသပ်မှုများကို မည်သည့်နိုင်ငံများတွင် လုပ်ဆောင်ခဲ့သနည်း။
- ထိုစမ်းသပ်မှုများကို မည်သည့်အင်တာနက်ကွန်ရက်များတွင် လုပ်ဆောင်ခဲ့သနည်း။
- စမ်းသပ်မှုများကို မည်သည့်အချိန်တွင် ပြုလုပ်ခဲ့သနည်း။
- မည်သည့် အင်တာနက်ကွန်ရက်နှောင့်ယှက်မှု အမျိုးအစား ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သနည်း။
- မည်သည့်နိုင်ငံများတွင် အင်တာနက်ကွန်ရက်နှောင့်ယှက်မှု ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သနည်း။
- မည်သည့် အင်တာနက်ကွန်ရက်များတွင် အင်တာနက်ကွန်ရက်နှောင့်ယှက်မှု ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သနည်း။
- မည်သည့်အချိန်တွင် အင်တာနက်ကွန်ရက်နှောင့်ယှက်မှု ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သနည်း။
- အင်တာနက်ကွန်ရက်နှောင့်ယှက်မှုသည် မည်သို့ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သနည်း။

ထိုမေးခွန်းများကို ဖြေဆိုရန်အတွက် အောက်ပါလုပ်ငန်းစဉ်တို့ကို ဆောင်ရွက်နိုင်မည့် ကွန်ရက်တိုင်းတာမှု အချက်အလက်များအား စီမံဆောင်ရွက်ရန် OONI's pipeline ကို ရေးဆွဲထားပါသည် -

- သီးခြားနိုင်ငံတစ်ခုအတွက် တိုင်းတာမှုများကို ထည့်သွင်းခြင်း။
- နိုင်ငံတစ်ခုအတွင်းရှိ သီးခြားအင်တာနက်ကွန်ရက်တစ်ခုအတွက် တိုင်းတာမှုများကို ထည့်သွင်းခြင်း။
- တိုင်းတာမှုများကောက်ယူခြင်းအတွက် လုပ်ဆောင်ခဲ့သော သီးခြားစမ်းသပ်မှုများအပေါ် အခြေခံ၍ ၎င်းတိုင်းတာမှုများကို ခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်း။
- “ပုံမှန်” နှင့် “မူမမှန်သော” တိုင်းတာမှုများအကြား ခွဲခြားခြင်း (မူမမှန်သောတိုင်းတာမှုများသည် ကွန်ရက် နှောင့်ယှက်မှုပုံစံတစ်ခုကို ညွှန်ပြနေသည်။)
- DNS နှောင့်ယှက်မှု ၊ TCP နှင့် IP ပိတ်ဆို့ခံရခြင်း ၊ HTTP များ ပိတ်ဆို့ခံရခြင်း တို့အတွက် ဆန်းစစ်မှု တစ်စုံအပေါ်အခြေခံ၍ အင်တာနက်ကွန်ရက်နှောင့်ယှက်မှု အမျိုးအစားကို ခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်း။

- HTTP များ ပိတ်ဆို့ခံရခြင်းအတွက် ဆန်းစစ်မှု တစ်စုံအပေါ်အခြေခံ၍ ပိတ်ဆို့ထားသော စာမျက်နှာများကို ခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်း။
- စမ်းသပ်ထားသော ကွန်ရက်များအတွင်း ကွန်ရက်သုံးပစ္စည်း “middle boxes” တည်ရှိမှုကို ဖော်ထုတ်ခြင်း။

OONI တိုင်းတာမှုအရ စီမံဆောင်ရွက်ထားသော အချက်အလက်များတွင် အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် “မရှိကို အရှိအဖြစ် ညွှန်ပြသောရလဒ်” (false positives) များ ပေါ်ထွက်လာနိုင်ပါသည်။ DNS resolvers (Google သို့မဟုတ် ဒေသတွင်း ISP မှ ဆောင်ရွက်နေသည့်) သည် အသုံးပြုသူများအား ပထဝီဝင်အနေအထားအရ ၎င်းတို့နှင့် အနီးစပ်ဆုံးဖြစ်သော IP လိပ်စာများကို ပေးလေ့ရှိသည်။ ၎င်းသည် အင်တာနက်ကွန်ရက်ကို DNS နောက်ယှက်မှုတစ်ခုခု ထင်ရသော်လည်း ၎င်းသည် အင်တာနက်သုံးစွဲသူများအား ဝတ်ဆိုင်မှုများသို့ ပိုမိုမြန်ဆန်စွာ ဝင်ရောက်နိုင်ရန်ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။ အလားတူပင် စမ်းသပ်ထားသည့် ဝတ်ဆိုင်မှုများသည် အင်တာနက်သုံးစွဲသူ ချိတ်ဆက်နေသည့် နိုင်ငံပေါ်မူတည်၍ မတူညီသော အကြောင်းအရာများကို ဆောင်ရွက်ပေးသည့်အခါ သို့မဟုတ် ဝတ်ဆိုင်မှုများကို အနှောင့်အယှက် မပေးသော်လည်း မအောင်မြင်မှုရလဒ်များ ပြန်ပေးသည့်အခါတွင် “မရှိကို အရှိအဖြစ် ညွှန်ပြသောရလဒ်” (false positives) များ ထွက်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။

ထို့အပြင် HTTP သို့မဟုတ် TCP/IP blocking ကိုညွှန်ပြသည့် တိုင်းတာမှုများသည် အမှန်တကယ်တွင် HTTP သို့မဟုတ် TCP/IP ယာယီချို့ယွင်းမှုများကြောင့် ဖြစ်နိုင်ပြီး၊ ကွန်ရက်နှောင့်ယှက်မှု၏ လက္ခဏာတစ်ရပ် မဖြစ်နိုင်ပါ။ ထို့ကြောင့် ဝတ်ဆိုင်မှုများကို အမှန်တကယ် ပိတ်ဆို့ထားခြင်းရှိ၊ မရှိ ဆုံးဖြတ်ချက်မချမီ တူညီသော ဝတ်ဆိုင်မှုများကို အချိန်အလိုက် စမ်းသပ်ရန်နှင့် အချက်အလက်များကို အပြန်အလှန်ဆက်စပ်ရန် အရေးကြီးပါသည်။

ပိတ်ဆို့ထားသော စာမျက်နှာများသည် နိုင်ငံတစ်ခုနှင့်တစ်ခု၊ တစ်ခုတွင် အင်တာနက်ကွန်ရက် တစ်ခုနှင့်တစ်ခုပင် မတူညီသောကြောင့် ၎င်းတို့ကို တိကျစွာ ခွဲခြားသတ်မှတ်ရန် အလွန်ခက်ခဲပါသည်။ သံသယဖြစ်ဖွယ် ဝတ်ဆိုင်မှုစာမျက်နှာသည် မျှော်လင့်ထားသော ထိန်းချုပ်မှုနှင့် ကွဲပြားမှု ရှိ၊ မရှိ ခန့်မှန်းနိုင်ရန် ဆန်းစစ်မှု လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုကို OONI က အသုံးပြုသည်။ သို့သော် ဤဆန်းစစ်မှုများကပင် “မရှိကို အရှိအဖြစ် ညွှန်ပြသောရလဒ်” (false positives) များကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပိတ်ဆို့ထားသော စာမျက်နှာတစ်ခုကို စစ်ဆေးတွေ့ရှိသောအခါ ပိတ်ဆို့မှုဖြစ်ရပ်တစ်ခု ရှိသည်ဟူ၍သာ OONI က အတည်ပြုပါသည်။

ပိုမိုများပြားသော အင်တာနက်ကွန်ရက်တိုင်းတာမှု အချက်အလက်များ ကောက်ယူခြင်း အပေါ်မူတည်၍ OONI သည် အင်တာနက်ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှု ဖြစ်ရပ်များကို အတိအကျဖော်ထုတ်ပေးနိုင်မည့် ၎င်း၏ အချက်အလက်ဆန်းစစ်မှုများကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နေပါသည်။

OONI တိုင်းတာမှုများကို စိစစ်အတည်ပြုခြင်း

အတည်ပြုပိတ်ဆို့ထားသော OONI တိုင်းတာမှုများသည် <https://github.com/ooni/blocking-fingerprints> နေရာတွင် မှတ်တမ်းတင်ထားသော လက်ဗွေရာများပေါ်တွင် အခြေခံထားပါသည်။ ဤလက်ဗွေရာများသည် DNS သို့မဟုတ် HTTP ပိတ်ဆို့ခြင်းများအပေါ်တွင် အခြေခံသည်။ အတည်ပြုပိတ်ဆို့ထားကြောင်း မှတ်တမ်းတင်ထားသော လက်ဗွေရာများကို တစ်နိုင်လုံးအတိုင်းအတာဖြင့် (သို့မဟုတ်) အင်တာနက် ဝန်ဆောင်မှု ကုမ္ပဏီ (ISP) များမှ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ထားသည်။

ထို့ကြောင့် ပိတ်ဆို့ခြင်းများကို ထပ်မံအတည်ပြုရန် iMAP တွင်ပါဝင်သော နိုင်ငံအားလုံးအတွက် အောက်ဖော်ပြပါ ဆန်းစစ်မှုများအား အကြမ်းဖျဉ်းတိုင်းတာမှုများအရ လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါသည်။

ပထမဦးစွာ Domain ၁၀ ခု ထက်ပိုသော IP လိပ်စာများကို ခွဲခြားသတ်မှတ်ခဲ့ပါသည်။ ထို့နောက် IP လိပ်စာတစ်ခုစီကို အောက်ပါတို့အတွက် စစ်ဆေးခဲ့ပါသည်။

မေးခွန်းထဲရှိ IP လိပ်စာသည် အစိုးရ blockpage စာမျက်နှာကို ညွှန်ပြပါသလား။	
ညွှန်ပြပါသည်။	မညွှန်ပြပါ။ စာမျက်နှာသည် အချိန်ကုန်လွန်သွားသည် သို့မဟုတ် ပါဝင်သော အကြောင်းအရာများအား ဖြန့်ဝေသည့်ကွန်ရက် (CDN) စာမျက်နှာကို ပြသပါသည်။
↓	↓
အတည်ပြုထားသော ပိတ်ဆို့မှု	whois lookup ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် IP နှင့်ပတ်သက်သည့် မည်သည့် အချက်အလက်များကို ရရှိနိုင်မည်နည်း။
	ဒေသတွင်း အင်တာနက် ဝန်ဆောင်မှု အဖွဲ့အစည်း*
	CDN / သီးခြား IP
	↓
အတည်ပြုထားသော ပိတ်ဆို့မှု	TLS handshake ကို လုပ်ဆောင်၍ SNI ကို သတ်မှတ်သည့် အခါ မေးခွန်းထဲရှိ ခိုမိန်းများအနက် တစ်ခုအတွက် တရားဝင် TLS လက်မှတ်ကို ကျွန်ုပ်တို့ ရရှိပါသလား။

		ရရှိပါသည်။	မရရှိပါ။ ၎င်းတို့အား ပိတ်ဆို့ထားသည့် လက်ဗွေရာများ မတွေ့ရှိပေ။	မရရှိပါ။ အချိန်ကုန်ဆုံးသွား ပါသည်။
		↓	↓	↓
		“မရှိကို အရှိအဖြစ် ညွှန်ပြသော ရလဒ်” (False Positives)	အတည်ပြုထား သော ပိတ်ဆို့မှု	နမူနာ တိုင်းတာမှု အား OONI Explorer တွင် ဆန်းစစ်ထားပါ သည်။

*မှတ်ချက် - အိန္ဒိယနိုင်ငံဖြစ်ရပ်တွင် ISP များသည် တခါတရံ ထိုကဲ့သို့ထိန်းချုပ်ထားသော အင်တာနက် ကွန်ရက် ဝန်ဆောင်မှုများကို ပေးသောကြောင့်၊ နာမည်ကြီးဝတ်ဆိုင်မှုများသည် loading times ပိုမိုမြန်ဆန်ရန်အတွက် ၎င်းတို့၏ ဝတ်ဆိုင်မှုကို ISPs ကွန်ရက်တွင် ဆောင်ရွက်ကြောင်း [အထောက်အထားများ](#) ရှိခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ဒေသတွင်းဝတ်ဆိုင်မှု များသို့ ပြန်လည်ဝင်ရောက်လာသည့် ဝတ်ဆိုင်မှုများကို “ပိတ်ဆို့နိုင်ဖွယ်ရှိသော” ဝတ်ဆိုင်မှုအဖြစ်သာ မှတ်သားထား ပါသည်။

ပိတ်ဆို့ခံထားရမှုကို ဆုံးဖြတ်သည့်အခါ ဤ IP လိပ်စာများသို့ ပြန်လည်ညွှန်းဆိုထားသော မည်သည့် Domain ကို မဆို “dns.confirmed” အဖြစ် မှတ်သားပါမည်။

ဒုတိယအနေဖြင့် ပိတ်ဆို့ခံရသော ဝတ်ဆိုင်မှုများကို သတ်မှတ်ဆုံးဖြတ်ရန် HTTP titles နှင့် bodies ကို ဆန်းစစ်ပါသည်။ ဤ [ဥပမာ](#) က “တရားရုံးမှချမှတ်သည့် အမိန့်နှင့်အညီ DoT ညွှန်ကြားချက်များ အရ URL ကို ပိတ်ဆို့ထားသည်” ဟူသောစာသားကို HTTP က ပြန်လည်ပေးပို့ကြောင်း ဖော်ပြပါသည်။ အဆိုပါ HTTP titles နှင့် bodies ဖြင့်ညွှန်းဆိုထားသည့် မည်သည့် Domain ကိုမဆို “http.confirmed” အဖြစ် မှတ်သားပါမည်။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် “မရှိကို အရှိအဖြစ် ညွှန်ပြသောရလဒ်” (false positives) များကို ဖယ် ရှား၍ အတည်ပြုထားသော ပိတ်ဆို့မှုများကို ပိုမိုရရှိခဲ့ပါသည်။

၂၀၂၂ အစီရင်ခံစာတွင် OONI သို့မဟုတ် လက်ဗွေရာအသစ်များအပေါ် အခြေခံထားသည့် အတည်ပြုထား သော ပိတ်ဆို့မှုများကိုသာ တင်ပြခဲ့ပါသည်။ ၂၀၂၃ ဤအလှည့် အစီရင်ခံခြင်းတွင် OONI တိုင်းတာမှုများနှင့် အတူ သတင်းအစီရင်ခံစာများတွင် ဖော်ပြထားသော ပိတ်ဆို့ခံရခြင်းများကို စစ်ဆေးခြင်းဖြင့် အတည်ပြုထား သော ပိတ်ဆို့မှုများကို ထပ်မံ ဖော်ထုတ်သတ်မှတ်ခဲ့ပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် DNS သို့မဟုတ် HTTP လက်ဗွေရာများ ကို အသုံးပြု၍ ဖော်ထုတ်သတ်မှတ်နိုင်မှုမရှိသော ပိတ်ဆို့ခြင်းများ ရှိနေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ပုံမှန်အားဖြင့် ဤဝတ်ဆိုင်မှုများကို အမည်မသိ သို့မဟုတ် bogon IP လိပ်စာ တစ်ခုဆီသို့ ပြန်လည်ဝင်ရောက် စေသည် သို့မဟုတ် အမှန်တကယ် ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှု သို့မဟုတ် မရှိကို အရှိအဖြစ် ညွှန်ပြသောရလဒ်များ

ဖြစ်ကြောင်း မရှင်းလင်းသောအမှားများ ၎င်းဝဘ်ဆိုက်များတွင် ရှိနေနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပိတ်ဆို့ထားသော ဝဘ်ဆိုက်များရှိရာကို ကိုးကားဖော်ပြထားသည့် သတင်းအစီရင်ခံစာများအား အခြေခံ၍ OONI မှရရှိသော တိုင်းတာမှုများကို နှိုင်းယှဉ်ခြင်းဖြင့် အတည်ပြုပိတ်ဆို့မှုများကို ထပ်မံတွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ ဤလေ့လာမှုအတွက် လေ့လာမှု ၁ နှစ်တာကာလအတွင်း တိုင်းတာမှု ၃၀ ခု ထက်များပြီး မူမမှန်မှုနှုန်း ၁% ထက် ကျော်လွန်ပါက ၎င်းတို့ကို အတည်ပြုထားသော ပိတ်ဆို့မှုများအဖြစ် မှတ်သားခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် OONI တိုင်းတာမှုများကို ကွန်ရက်များ၊ နိုင်ငံများနှင့် အချိန်ကာလများအလိုက် အပြန်အလှန်စစ်ဆေးခြင်းဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့ကိုယ်တိုင် စစ်ဆေးမှုများပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။